

La baixada de l'Àguila vista pels aliguers

MIQUEL ÀNGEL MAGAN

Presentació
Miquel Àngel Magan i Santa Cruz

Pròleg
Joan Prat

AROLA EDITORS

Edita
Arola Editors
1a edició
Santa Tecla, setembre 2009

© fotografies
Els autors
© textos
Miquel Àngel Magan
© presentació
Miquel Àngel Magan i Santa Cruz

© pròleg
Joan Prat

Disseny
Fèlix

Correcció lingüística
Lenke Kovács

Impressió
Gràfiques Arrels s.l.

Dipòsit legal
T-1292/09

I.S.B.N.
978-84-92408-91-7

Taula

PRESENTACIÓ / 9

PRÒLEG / 11

LA BAIXADA AMB IMATGES

INTRODUCCIÓ

1.- IDENTITAT I ACCIÓ / 35

LA FESTA COM A PROCÉS VIU D'IDENTIFICACIÓ / 36

2.- LA FESTA MAJOR DE TARRAGONA. APUNTS BÀSICS / 39

BREU CONTEXTUALITZACIÓ HISTÒRICA / 40

ESTRUCTURA FORMAL DE LA FESTA / 42

3.- MOTIVACIÓ I JUSTIFICACIÓ DE LA NOSTRA INVESTIGACIÓ / 45

PER QUÈ LA BAIXADA DE L'ÀLIGA? / 46

PER QUÈ VISTA PELS ALIGUERS? / 47

4.- PRESENTACIÓ DE L'OBJECTE D'ESTUDI / 49

EL BALL DE DIABLES / 49

L'ÀLIGA DE TARRAGONA / 57

ELS ALIGUERS / 60

LA BAIXADA DE L'ÀLIGA / 62

5.- METODOLOGIA SEGUIDA EN EL NOSTRE TREBALL DE RECERCA / 69

EL TREBALL DE CAMP / 69

TRACTAMENT DE LES DADES / 70

BREU PRESENTACIÓ DELS INFORMANTS / 71

LA BAIXADA DE L'ÀLIGA VISTA PELS ALIGUERS

6.- CRONOLOGIA DE LA BAIXADA DE L'ÀLIGA: ORÍGENS MOLT EXCEPCIONALS / 75

1a FASE: L'ORIGEN, ESPONTANEÏTAT PURA (1986) / 79

2a FASE: RITUALITZACIÓ, ANNEXIÓ DE LA MÚSICA I BAIXADA DE LES ESCALES (1987-1994) / 82

3a FASE: PRE-INSTITUCIONALITZACIÓ, CONTRACTACIÓ DE LA BANDA DE MÚSICA (1995-1996). / 89

4a FASE: INSTITUCIONALITZACIÓ, CANVIA LA FORMA I ES MANTÉ L'ESPERIT (1997) / 92

5a FASE: CONSOLIDACIÓ DE LA INSTITUCIONALITZACIÓ I MASSIFICACIÓ (1998-2008) / 98

7.- L'ESSÈNCIA DE LA BAIXADA DE L'ÀLIGA: UNS FETS GENS CONVENCIONALS / 103

RIQUESA SOCIALITZADORA DELS CAPÍTOLS FESTIUS / 103

D'ACTE DE PROTESTA A ORGULL CONSISTORIAL / 109

LES DUES CARES DE LA INSTITUCIONALITZACIÓ / 121

8.- ESTAT ACTUAL I CONCLUSIONS / 125

MASSIFICACIÓ COM A ÈXIT, LA CARA AMABLE / 129

MASSIFICACIÓ COM A PERILL, LA CARA FOSCA / 129

ENTRE EL SENY I LA RAUXA / 130

APUNTS FINALS I AGRAÏMENTS / 132

ANNEXES I BIBLIOGRAFIA

FITXES D'INFORMANTS I ENTREVISTES / 137

BIBLIOGRAFIA / 143

PRESENTACIÓ

Amb la intenció de difondre la història de la Baixada de l'Àliga, però també de fer-ne pedagogia, hem estructurat aquest assaig en dues parts.

La primera part, de caràcter tècnic, consta de cinc blocs. El primer aborda el fenomen festiu des d'una perspectiva antropològica, el segon tracta la Festa en clau tarragonina, el tercer informa sobre la inquietant situació de la Baixada de l'Àliga des del punt de vista de l'investigador. En el quart bloc, expliquem la relació del Ball de Diables amb l'Àliga i els aliguers. Finalment, fem un apropament al mètode etnogràfic per tal de familiaritzar el lector amb les nostres eines de treball.

La segona part és un estudi més genèric de la Baixada. Hem desgranat l'acte articulant-lo en tres apartats on s'hi aborden, respectivament, les fases, l'essència i l'estat actual de l'esdeveniment. Pel que fa a les conclusions, hem proposat línies de reflexió ben obertes.

Espero que gaudiu de la lectura tant com us sigui possible. Salut!

* * *

Aquest assaig, que començà a principis de 2007, s'ha convertit en una travessia en la que hem anat embarcant diversos amics. Recordo, com si fos ara mateix, la primera gran decisió que vaig haver de prendre un cop acabada l'etapa universitària. El doctor Joan Prat i Carós, després de veure el meu treball, m'animà a acabar-lo i m'advertí que hauria d'escollir una fórmula per donar-li sortida. O bé publicava a través de l'Ajuntament, o bé ho feia pel meu compte, a través d'una editorial.

Els pros i els contres eren clars. L'Ajuntament tenia, al seu favor, els recursos i els mitjans per arribar al gran públic, però l'editorial respectaria els continguts i el text originals. Com que jo em devia als Aliguers, no podia *trair* el seu testimoni. El meu propòsit era, i és, fer justícia a la Baixada i a aquest col·lectiu. Per tant, l'opció escollida ens havia de permetre mantenir el text autèntic, encara que el camí hagués de ser més tortuós.

Vaig organitzar el temps per entrevistar i gravar els aliguers. Escoltava els seus relats a casa durant hores i acudia a les biblioteques i als arxius municipals quan feia falta. Hi havia molta tela per teixir els quasi vint-i-cinc anys

d'història de la Baixada! I explicar-los de forma planera, directa i contundent resultaria molt feixuc.

Per aconseguir-ho, en Joan Prat supervisava el rumb de la meva investigació periòdicament i l'antropòleg serrallenc Albert Prats i Ricomà, —amb qui ens uneix una estreta amistat i la passió per la Mediterrània i la literatura planiana— m'ajudava com ningú en les tasques de redacció.

El treball avançava i el temps també. A mitjans de l'any 2008, acudírem a *Arola Editors*, que van rebre la proposta de «La Baixada de l'Àliga vista pels aliguers» amb força entusiasme i es comprometeren a editar-la. La idea inicial era tenir l'assaig enllestit per la Festa Major de 2010, coincidint amb el 25è aniversari de la recuperació de l'Àliga a Tarragona, i fer-ne una presentació conjunta amb el Ball de Diables.

El juny de 2009, es produí un trasbals còsmic i els dissenys de Neptú ferent que els vents bufessin en una altra direcció. Per la raó que fos, l'Ajuntament ens va proposar sortir en la col·lecció *Titans* el setembre d'aquell mateix any. Se'ns presentava una oportunitat d'or: la casa de la vil·la, que treballava contra el rellotge, estava disposada a publicar-nos el llibre assumint totes les nostres exigències.

El meu assaig sobre *La Baixada de l'Àliga* formaria part d'una nova tipologia de treballs on, tot i ser publicats pel mateix Ajuntament, el seu rol quedaria en entredit. Vaig cenyir-me, sense vacil·lar, al calendari imposat pel consistori, hipotecant les meves vacances per poder treballar *a tota vela*.

En aquest assaig sobre la Baixada de l'Àliga, l'Ajuntament de Tarragona hi surt malparat, però pot presumir d'haver tingut un primer gest de deferència amb un dels actes més estimats pels tarragonins. Mai no és tard per fer justícia.

Miquel Àngel Magan i Santa Cruz

PRÒLEG

El juny de 2007, en Miquel Àngel Magan, llavors alumne meu de l'assignatura Religió i Visió del Món, em lliurava un treball de curs titulat *La Baixada de l'Àliga vista pels aliguers*. La redacció d'un assaig, juntament amb el fitxatge d'unes lectures obligatòries, són les condicions *sine qua non*, perquè un/a alumne/a de l'assignatura esmentada sigui avaluat/da. No s'accepten treballs de refregit bibliogràfic ni tampoc els de pura especulació teòrica. En canvi, insisteixo en la necessitat de posar a prova les tècniques de l'observació participant i l'entrevista.

Vaig llegir-me amb cura l'assaig del Miquel Àngel i com que generalment els conservo i arxivo —sobretot quan són bons— em permeto copiar el comentari que li vaig fer: «Miquel Àngel, el «curro» que el teu treball deixa entreveure és impressionant. De totes maneres has de polir certs aspectes. Tenir un únic fil conductor, evitar la dispersió temàtica (que a vegades hi campa desbocada), acurar més la redacció i fer l'esforç de rellegir detingudament allò que has escrit per evitar les faltes ortogràfiques, d'ordinador o de pur i simple despistament que no són infreqüents en el teu escrit. A pesar d'aquests petits detalls, tens fusta, i poses interès i passió en allò que estudies, aspectes absolutament fonamentals per dur a bon terme l'ofici d'antropòleg. En fi, que la cosa ha funcionat i ha estat un autèntic plaer llegir-te». La nota final va ésser un excel·lent (9) ben merescut, encara que pel que sembla, sóc conegut per puntuar sempre molt alt...

Moltes vegades quan corregeixo els assaigs dels meus alumnes penso en el trist destí que els espera: anar a engruixir alguna prestatgeria polsosa o alguna caixa que acabarà emmagatzemada en algun racó del despatx, del Departament o de la Facultat. I si aquest és un destí adient per a tots aquells treballs precipitats, maldestres i fets «per passar», malauradament nombrosos, no ho és en els casos contraris: aquells textos ben estructurats, ben treballats en el fons i en la forma, i que en llegir-los es fa palès que hom no hi ha estalviat ni hores ni esforç.

Com que el del Miquel Àngel s'arreglerava clarament en aquesta segona categoria, quan va venir a veure'm per comentar-ho, el vaig animar a trobar una sortida més airosa —la publicació— i jo mateix em vaig oferir d'espàrring per anar llegint i comentant tot el que convingués. El Miquel Àngel va

acceptar encantat el suggeriment i d'entrada ja em va dir que multiplicaria les dues entrevistes a aliguers que ja figuraven en annex —les realitzades a Daniel Grant i a Josep Maria Macias— i que procuraria entrevistar la totalitat del col·lectiu o almenys una part ben significativa dels portadors de l'Àliga.

* * *

Tota la primera part de *La Baixada de l'Àliga vista pels aliguers*, està orientada a fornir una prolixa explicació contextual, històrica i genealògica del tema principal del llibre. Per a fer-ho, l'autor ens proposa un llarg recorregut per la Festa Major de Santa Tecla de Tarragona, pels Diablers, ja que els aliguers són membres del Ball de Diablers i per la mateixa Àliga, la icona emblemàtica que dona peu al ritu festiu analitzat. De totes maneres, i segons el meu parer, l'interès fonamental del llibre rau en aquell «*vista pels aliguers*» de la segona part del títol i on s'emfasitza l'enfoc de l'estudi. En efecte, Miquel Àngel Magan ha compilat sàviament els relats orals dels aliguers i així, des de dins i escoltant les seves veus, podem conèixer l'entrellat festiu i ritual de la Baixada de l'Àliga. Com que penso que no és funció del prologuista sintetitzar allò que ens explicarà l'autor, em limitaré a glossar un únic tema que a mesura que he anat llegint i rellegint el text de base ha anat guanyant relleu, un relleu que no està mancat d'interès antropològic. Seguint Victor W. Turner (1920-1983) podríem anomenar-lo: «la dialèctica *communitas*/estructura a la Baixada de l'Àliga».

* * *

V.W. Turner, un dels grans de l'antropologia simbòlica, distingeix dos grans models d'interacció humana que anomena: l'estructura i la *communitas*, respectivament. El primer és aquell que presenta la societat com un sistema estructurat —i d'aquí el nom genèric d'estructura—, ben diferenciat i jeràrquic. Aquesta és la situació més habitual del nostre dia a dia, organitzat a través d'un seguit de normes, codis, lleis i protocols que determinen i pauten allò que hem de dir, allò que hem de fer i allò que hem de pensar. Semblantment, els sistemes familiar, econòmic, polític, jurídic, acadèmic, religiós, ideològic i simbòlic fixen el paper que cadascú ha de jugar dins l'estructura, la qual cosa defineix el «qui és qui» en el teixit social. En canvi, la *communitas* és un model específic de situacions liminals, de marge i que s'escapen de la norma, en el qual la societat es presenta com a quelcom indiferenciat i sense estructurar. Turner il·lustra el model de *communitas* a través dels moviments mil·lenaris,

les comunes hippys o bé els primers temps de qualsevol orde religiós o sectari en els quals hom ho comparteix tot. També poden esdevenir situacions de *communitas* el final d'un partit de futbol amb victòria pròpia, un concert de rock, una trobada de *motards* o de minyons escoltes, un «botellón» nocturn, una *rave* o qualsevol festa popular... En tots els casos, el model de la *communitas* postula un tipus de societat oberta, que viu el present (i es despreocupa del passat i del futur), de naturalesa espontània, concreta i immediata que s'introdueix amb més o menys força en els intersticis de l'estructura generant sempre, o gairebé sempre, una reacció adversa per part dels representants d'aquesta darrera.

En el moment en què el/la lector/a llegeixi les citacions, opinions i valoracions dels aliguers, fidelment anotades i transcrites pel Miquel Àngel, s'adonarà que el seu univers simbòlic és de *communitas* pura i dura. Per a ells, i sobretot en els seus inicis, la Baixada de l'Àliga és simple espontaneïtat; hom hi participa pel desig de fer-ho; per motius d'amistat; per passar-s'ho bé i divertir-se o perquè sí, perquè toca, i tot això en un clima de companyonia i complicitat ritualitzada que és allò que li confereix una màgia i un encant especials. A més, a les situacions de *communitas* no acostuma a haver-hi horaris fixos, ni ningú dona ordres perquè porta galons i la presa de decisions és assembleària, individual o carismàtica, i així hom va actuant sobre la marxa... Per acabar de reblar el clau, en les situacions de *communitas*, les manifestacions de crítica, de denúncia o reivindicació contra l'estructura, acostumen a ser-hi presents, la qual cosa exacerba des de la lògica del model, l'afany de control dels responsables de l'estructura. En efecte, per aquests darrers, aquells que es belluguen immersos en la *communitas* són una patuleia d'individus perillosos, transgressors indomables que se salten a la torera qualsevol norma i, a més, farden d'actuar sense llei ni ordre. I contra ells cal aplicar el protocol, o sigui l'ordenança que condensa l'essència de l'estructura. Els lectors d'aquest llibre que no ho sàpiguen o no ho recordin, s'assabentaran que l'Ajuntament edita un extens programa de mà, i des de l'any 1991, un *Protocol del Seguici Popular de la Ciutat de Tarragona*, que tenen com a objectiu principal planificar els actes festius i situar-los en l'espai i els temps. En altres paraules, l'Ajuntament de Tarragona, com tota institució pública, quan percep actuacions potencialment perilloses, anàrquiques i descontrolades i tot sembla indicar que els moments cimers de la Baixada de l'Àliga poden ser-ho intenta posar-hi límits i

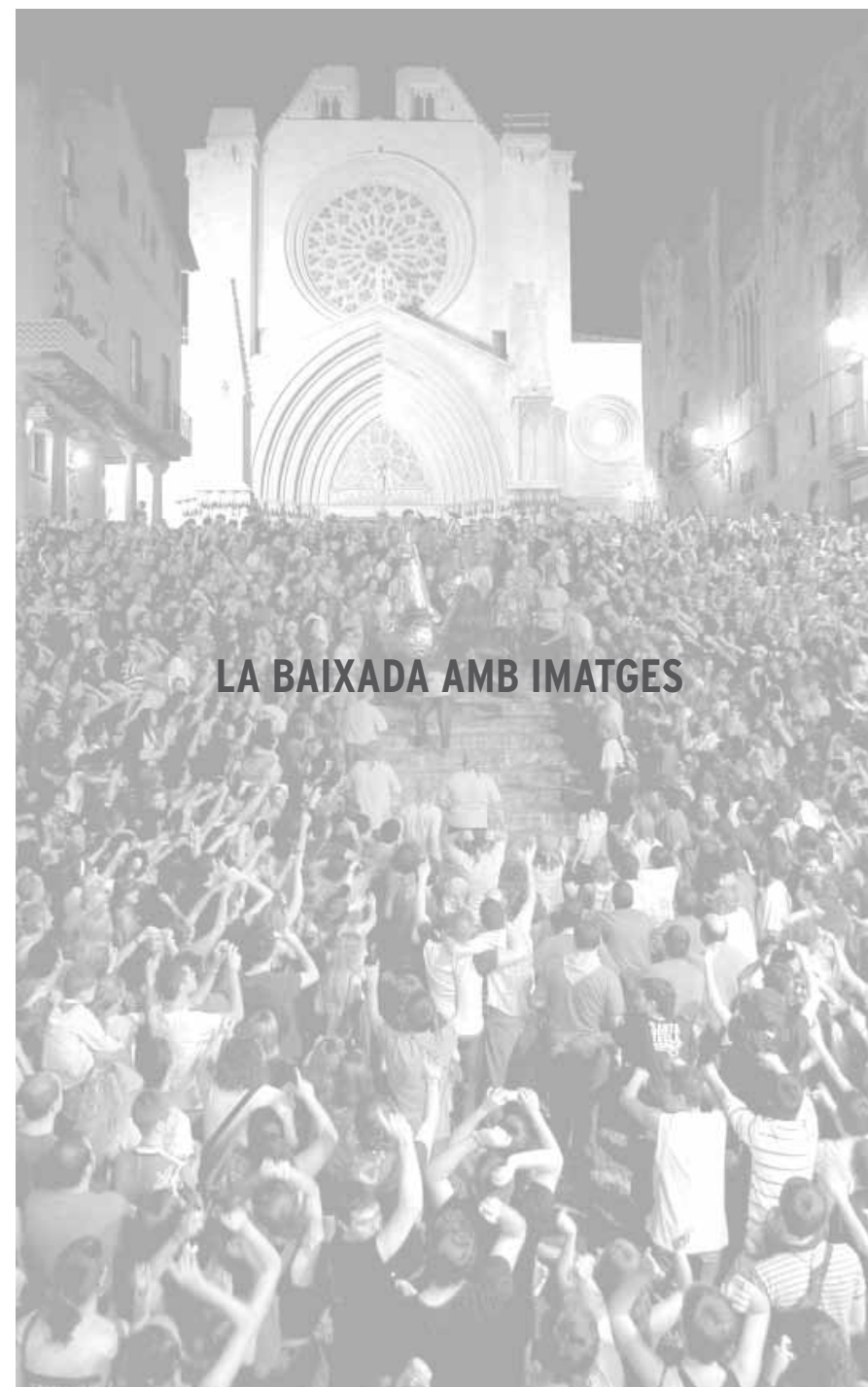
fer tasques de contenció. Així doncs, que els protagonistes de la *communitas* percebin les autoritats i els funcionaris municipals com uns repressors que gaudeixen castrant les ganes de gresca del personal obeeix a la lògica del model. Però també hi obeeix l'altra cara de la moneda: la d'aquells encarregats de l'ordre ciutadà —pensem a tall d'exemple en el policia local que li toca estar de servei aquella nit que ha de vigilar una multitud d'eixelebrats, mig borratxos o borratxos del tot, en estat de trànsit gràcies a l'Amparito Roca, i que fan ballar, fins quedar esllomats, una bèstia mítica de vuitanta quilos...

Sintetitzant: el que ha intentat aquest prologuista en aquestes darreres ratlles és posar en relleu el difícil equilibri de dues lògiques —allò tan nostrat del *seny* i la *rauxa*— que per la seva pròpia naturalesa no és senzill d'harmonitzar.

I ja per acabar els agraïments: el primer és, evidentment, cap al Miquel Àngel Magan i Santa Cruz, que ha tingut la gentilesa d'encomanar-me aquest pròleg; gràcies a ell, m'he acostat als aliguers —alguns els conec personalment, a d'altres la coneixença és virtual— però, en qualsevol cas, ara pot ser un bon moment per remerciar-los l'haver estat el pal de paller d'aquest ritus festiu que està a punt de fer noces de plata. A l'Alfred Arola, d'Arola editors, per la seva confiança o més ben dit la fe (per allò de creure sense proves objectives) que va dipositar en l'autor i l'espàrring quan el vàrem visitar el mes de febrer per a parlar-li d'aquest llibre. I, finalment, agrair als responsables de Cultura del Consistori, l'elegància d'haver finançat l'edició i incloure-la a la seva col·lecció Titans.

I a vosaltres, lectors, us desitjo que quan gireu full i comenceu la lectura de *La Baixada de l'Àliga vista pels aliguers* el gaudiu com jo l'he gaudit llegint-lo i prologant-lo.

Joan Prat.
Antropòleg.
Universitat Rovira i Virgili.

Unticam. Aperes entius. consum di sedo, ute oculerdiis firta, nos es ex me
tus ego et gravolut vatis bondii fin suntieme adetorumum, ocaudaciam in
se adem in tam nonsus, ego Catum patuus fauc me mei cusa parte opoptius,
caperimis; C. Viverce morum, nosus serum, C. Sat. Habus, dientil tala

Unticam. Aperes entius. consum di sedo, ute oculerdiis firta, nos es ex me tus
ego et gravolut vatis bondii fin suntieme adetorumum, ocaudaciam in

Unticam. Aperes entius. consum di sedo, ute oculerdiis firta, nos es ex me tus
ego et gravolut vatis bondii fin suntieme adetorumum, ocaudaciam in

INTRODUCCIÓ

1.— IDENTITAT I ACCIÓ

A l'hora de tractar el concepte *d'identitat*, cal una bona base teòrica, ja que el coneixement s'assoleix contrastant. Les claus d'un bon treball són la meditació i la disciplina, això no és cap descobriment: l'oficial té més capacitats que l'aprenent i el mestre que l'alumne. Però aquest camí ha d'anar acompanyat d'una actitud receptiva, oberta i sensible, i ensenyar és aprendre dos cops.

Opinar sobre els fets socials o culturals difereix molt de conèixer-los, i tan limitat és extraure'n conclusions a partir d'un intercanvi desordenat d'impressions, com la manera que alguns estudiosos tenen de construir els seus tractats, sense haver sortit de les seves trones, càtedres, gabinets o despatxos.

Els primers, precisament per ser els actors d'un fet social, parteixen d'unes evidències i obvietats i, posteriorment, edifiquen llurs explicacions en base als seus propis descobriments i vivències. Els segons però, capficats en el camp del *pensament*, sovint obvien els terrenys de l'*emoció* i l'*acció*. En aquest treball, hem mirat d'embastar les avantatges dels uns i dels altres. I hem abordat la Baixada de l'Àliga, *des de dins* i *des de fora*, mantenint certa equidistància, però sense caure en el parany d'obrir un abisme entre l'investigador i els informants.

Descriure l'acte i oferir-lo al públic és, en el fons, *produir un saber*. Som conscients però, que atrevir-nos-hi significa també posar-nos a prova; perquè l'escriptor és també un subjecte en constant experimentació, en constant aprenentatge i, per tant, el seu producte és parcial. L'època dels sabers absoluts i eterns ja ha prescrit. Ara som a l'època dels especialistes, de les crítiques, de les rèpliques, de les revisions, dels apunts, dels recursos i de les esmenes. D'això ningú no se n'escapa, però algú havia de traçar un primer esbós!

Així, doncs, restarem oberts a reflexions sostingudes. Hem procurat sintetitzar l'esdeveniment sense reduir-ne l'essència. Hem treballat de valent per no resultar mercantils ni intel·lectualoides, esperem que ens n'hàgim pogut sortir. Humilment, creiem que hem aconseguit esvaire qualsevol influència interpretativa. Així doncs, obrim la veda i que comenci la festa!

LA FESTA COM A PROCÉS VIU D'IDENTIFICACIÓ

Les persones sabem identificar-nos i identificar els altres espontàniament. És a dir, ens reconeixem davant el mirall i distingim els qui tenim davant. Ara bé, aquest procés va més enllà de les característiques subjectives i les designacions. Darrere un cos i un nom, sempre hi trobem les definicions, per bé que aquestes són relatives. Ho són perquè som éssers en constant experimentació i relació. La mirada canvia. Naixem sent fills però amb els anys escollim amb qui formar una família, pertanyem al grup de l'escola i després a un cercle d'amics, canviem de veïns i els veïns també canvien... De joves ens la juguem «pescant» una pulmonia i de vells acabem tenint por a morir d'un refredat. Com a individus, formem part, a la vegada, d'una naturalesa orgànica i d'una realitat social.

La integritat i la supervivència de les criatures està subordinada a la voluntat del seu grup social i el grau d'accessibilitat d'aquest als recursos materials i tècnics. La persona, en un primer moment, es nodreix exclusivament dels recursos del seu grup original i, només amb els anys, pot incorporar-ne d'externs. Establint un paral·lelisme entre la vida dels individus i de les societats, podem afirmar que la supervivència de tots dos es fonamenta, en bona mesura, en els intercanvis. Intercanvis de tipus mercantils, mèdics, tècnics, educatius, polítics... Així, doncs, les necessitats i relacions entre cultures són de primer ordre.

Quan pensem en la circulació de béns, tècniques o coneixements, les primeres imatges que se'ns apareixen són, essencialment, d'escenaris institucionalitzats. A l'escola i les universitats, s'imparteixen coneixements. A les botigues, els mercats i les grans superfícies comercials, s'hi compren mercaderies. Els jutjats i els escons parlamentaris s'encarreguen de bastir i executar un edifici legal i, als encontres internacionals de músics, s'hi couen partitures de nous estils musicals. Tot plegat varia i, alhora, genera canvis.

Les característiques, per exemple, dels hàbits alimentaris de la població del segle passat tenen poc a veure amb la gastronomia actual; farcida de congelats, de menjars d'arreu i d'espàrrecs enllaunats. Ara bé, l'evolució d'una societat no es pot explicar, exclusivament, a partir de les relacions, els grups i les situacions «institucionalitzades». D'aquesta manera, la Festa, i més concretament la Festa Major d'una localitat (o *microsocietat*), esdevé un escenari d'intercanvi i una font de relacions informals, diverses i, sobretot, transversals.

Abans de seguir endavant, i per no donar la sensació que utilitzem el terme *societat* massa a la lleugera, acotarem el concepte de la mateixa manera que ho féu l'antropòleg escocès Victor Turner¹. Així, doncs, entendrem la societat com un sistema estructurat, amb certa perdurabilitat, que integra diverses parts. És a dir, un *conjunt* format per diferents posicions (polítiques, jurídiques, econòmiques...) que s'articulen a través d'estatus. Aquesta *ordinació* implica la persistència de grups i relacions diferenciades i l'existència permanent de conflictes que —gradualment— fan que *la societat* experimenti modificacions.

Aquest assaig descriu un fet cultural d'una societat particular, concretament, un acte de la Festa Major de Tarragona: la Baixada de l'Àliga. Però, abans d'entrar de ple en el nostre objecte d'estudi, cal indagar una mica més.

Els períodes festius d'un poble («temps de festa») tenen una naturalesa contraposada al període quotidià («temps real») i, des d'un punt de vista cultural, cal entendre'ls com un procés sofisticat que un grup social experimenta per tal de sobreviure. Les celebracions locals han tingut i tenen una importància cabdal en la vida d'un poble. Les fires i els mercats tradicionals estaven molt relacionats amb l'intercanvi de manufactures, animals i, posteriorment, de maquinària, que aportaren progrés i riquesa. Ara bé, també s'hi dugueren a terme intercanvis d'un altre tipus. Els episodis festius i culturals foren autèntics «laboratoris matrimonials» entre persones de diferents pobles. Tota aquesta amalgama de processos són històrics i han tingut lloc arreu del planeta.

Centrant-nos en la Festa Major, ara sí, diem que és un període on s'intensifica l'experiència col·lectiva, un conjunt d'actes ritualitzats, religiosos o pagans que sacralitzen l'experiència social compartida, un procés d'identificació grupal on els amfitrions resumeixen simbòlicament la seva identitat (es representen a si mateixos) i llur sentit de pertinença a un territori. Les manifestacions festives són, doncs, un exercici reflexiu de la societat en què els grups i els individus es pensen a si mateixos.

En paraules de Josefina Roma², la Festa «és un fenomen vistós i exòtic, oposat a l'allò quotidià, que es caracteritza per tenir punts molt alts d'interac-

1 A *El proceso ritual. Estructura y antiestructura* (1988).

2 A *Ensayos de Antropología Cultural* (1996).

ció local. A la festa, trobem una definició concentrada de cada cultura i, per tant, les característiques de la festa també defineixen un poble».

No hem de confondre, però, el sentit i el simbolisme de la Festa Major amb els processos individuals d'adscripció a un territori, perquè aquests depenen, en gran mesura, de la sensibilitat i la situació de cadascú. Un exemple d'això és el ciutadà disconforme amb les decisions *dels seus* polítics, o amb la celebració d'un acte típic de la *seva* ciutat... Casos encara més accentuats són els ciutadans que s'identifiquen amb un territori malgrat viure'n allunyats i, així, podríem anar-hi afegint infinites combinacions. Aquestes situacions, però, poden arribar, fins i tot, a originar processos col·lectius de caire reivindicatiu, que expliquen l'evolució d'una societat i com aquesta s'adapta a les noves circumstàncies i sensibilitats dels seus integrants.

Ras i curt, identificar-se amb una o altra ciutat, notícia, causa, decisió o festa no significa estar-hi d'acord o en desacord de manera sistemàtica, ni de defensar a ultrança un punt de vista. En el fons, té més a veure amb «l'instint de la no-indiferència», en l'interès. Identificar-se és l'acció d'afinar més l'oïda amb segons quina notícia, estar més al cas de la previsió del temps en una zona determinada o indignar-se i alegrar-se en més o menys mesura per quelcom que ens afecta. És també implicar-se i participar, o lamentar no poder participar, per exemple, a la Baixada de l'Àliga.

Així, doncs, mitjançant l'estudi i l'anàlisi cultural d'una Festa Major (no saltres aprofundirem en un acte concret) podem descobrir molts factors socials útils per reflexionar.

¿És la Festa Major un parèntesi en el temps on hi té lloc una aparent agressió de l'ordre quotidià, amb la funció de garantir el retorn a la situació anterior? És una experiència *catàrtica* col·lectiva que reforça l'ordre general i garanteix l'estabilitat posterior? És una mena de «vàlvula d'escapament» de les tensions socials acumulades? O, pel contrari; és un període de temps marcat per la permissivitat legal, on es generalitza i comparteix un sentiment íntim que grups distints aprofiten per fer valer uns interessos confrontats amb els establerts? Una oportunitat d'introduir canvis a l'estructura de la societat?

2.- LA FESTA MAJOR DE TARRAGONA. APUNTS BÀSICS

L'estudi de societats agrícoles i ramaderes demostra que les celebracions locals de major transcendència coincideixen amb les èpoques de collita o de matança del bestiar. Es caracteritzen per ser períodes amb grans festivitats on es produeix una forta circulació de béns i productes de la que tothom es beneficia. Que la distribució dels períodes de festivitat coincideixi en les grans àrees geogràfiques de característiques hologràfiques i climàtiques similars, suggereix que l'origen ancestral de les celebracions col·lectives té un caràcter estacional.

La història demostra, però, que algunes de les grans festes han tingut un origen *polític*. Les d'afirmació nacional i les commemoratives en són una mostra, i algunes de les estratègies de control més recurrents dels *poders*, s'han basat en l'aprofitament dels períodes festius arrelats a un poble, per imposar i sotmetre'l a nous dissenys³.

A dia d'avui, però, la Festa Major petita es relaciona amb sant Magí, a l'agost, i la Festa Major gran amb santa Tecla, al setembre. Totes dues són elements clau a l'hora d'identificar la ciutat i els seus ciutadans. De portes enfora, constitueixen una carta de presentació, és a dir, expressen la manera com la comunitat tarragonina rep els seus visitants. De portes endins, les entenem com elements vius que lliguen el passat amb el present de la ciutat, la història i la seva evolució. El nostre objecte d'estudi, *la Baixada de l'Àliga*, té lloc la nit del 21 de setembre.

BREU CONTEXTUALITZACIÓ HISTÒRICA

En aquest apartat farem un repàs crític i reflexiu de la documentació històrica de la Festa Major a Tarragona. Som conscients que l'escrutini de tot aquest llegat històric no és feina fàcil. Destriar què va passar realment de cadascun

3 Maria Antònia Ferrer Bosch (Tarragona,1926): Llicenciada en Filosofia i Lletres per la UB, es doctorà en Història i fou professora titular a la URV. La seva principal línia d'investigació ha estat el món contemporani. De jubilada s'ha dedicat a la recuperació del llegat cultural de Tarragona. Entre d'altres, ha escrit *Història de Tarragona. Una ciutat mediterrània* (2006).
A Tàrraco: Mitologia i cultura religiosa (1999): s'hi parla de com l'emperador romà August, el qual residí a la ciutat entre els anys 26-25 aC, va treure partit religiós dels esdeveniments i designà Tàrraco com la capital de la *Hispania Citerior*, dotant-la d'unes infraestructures urbanístiques monumentals i sense precedents (*publica magnificentia*). En un senyal de l'heroisme del difunt Cèsar, l'any 42 aC, August va imposar, oficialment, a totes les ciutats, el culte estatal a Cèsar divinitzat (*Divus Iulius*) i la veneració del nou déu. A partir de llavors, va poder fer-se anomenar *Divi Filius* (Fill del Diví).

dels relats, o establir en quins paràmetres han de ser interpretats no és l'objecte d'aquest assaig. Tanmateix, no fugim d'estudi si, per conèixer uns fets culturals i socials antics, ens preguntem, abans de tot, quina és la naturalesa de la documentació que disposem? Per qui fou escrita? I, amb quin propòsit?

Primer de tot, hem de dir que és impossible reconstruir la història de la Festa Major de Tarragona de forma lineal. Com que l'origen de la Festa és molt remot, no disposem de documentació de tots els períodes històrics. Però bé que sabem que l'origen de les festes és ancestral!

En segon lloc, creiem que és un exercici de responsabilitat i consciència qüestionar les intencions dels cronistes oficials. Quan es començà a escriure la Història? Qui ho feu? I sobre tot, per què, o sota quin prisma?

A l'ofici de reproduir escenes del passat, tradicionalment acaparat per historiadors i cronistes oficials, avui dia s'hi afegeixen molts professionals d'altres disciplines. Exemples coneguts d'aquest fet, són les descobertes arqueològiques d'utensilis i eines d'ús quotidià, que estableixen nous formats interpretatius, o la troballa d'una nina de joguet que aporta informació addicional sobre la vida quotidiana d'una determinada societat.

Pel que fa als testimonis escrits, a mesura que es democratitza i es generalitza l'escriptura, aquests són cada vegada més rics en matisos. Així, l'estudi de l'inventari d'un petit comerç, o d'una acta notarial concretant la relació dels béns d'una herència, il·lustra, amb gran exactitud, tota mena de detalls de les diferents formes i estils de vida. No oblidem que el document més antic que es conserva escrit en català, són les Homilies d'Organyà, escrites quan la llengua oficial encara era el llatí.

Així mateix, en paral·lel als documents escrits, trobem els gràfics i altres manifestacions artístiques. A banda de la tècnica, les obres d'art també plasmen les pors, les inquietuds, el gust i els successos de cada època.

Abans d'entrar de ple en la documentació històrica i específica de la Festa Major de Tarragona, volem ressaltar el greuge que la Cultura Popular ha patit en tot aquest procés. De tradició oral i humil, i sovint amb els poders fàctics a la contra, el passat de la Cultura Popular és, encara avui dia, molt difús.

D'uns anys ençà, però, la tecnologia i l'accés a ella ha avançat tremendament i tot apunta que les màquines d'enregistrament de so i imatge són les claus perquè tot aquest procés no es torni a repetir. Amb tot, hem de seguir exercitant la reflexió responsablement.

Darrerries del s. XIV i primera meitat del s. XV

Les primeres documentacions sobre la Festa Major de Santa Tecla daten de l'any 1370. Són les ordenacions promulgades per l'arquebisbe Pere Clasquerí, que estableixen l'estructura bàsica de la festa: la cercavila de la vigília, l'anada i tornada d'Ofici, i la processó del braç de santa Tecla arribat a Tarragona l'any 1321. L'any 1381 es documentà com els gremis donaren vida al bestiar fantàstic i, posteriorment, als jocs, a les representacions al·legòriques i als entremesos. D'aquesta època també són les intervencions consistorials, descrites a les ordenances municipals per resoldre problemes sobre la col·locació de les comitives i llur mode d'actuació.

Des de la segona meitat del s. XV fins el s. XIX

Tarragona visqué un període de consolidació del Seguici Popular i la relació entre gremis, balls i entremesos quedà perfectament definida. L'enfonsament del sistema gremial i el sorgiment d'unes noves relacions socioeconòmiques i laborals, a principis del s. XIX, produïren la reestructuració del Seguici.

Segle XIX i segle XX

Durant el segle XIX, els gremis foren substituïts per colles autònomes i s'incorporaren a la Festa els castells, que modificaren, substancialment, el format de la Festa Major. Fou també l'època de l'exteriorització del poder polític a través de la incorporació d'elements municipals al Seguici, les prohibicions de Balls i la substitució de grups de música tradicional per bandes de música militar.

A partir dels anys 80

La història més recent de la Festa Major de Tarragona comença en acabar el règim franquista. En aquest període, la Festa és concebuda com un element d'afirmació nacional i local de gran abast. És un marc on hi proliferen actes de tota mena i s'hi reconstrueix el Seguici Popular. L'any 1996, la Generalitat de Catalunya declarà Santa Tecla festa tradicional d'interès nacional i, el 2002, la Secretaria General de Turisme del govern de l'estat espanyol la convertí en «*Fiesta de interés turístico nacional*».

ESTRUCTURA FORMAL DE LA FESTA

Fruit de tots aquests processos, la Festa Major de Santa Tecla se circumscriu, principalment, al nucli antic de la ciutat de Tarragona (Part Alta), durant els

dies 22 i 23 de setembre, i part del seu format continua sent molt fidel als patrons del segle XIV.

Dia 22, *Vigília de Santa Tecla*. Els elements de la ciutat celebren, a la tarda, *La Cercavila*. La seva funció originària era recórrer els carrers i anunciar, musicalment, l'Ofici del dia següent. Actualment, hi tenen un paper molt destacat els grups de grallers i timbalers, les bandes de música, i un ampli repertori d'instruments tradicionals.

Dia 23, *Diada de Santa Tecla*. Al matí, se celebra l'Ofici en honor a la patrona de la ciutat. La funció dels elements del Seguici és acompanyar la relíquia de Santa Tecla quan surt i entra de la Catedral: és el que s'anomena *l'anada i tornada d'Ofici*. A la tarda, se celebra al barri antic de la ciutat, molt ordenadament, la *processó del braç de Santa Tecla*. I, finalment, a l'hora baixa, les figures del Seguici s'acomoden de la Festa amb diverses exhibicions o *tandes de llüiment*.

Amb tot, l'estructura i el contingut del jubileu ha experimentat modificacions i, per tant, entendre la Festa Major de Tarragona implica conèixer el seu recorregut i diferents contextos històrics.

Amb la incorporació dels castells a la festa, per exemple, el calendari festiu es veié alterat per actes tan nostrats com les diades castelleres i els pilars caminants del dia 24⁴. Aquest nou model de Festa tradicional, hi ha qui defensa que respon a un patró propi del Camp de Tarragona i del Penedès, on Seguici Popular i Castells són els elements identificadors i els seus eixos vertebradors.

El Seguici Popular es defineix, al *Protocol del Seguici Popular de la ciutat de Tarragona*⁵ com:

«El conjunt de danses, personatges bíblics, bestiari, jocs al·legòrics, entremesos i balls parlats que participen o participaven en les celebracions cíviques i/o religioses de la població, i que hom considera manifestacions de la cultura tradicional i popular i, per tant, del patrimoni cultural etnogràfic tarragoní.»

4 Les colles castelleres tarragonines alcen un pilar a la plaça *de les Cols*, el fan pujar i baixar per les escales de la Catedral, i després el fan arribar fins a l'Ajuntament.

5 L'edició del *Protocol del Seguici Popular de la ciutat de Tarragona*, l'any 1991, fou revisada i editada l'any 2000. Ambdues edicions, foren publicades dins la col·lecció *Quaderns de la Festa Major* (número 6). Àrea de Cultura. Ajuntament de Tarragona. El Protocol descriu els actes de la Festa des d'un punt de vista tècnic i explica alguns capítols històrics locals, detalla els ordres d'actuació, els horaris i els itineraris, i informa sobre els organismes que s'encarreguen de regular, supervisar, gestionar i subvencionar els actes.

Actualment, la Festa Major de Tarragona continua experimentant conversions de tota mena, tant de format com de significat. Hem vist com als dos dies grans de Festa Major se n'hi sumà un tercer, el dia 24, amb un clar protagonisme de les colles castelleres, el bestiari i el gran correfoc dels Diables que posa fi a la Festa. Més recentment, el dia 21 ha adquirit especial protagonisme gràcies a la celebració de la Baixada de l'Àliga.

Així, doncs, a dia d'avui, el *nucli dur* de la Festa Major de Tarragona es concentra en quatre dies: 21, 22, 23 i 24 de setembre. Pel que fa al dia 21, els aliguers hi tenen molt a dir...

3.– MOTIVACIÓ I JUSTIFICACIÓ DE LA NOSTRA INVESTIGACIÓ

L'interès de molts estudiosos per algunes societats ha estat, massa sovint, una forma de reaccionar davant dels símptomes o indicis indefectibles de la seva desaparició. Altres vegades, però, l'estudi d'una societat ha estat motivat per les transformacions radicals que aquesta ha sofert. Això, potser, es deu al fet que la humana és una espècie assedegada d'ambició i repleta de nostàlgia.

Per la mateixa raó que el darrer membre d'una tribu ens desperta un instint caritatiu absurd i una actitud resignada, no es començà a estudiar el món agrícola i agrari en profunditat fins que la societat industrial hagué assegurat la seva hegemonia.

A casa nostra, existeixen força treballs sobre els orígens i l'evolució d'actes, costums, festes... Ara bé, molts d'aquests, sobretot els dels folkloristes de la primeria, si bé assoliren l'objectiu de valoritzar la tradició i preservar la memòria col·lectiva, donaren lloc a tesis i teories errònies. Hi podem trobar, principalment, dues raons.

D'una banda, la producció de *veritats* científiques sempre ve determinada pels instruments requerits pels diversos mètodes d'observació i anàlisi. I, en aquella època, eren ben poc sofisticats⁶. De l'altra, la complexa situació dels objectes d'estudi —d'alguns se'n desconeixia l'origen— feu que els rumors, els mites o les incerteses es convertissin en el punt de partida. Alguns fenòmens ja havien desaparegut i llur estudi consistí en fer conjectures en base a escenes del passat; «una mena d'exercici de frustrada reconstrucció (*ad hoc*) al més pur estil museístic» (Prat 1993)⁷.

Aquesta situació desencadenà, anys després, l'aparició d'una nova fornada de treballs amb temàtica social o cultural (molts d'ells ja en l'àmbit acadèmic) amb l'objectiu de revisar i/o completar aquells primers resultats⁸.

Ara bé, tot això no havia de succeir amb la Baixada de l'Àliga. Aquesta vegada, podia contactar directament amb els protagonistes originaris i, a més

6 A *Els precedents dels estudis etnogràfics a Catalunya. Folklore i Etnografia dl 1853 a 1959*. (1982). Pàg. 21-27.

7 A *Antigalles, relíquies i essències: reflexions sobre el concepte de patrimoni cultural* (1993).

8 Exemples il·lustres d'aquest fet són les primeres tesis sobre l'origen dels castells, el qual, s'arribà a afirmar que es remuntava a la Grècia Clàssica. Però, posteriorment, fou desmitificat en situar-se al Ball de Valencians. (A *Món Casteller* —1981—)

a més, tenia la lliçó ben apresada; *cal valorar les coses abans que es deixin de tenir*. Disposava d'unes condicions òptimes per observar i estudiar el fenomen aliguer, edificar-ne una visió antropològica i, posteriorment, oferir-la al públic en general i als tarragonins i les tarragonines en particular.

PER QUÈ LA BAIXADA DE L'ÀLIGA?

La Baixada de l'Àliga —tal i com popularment se l'anomena i se la coneix— és, sens dubte, un dels actes més multitudinaris i esperats de la Festa Major de Tarragona. Amb tot, no ha estat gens estudiada. El perill que això comporta és l'aparició de tota mena de rumors, ambigüitats, incerteses o mites que s'entortolliguen donant lloc a malentesos que dificulten l'abordatge posterior. Un fet que, d'altra banda, anàrem constatant durant els quasi dos anys i mig d'investigació.

És ben sabut que la ciutat de Tarragona té una especial cura per la difusió dels seus actes tradicionals i, especialment, els de temàtica folklòrica i religiosa. Però no és menys cert que bona part de les publicacions amb aquest propòsit responen a una tipologia de treball molt concreta. Sovint, els relats que descriuen aquests fets culturals utilitzen un to exloent i tenen un regust provincià o carrincló. Diguen-n'hi com vulgueu. Sembla que tot hagi estat sempre de la mateixa manera, com si a les coses no els fos permès de canviar amb el pas del temps. Són molts els treballs que eviten plantejar punts de vista crítics i innovadors, que vagin més enllà del que hom veu a simple vista.

Des d'un punt de vista modern, abordar el passat i la tradició significa compaginar la preservació amb el progrés de manera respectuosa i perdurable, sense complexos i sense pors. Es tracta de trobar l'equilibri tot prenent infusions de romaní i recorrent, quan calgui, a l'aspirina. Arrencar les males herbes amb el *xapo* per allí on no hi passa el tractor. Racionalitzar, equànimement, els esforços mentals emprant la calculadora.

L'absència de treballs amb aquest enfocament, va fer que comencés la investigació llançant-m'hi de ple, eixelebradament. Havia pres la determinació de parlar, sense embuts, de la Baixada de l'Àliga. Sense cap mecenes al darrere ni cap càtedra o institució que pervertís el meu discurs. Fent us de la raó i del dret d'expressar-me lliurement.

Em trobava, però, al bell mig d'un desert, partia de zero i havia de traçar les línies de treball sense cap referent on poder contrastar la meua visió. Era

necessari, per tant, fer un estudi minuciós, pautat i reflexiu. Enmig d'un mar de dubtes, poc a poc, s'anà definint el meu horitzó, aparegueren els senyals i el primer tripulant. Els aliguers es convertiren en oasis, i l'antropòleg Joan Prat en far i contramestre. El camí a recórrer era llarg, i moltes les hores de feina. Havia d'acudir a fonts generals de coneixement i desempolsegant alguns llibres. Calia, també, omplir el pit de valor i fum, i l'estómac de ganes i cafè.

* * *

Aquest escrit neix de dos fets inquietants. D'una banda, la inexistència de cap estudi o publicació sobre la Baixada de l'Àliga —del Ball de Diables i de l'Àliga sí que n'hi ha, però de la multitudinària Baixada no-. De l'altra, l'escassa antiguitat d'aquest acte amb, encara no, vint-i-cinc anys de *tradició*.

El temps dirà si els resultats de la nostra investigació són prou importants o rellevants. En tot cas, partim de la convicció que aquest acte de festa popular es mereix un treball profund i rigorós. Així mateix, qui escriu aquestes línies es deu a una ciutat, Tarragona, que amb els seus claroscurs l'ha acollit amb els braços oberts.

PER QUÈ VISTA PELS ALIGUERS?

Per explicar per què vaig triar els aliguers com a informants, faré servir un símil futbolístic. Imaginem un partit de futbol on un davanter remata de cap i col·loca la pilota sobre la línia de gol. Imaginem-nos que el gol puja al marcador perquè, involuntàriament, un defensa topa amb la pilota i l'endinsa a la porteria.

Algú podria dir que el gol ha estat, efectivament, del defensa *a pròpia porta*. És cert. També seria just atorgar el protagonisme al davanter, o repartir el mèrit entre l'equip. Altres assenyalarien i donarien les gràcies a la Junta Directiva i la seva política de fitxatges. Des d'un punt de vista transcendental i filosòfic, hi hauria qui afirmaria que de no haver-se celebrat el partit, o de no existir el futbol, res d'això no hauria succeït. Tot és cert i tot hi té alguna cosa a veure.

A nosaltres ens ha interessat la mirada dels aliguers perquè van fer de davanter que situa la pilota damunt la línia de gol. Una acció imprescindible per la popularització de l'acte. Tothom sap, però, que els aliguers no s'imaginaven pas quina seria la repercussió i l'abast de la seva jugada!

La Baixada de l'Àliga és un acte festiu popular, i per aquesta raó decidirem estudiar-la. Efectivament, fou el conjunt de la població que, amb llur entusiasme i progressiva participació, la *popularitzà* i segueix celebrant-la. Va ser gràcies a una situació global de llibertat, en els seus orígens, que aquest esdeveniment va veure's afavorit. Ara bé, res de tot això hauria succeït sense la iniciativa del Ball de Diables de Tarragona de recuperar l'Àliga i el suport econòmic de l'Ajuntament.

La visió dels ciutadans no l'hem deixada palesa, però sí la manera com aquesta ha condicionat la dels Aliguers. No obstant això, estem segurs que aquest treball és una eina que permetrà als tarragonins i no tarragonins aprofundir en la pròpia visió de la tan celebrada Baixada.

El punt de vista institucional, com és lògic, ha anat variant i l'hem tingut molt en compte a través dels successius testimonis escrits. Aquests, però, són força criticables i insuficients. La visió dels aliguers ofereix al consistori, gairebé vint-i-cinc anys després, l'oportunitat de desplegar aquest acte festiu i popular amb major sensibilitat. Tot i arribar a *misses dites*, mai no és tard per començar a fer les coses ben fetes.

4.- PRESENTACIÓ DE L'OBJECTE D'ESTUDI

La Baixada de l'Àliga no es pot entendre sense aprofundir una mica en la relació entre el Ball de Diables, l'Àliga i els aliguers.

A Tarragona, el Ball de Diables ha protagonitzat, històricament, un paper molt rellevant en l'esdevenir festiu. Des de la seva recuperació, l'any 1984, aquest impulsà, per exemple, la recuperació de l'Àliga, l'any 1986, i creà una secció específica, que s'encarrega de gestionar l'element. Amb els anys, els aliguers, tot i formar part del Ball, han adquirit una dinàmica pròpia.

Per oferir una visió panoràmica del Ball de Diables, ens hem basant en el llibre que aquesta entitat edità en el seu desè aniversari, que parla sobre la seva naturalesa, característiques i organització.

Pel que fa a l'Àliga, hem sintetitzat la informació genèrica de la bèstia —i de la de Tarragona en particular— trobada a diferents publicacions oficials. Sobre els aliguers, fem una breu presentació dels membres del grup.

En últim terme, hem recopilat tota la informació que disposen els ciutadans i les ciutadanes de la Baixada de l'Àliga. Aquesta, es troba fragmentada en diverses publicacions que mencionen l'acte de manera molt superficial i, a mesura que la celebració es consolida, va adquirint un caràcter cada cop més despreocupat i ambigu.

EL BALL DE DIABLES

El Ball de Diables es recuperà a Tarragona l'any 1984. L'obra de Joan Prat, Jordi Beltran, Josep M. Martorell, Magí Sunyer i Xavier González, amb fotografies de Rafel López⁹, és un excel·lent i exhaust treball on s'aborda i analitza el Ball des de cinc àmbits: històric, tècnic, teatral, simbòlic i literari.

Àmbit simbòlic. A càrrec de Joan Prat i Carós

El diàleg entre el món sobrenatural dels esperits i la/les divinitat/s i el món dels humans varia al llarg del temps i de l'espai. No és gens descabellat apuntar que la forma de celebrar aquests actes (com per exemple les cerimònies d'enterrament o els rituals d'oració) depèn del context històric i geogràfic atès que els diferents tipus de forces espirituals formen part de la realitat cultural.

⁹ A «*El Ball de Diables de Tarragona. Teatre i Festa a Catalunya*» (1993).

Els codis amb què una societat relaciona l'univers diví amb el món dels mortals, reflecteixen els patrons i les pautes de comportament d'una situació cultural concreta.

A casa nostra, els diables o dimonis simbolitzen un tipus de força d'oposició i transgressió de les normes i les pautes socials, que és aprofitada per les autoritats per bastir un marc referencial. Ara bé, el desig d'innovació, la necessitat d'experimentació, el caràcter inquietant d'algunes situacions o la curiositat per recórrer camins desconeguts de l'espècie humana, en ocasions, conviden la població a identificar-se amb aquests personatges.

Àmbit històric. A càrrec de Jordi Beltran

Molts estudiosos han aplicat la teoria de les supervivències de James G. Frazer¹⁰ per explicar el *naixement* dels dimonis. Aquest, es produí a través d'una suma de vies i elements i, posteriorment, foren emprats i reformulats per l'Església. En aquest sentit, els Diables adquireixen un doble component: l'agrari, relacionat amb el món de la vegetació i la natura, i el màgic, directament emparentat amb la sacralitat del foc.

Cap monografia aporta una solució clara per definir el pas de la remota ancestralitat (substrat) a les primeres notícies escrites. Però tot apunta a l'existència d'un esglaó, que pugui explicar coherentment la transformació dels éssers magicoagraris en diables medievals. Dins la història del teatre, identifiquem els joglars —que posaven la paraula al servei de l'acció— com a personatges clau en el naixement dels Diables.

Cal distingir però, les primers figures demoníques de les actuals, ja que únicament eren presents en canals allunyats dels centres ciutadans i de poder. Ben entrat el segle XIV, dins un context històric tèrbol i amb la pesta negra escampada per tot Europa, es produí una evident difusió de la processó pels carrers de les viles catalanes. A través d'aquest fenomen, s'establí el marc festivoteatral en el que es desenvolupà tot el Seguici Popular.

La proliferació de balls s'interpreta com una articulació permessa des dels estaments benestants per refermar les relacions sociopolítiques i econòmiques de l'època. En aquest context, nasqué el culte a les relíquies de sants i

¹⁰ A través d'una amplíssima compilació, de la tradició oral de diferents zones geogràfiques, l'antropòleg anglès Sir James George Frazer (1854-1941) a *Mitos sobre el origen del fuego* (1986) fa una anàlisi comparada de diferents cultures i religions, amb l'objectiu de descobrir el pensament de l'home primitiu, s'analitza l'accés, l'ús, i els mites que envolten el foc. Un dels descobriments cabdals de la Història, que canvià la posició de l'home respecte el cosmos.

santes, que esdevingué un homenatge dels ciutadans a la seva pròpia realitat i vida col·lectiva. Tarragona n'és una excel·lent mostra.

És innegable que aquestes manifestacions foren una invenció per tal que la comunitat s'identifiqués amb aquella simbologia.

* * *

– La representació dels Set Pecats Capitals i l'entremès del l'infern (del segle XII al segle XV)

La denominació «entremès» prové de les representacions entre plat i plat de les festes cortesanes. Dins el context de les batalles de la Baixa Edat Mitjana, el temperament guerrer i l'enfrontament entre forces oposades (del bé i el mal) esdevingueren la seva característica principal. La temàtica de l'entremès girà entorn la representació dels Set Pecats Capitals. Les nombroses semblances en la base de la dramatització conviden a concloure que aquest gènere fou la gènesi del Ball de Diables.

– El Ball de Diables (segle XV)

Allò que nasqué com una representació cortesana, l'Església es preocupà d'estendre-ho al carrer dins el cicle del Corpus. Durant aquesta etapa, el diable s'acompanyà de pólvora i pirotècnia com a efecte especial, cosa que, juntament amb el soroll, contribuí a perfilar una imatge infernal.

El teatre medieval català però, no gaudí d'un suport estatal (els estudiosos hispànics no el reivindiquen) i els Països Catalans tradicionalitzaren aquella teatralitat medieval com una base sòlida a perpetuar. El Ball de Diables és el resultat d'aquell procés de tradicionalització que la cultura catalana generà al voltant de diverses manifestacions d'arrel medieval.

– El Ball parlat (segle XVI)

A partir del 1500, la paraula entrà al teatre. I al segle XVI, nasqué el ball parlat (a la Catalunya Nova) o misteri de carrer (a València). D'aquesta nova etapa, la documentació més antiga trobada a Tarragona data del 1514.

– Etapa gremial (segle XVI fins segle XIX)

Els gremis assoliren el protagonisme en el panorama festiu tarragoní. Concretament, l'entitat encarregada de representar el Ball de Diables fou la

Confraria de Sant Miquel dels teixidors. Aquesta llarga etapa, àmpliament documentada, es caracteritzà per la lluita de poder i influència de diversos estaments: l'Església, poder polític (local o estatal), i les corporacions gremials.

L'últim tram de l'època gremial (segle XVIII) es caracteritzà per la creixent voluntat de modernització —amb el rerefons de la Il·lustració europea—, l'evolució específica de cada ball i entremès, i el creixent protagonisme de l'autoritat municipal, que en diverses ocasions s'enfrontà a la religiosa i, fins i tot, a l'espanyola. La fi de l'etapa gremial es materialitzà amb l'esperit liberalitzador de les Corts de Cadis.

La primera meitat del segle XIX es caracteritzà per freqüents daltabai-xos polítics, que en ocasions provocaren la prohibició del Ball i del Seguici. L'organització dels Balls i entremesos passaren a mans d'altres grups de ciutadans. Algun d'ells desaparegué, però en sorgiren de nous.

Durant la segona meitat del segle XIX els gremis començaven a desaparèixer. Amb tot, el Ball de Diables passà a mans del gremi de boters i fou incorporat a la celebració del Carnaval. Dels boters passà a mans d'un grup de joves —l'any 1856— i, a partir de 1876, se'n feu càrrec la prestigiosa societat cultural *La Artesana*, que rivalitzà amb l'Ajuntament en l'organització d'actes festius.

Des del 1864 i fins al 1895, les festes tarragonines i el conjunt del Seguici Popular agonitzaren per culpa de la inestabilitat política i una situació general gens favorable. La Festa Major de Tarragona es degradà a còpia de prohibicions. Tot i això, el Ball de Diables es mantingué al marge d'aquesta situació —fins gairebé finals de segle— gràcies a la força de l'entitat. A diferència però del Berguedà o el Penedès, el Camp de Tarragona no s'adaptà a l'evolució dels temps i dels gustos, i no fou capaç de *modernitzar* la seva concepció de la festa. Finalment, l'any 1888 —tres anys després de la desfeta causada per una epidèmia extesa per tot país—, Tarragona perdé el Ball de Diables.

– Inici del segle XX

No podem parlar, en cap cas, d'una colla pròpia que actués a Tarragona amb certa continuïtat —com sí que succeí entre el 1426 i finals del s.XIX—. El que es documenta, bàsicament, són actuacions d'altres Balls de Diables.

– La fi del règim franquista (darrerries del segle XX)

A partir de 1983, l'Ajuntament de Tarragona entrà en un procés de reconstrucció de les seves festes tradicionals, especialment la de Santa Tecla. El 1987, Xavier Luengo llençà la idea de recuperar el Ball de Diables i un grup de joves de la ciutat —format, majoritàriament, per membres de la Colla Jove dels Xiquets de Tarragona i estudiants de l'IES Pons Icart i l'IES Martí i Franqués— començà a recaptar fons per fer-la realitat. Finalment, a tot el seu esforç s'hi sumà el de l'Ajuntament i el de la Generalitat, que assumiren el cost de la pirotècnia i el de la indumentària respectivament.

La presentació oficial del Ball fou el 16 de setembre de 1984 i comptà amb l'apadrinament del Ball de Diables de l'Arboç. A partir d'aquí, el Ball de Diables de Tarragona esdevindria clau en l'estructura formal —i no tant formal— de les festes tarragonines. Especialment, a la Festa Major, Carnaval i la nit de Sant Joan. També propulsaria iniciatives com l'apadrinament del Drac de Sant Roc, o recuperant l'Àliga.

Àmbit teatral. A càrrec de Josep M. Martorell

Les característiques de la *cultura popular* difereixen molt de les de la *cultura oficial*. La *cultura popular* s'engloba, preferentment, en un marc festiu perquè és on s'afavoreix la seva pervivència i difusió. Transcorre en els espais quotidians (a Tarragona, durant les festes, aquests indrets són les places de la Font, de les Cols i, més recentment, la del Rei) i gira entorn dels ciutadans, que esdevenen creadors, actors i espectadors.

Concretament, les representacions teatrals són una forma de cultura popular molt dinàmica que van més enllà del text o de la interpretació. Tenen la capacitat de canviar els hàbits, provocar i incitar l'espectador. És per tot això que la gent troba, en les obres de teatre popular, un mitjà per reafirmar la seva identitat.

A més, cal tenir en compte que, a moltes regions rurals del nostre país, l'únic contacte teatral fou a través de les manifestacions dramàtiques de tipus popular i, no obstant això, les esferes intel·lectuals les obviaren durant molt de temps.

L'origen remot del Seguici i de nombroses formes festives el trobem, d'entrada, en la tradició cultural rural i alguns rituals precristians relacionats amb les èpoques de collita. Altres aspectes com l'organització, la tradicionalització,

la patrimonialització i la concepció dramàtica, van més lligats a la funció social i religiosa del segle XIX entorn de la configuració i difusió del Corpus.

Amb la industrialització i el pas d'una societat rural a una altra de més urbana, molts elements màgics i rituals foren substituïts, amb gran rapidesa, per d'altres de seculars i religiosos. Tots aquests canvis comportaren una nova concepció, més espectacular i lúdica, de la Festa.

Dins del cicle de Corpus, amb l'objectiu de foragitar referents inacceptables i d'assimilar les cerimònies ancestrals paganes, l'estructura de les manifestacions dramàtiques s'acostà al teatre primigeni. Fou una època en què, per escenificar l'enfrontament militar entre el bé i el mal, s'hi introduïren canvis estructurals. Als gestos i les improvisacions s'hi afegí, per exemple, el text. Això provocà que molts dels anteriors tipus de representacions tinguessin serioses dificultats per sobreviure.

Aquesta «nova» tipologia de representacions donaria lloc, entre d'altres, a l'entremès. Concretament, el de Sant Miquel (o de l'Infern) és l'embrió del Ball de Diables.

Per tant, hem de considerar la Festa com l'expressió genuïna d'una col·lectivitat amb la capacitat d'unificar i distingir els pobles. Així mateix, també cal que identifiquem les representacions populars amb les arrels de cada localitat.

Àmbit literari. A càrrec de Magí Sunyer

La cultura popular tarragonina ha estat, durant anys, desorganitzada i desseparada institucionalment. El Ball de Diables de Tarragona fou constituït, l'any 1984, per una petita colla d'adolescents entusiastes, sense diners però decidits, inexperts però tenaços. El 1983, començaren a orquestrar activitats diverses per obtenir recursos econòmics i, junts, aconseguiren convèncer l'Ajuntament per cosufragar les despeses dels ceptrots i les *carretilles*.

A banda de les ganes de divertir-se, darrere del Ball de Diables existia un esperit renovador i crític, i una concepció de La Festa diferent a la del consistori.

Amb els anys, els Diables actuarien en tres episodis clau del calendari festiu local. El dia de Santa Tecla apareixerien a la plaça de la Font (i, des de fa uns quants anys, a la plaça del Rei amb els altres balls parlats de la ciutat). A partir del 1985, intervindrien en la revetlla de Sant Joan i, exceptuant l'any 1991, també formularien el testament del Carnestoltes el vespre de dimarts

de Carnaval. A poc a poc, el Ball impulsaria la transformació de les festivitats de Tarragona.

Després d'una exhaustiva recerca als Arxius Històrics i Municipals i malgrat els impediments de l'Arxiu Arxidiocesà, es pogueren conèixer els antics protagonistes del Ball però no el tipus de text. Potser, per aquesta raó, des de la Festa Major de Santa Tecla de l'any 1984, el Ball de Diables substituï l'al·lusió als pecats pels versots satírics. Aquests textos, amb abundant llenguatge gras i de gran valor cronístic, serien sovint menystinguts.

El llenguatge diabòlic es caracteritza pel llançament de sàtires exagerades contra persones i institucions, i té preferència per la terminologia grollera, relacionada amb la sexualitat i la procacitat. Ataca la doble moral eclesiàstica, els polítics corruptes, algunes obres públiques, la indústria petroquímica i les nuclears del Camp de Tarragona, la política exterior dels EUA, i «el poble del costat» (Reus).

En general, es critica, en clau humorística, a qui fa prevaler llurs interessos en contra del bé comú. En canvi, es defensa permanentment, la classe popular i el món agrari, així com les causes catalanista —contraposada a l'espanyolisme—, feminista i mediambiental. Es toquen temes tan espinosos com l'avortament o la lluita armada, o se censura la prohibició dels correbous catalans enfront de la tolerància a les *corrides* de toros espanyoles.

Els Diables reflexionen sobre la Festa i la repensen, la defensen dels atacs polítics i donen la benvinguda als nous elements del Seguici. La rauxa dels seus versots s'empara en la tolerància i la impunitat que els proporcionen les disfresses, el col·lectiu i, sobretot, el clima festiu. Tot plegat, provoca l'afloreament sobtat de tot allò que es retindria en una situació normal.

Tot i la naturalesa escandalosa i baladrera dels Diables, el propòsit dels seus versots va més enllà d'escandalitzar o provocar rialles entre l'audiència. Aspiren a que el poble es qüestionï els problemes de soca-rel. Així, doncs, els Diables haurien de recitar i interpretar els versots en comptes de cridar-los, preocupar-se d'aprofundir en els temes tractats, i utilitzar amb més astúcia el llenguatge extremista. D'aquesta manera, ciutadans i polítics concebrien llurs versots com a pautes de meditació.

En la darrera etapa festiva de Tarragona, Diables, Dames i Vells, Serrallonga i Gitanes han cultivat la sàtira amb duresa, incorporant —irreversiblement— l'element crític a la Festa.

Àmbit tècnic. A càrrec de Xavier Gonzàlez

Els vestits de loneta de cotó de l'any 1984 foren dissenyats per l'artista alco-vernec Antoni Torrell i confeccionats per les mares, pares i familiars dels joves Diables. Els altres elements bàsics d'aquest Ball són les maces, que serveixen per disparar les *carretilles*, els ceptrots de Lucifer i la Diablessa, els timbals i el material d'intendència. Finalment, el darrer personatge, present només a les representacions, és l'arcàngel Sant Miquel, el vestit del qual va ser confeccionat per M. Teresa Martí.

L'arsenal de foc emprat pels Diables durant les festes s'anomena *carretilles*, les quals tenen dues parts. Una metxa exterior que connecta amb una barreja de pólvora i altres productes pirotècnics, i una segona metxa interior, que acaba fent esclatar un tro. El procés total té una durada d'uns vuit segons: Sis o set segons d'espurnes, un segon de pausa, i, immediatament, el tro final. De *carretilles* existeixen, bàsicament, de tres tipus: la *xiuladora*, la *Catalunya*, i les *Arboç*. Un altre vector pirotècnic són els anomenats *sortidors francesos*, que poden ser *francès blanc* o *francès daurat*, segons el to de les espurnes, i es caracteritzen per proferir un raig vertical d'uns dos o tres metres d'alçada.

El estris que fan servir els Diables per poder disparar fins a quatre *carretilles* s'anomenen maces i consten d'un mànec prim de fusta, al damunt del qual reposa un petit bloc de fusta arrodonit en forma de bóta de vi. Lucifer i la Diablessa duen un ceptrot amb capacitat per allotjar quaranta i nou *carretilles* respectivament. El de Lucifer duu un esvelt ocellot amb el bec obert i la llengua fora, que manté una posició intimatòria i desafiant. El de la Diablessa consta de dues banyes de cabra recargolades amb dos caps de serp, que simbolitza el poder temptador de les femines. Ambdós ceptrots foren confeccionats per l'escultor vilasacà Antoni Mas.

Tots aquests utensilis poden ser complementats per tridents i rodes, que tripliquen la capacitat de disparar o augmenten el paraigua d'espurnes respectivament.

Els timbals —al principi eren tres i més tard se n'incorporà un quart— es caracteritzen per emetre un so constant, repetitiu i tètric. Des de l'any 1991 són de fusta, amb membranes de pell, i amb un disseny de l'artesà barceloní Màrius Folch.

L'ÀLIGA DE TARRAGONA

L'origen ancestral de les figures zoomòrfiques és de difícil datació, però tot apunta que està relacionat amb la celebració de ritus i cultes de tipus pagà. La documentació eclesiàstica del segle XIV relata que, durant el procés d'ins-tauració de la festa del Corpus, existien restes de cultes pagans amb una forta implantació i difícils d'eliminar (Beltran, 1986)¹¹:

«...les bèsties se les sotmeté a les processons religioses cristianes, i sovint aparegueren acompanyades de sants o santes que s'encarregaven de vigilar-les (...) però, l'enorme gresca, que degueren aconseguir, provocà una sèrie de prohibicions per part de les autoritats religioses i civils en certs llocs, però en d'altres, els entremesos han viscut fins avui, plenament assimilats pel poble.»

Després del Drac i els Cavallets, l'Àliga ha esdevingut l'element del bestiari fantàstic més estès en les Festes del nostre país. L'ocellot té una doble simbologia. D'una banda va lligada a la figura de sant Joan evangelista i, de l'altra, simbolitza la categoria d'una ciutat atès que, originàriament, només podia ser exhibida per ciutats o viles amb certs privilegis.

L'Àliga és l'element més majestuós del Seguici, avança amb solemnitat i es distingeix de la resta ocupant un lloc privilegiat en les processons, lluint una corona al cap, en funció de la població, l'època o les afinitats nacionals de cada indret (reial espanyola, comtal catalana...).

Les notícies més antigues referides a una Àliga són simples observacions o anotacions. Així, els primers testimonis escrits¹² daten de l'any 1399 i narren com la de Barcelona fou enviada a Saragossa per festejar la coronació de Martí l'Humà. Els testimonis aliguers relacionats amb la Patum de Berga també són del segle XIV.

Així mateix, trobem mencions del segle XV a l'Àliga de Cervera i, del XVI, a les de Girona, Manresa, Tortosa i Tarragona —aquesta desapareguda el XIX i recuperada l'any 1986—. Del segle XVII, hi ha notícies de les de Mataró, Solsona, Balenyà i Vilafranca; del segle XVIII de les de la Bisbal de l'Empordà, Olot i Vic i, de l'any 1700, de la de Valls. De totes les anti-

11 A *L'Àliga: Una figura del bestiari fantàstic* (1986). Pàg. 5.

12 A *L'Àliga: Una figura del bestiari fantàstic* (1986). Pàg. 6.

gues escultures del Principat, només es conserven les de Berga, la Bisbal de l'Empordà i Girona.

Les característiques fisiològiques de les Àligues de Catalunya són diverses. Alguns exemplars tenen les ales desplegadas i altres no. Algunes tenen el bec tancat i altres el tenen obert amb algun detall (flors, herbes, un cistellet, un colom, cintes o, fins i tot, en el cas de Sitges, foc). Mentre que, en alguns exemplars, les plomes estan ben definides, en altres, simplement, estan dibuixades damunt una superfície plana. El color també és variable, pot ser daurat o una combinació de verds, marrons i grisos, o de morats, grocs i marrons.

Podem classificar les Àligues en quatre grans grups en funció del material i la tècnica emprats per bastir-les. La majoria són de cartró-pedra (com a Berga, Vilafranca, Olot, Solsona, Tortosa i Valls), de polièster (a Montblanc i Sitges), o metàl·liques (a Girona i Tarragona —l'única d'aquestes característiques que encara surt al carrer—). Finalment, les més antigues —algunes ja desaparegudes— foren constituïdes amb materials diversos com el cuir (a La Bisbal de l'Empordà), la fusta (a Valls) o les plomes (a Barcelona).

Pel que fa a la història particular de l'Àliga de Tarragona, Joan Salvat i Bové¹³ narra que sortí al carrer l'any 1531, portada per la Confraria de Sant Eloi dels ferrers i els argenters, que es creà en separar-se de la dels fusters. Quan es dividiren argenters i ferrers, l'any 1588, l'Àliga quedà en poder dels ferrers.

Altres referències escrites són les del Capítol catedralici de l'any 1580, que expliquen com la bèstia es guardava dins la Seu. No obstant això, el 1592, es produïren incidents entre alguns responsables religiosos i la ciutadania, quan els primers intentaren vetar, infructuosament, la participació de l'Àliga a les festes. La presència de l'Àliga dins el Seguici continuà fins a 1804 i, després d'un període del qual no es coneix cap notícia, reapareixeria l'any 1846 fins a l'extinció del Gremi de ferrers, l'any 1851.

* * *

13 A *L'Àliga: Una figura del bestiari fantàstic* (1986). Pàg. 18.

Arxiu Marc-Olga

L'actual Àliga de Tarragona fou recuperada l'any 1986 pel Ball de Diables i l'Ajuntament. Els primers en tingueren la iniciativa i farien d'aliguers, els segons n'assumiren les despeses derivades de la seva construcció.

L'Àliga de Tarragona pesa uns 80 quilograms. És una peça daurada amb les ales desplegadas. El coll i les ales es poden articular i fou cisellada en llautó, damunt d'una estructura de ferro, per l'escultor vilasacà Antoni Mas i Castellort. Damunt del cap, duu una corona comtal que fou cisellada al Taller de Joieria Blázquez de Tarragona, rememorant la figura del comte de Tarragona Ramon Bordet del segle XII.

A causa de l'abandonament que s'ha produït dins el món de la música tradicional i popular durant molt de temps¹⁴, es desconeixen les peces musicals amb què, antigament, ballava l'Àliga, però s'especula que aquestes danses posaven punt i final a la festa.

L'any 1986, el Ball de Diables i l'Ajuntament de Tarragona convocaren un concurs per trobar dues melodies: La del *Ball de l'Àliga* del 23 de setembre al migdia a la Plaça de la Font durant la *Tanda de Lluïment*, i la *Marxa* amb què s'acompanya l'Àliga durant les cercaviles. De les tretze melodies presentades per un total de set participants, resultaren guanyadores de les

14 A *L'Àliga: Una figura del bestiari fantàstic* (1986). Pàg. 18.

dues categories les presentades, conjuntament, per M. del Pilar Ramon, Joan Ignasi Ferrer i M. del Carme Domingo. A més, es concedí un accèssit dins l'apartat de *marxes* a una melodia de Jordi Fa i Vallverdú.

Amb tot, durant les cercaviles, l'Àliga és acompanyada per una Banda de Música i sol ballar diversos pasdobles pels carrers de la ciutat. Les actuacions de l'Àliga fora vila estan rigorosament restringides a l'acceptació de la Comissió Assessora i dels seus portadors¹⁵, i només ha viatjat fora de Tarragona en dues ocasions, una a Elx i una a Vilafranca de Penedès.

Fotografia de l'Àliga a Elx any 1998. Font aliguers

ELS ALIGUERS

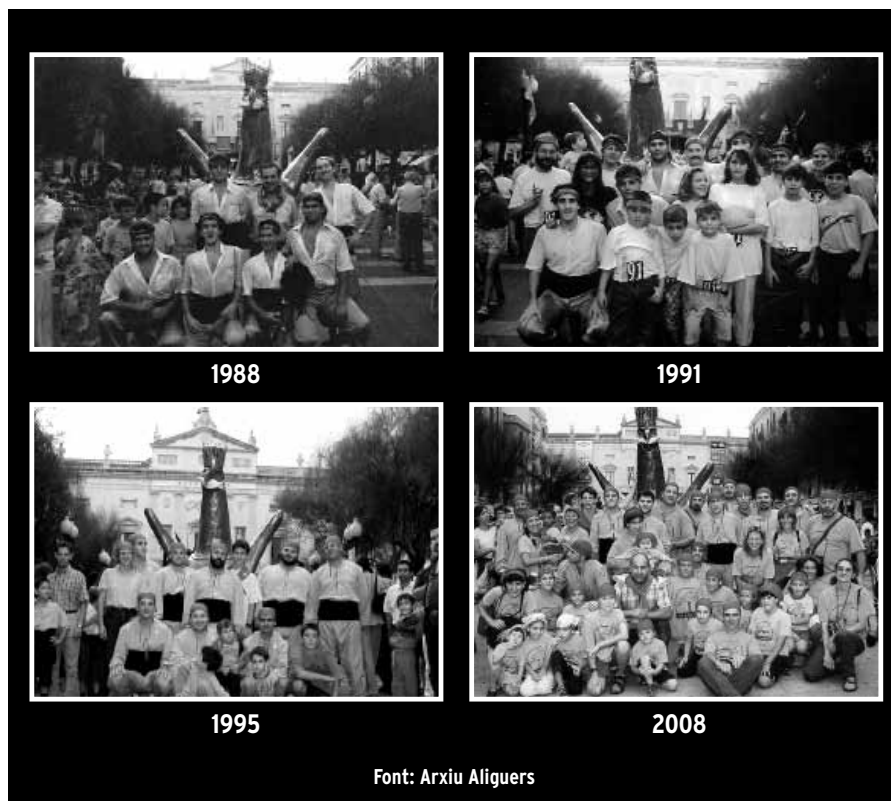
El grup d'aliguers es constituí l'any 1986, com a secció del Ball de Diables. A finals dels 90, el grup adquirí una dinàmica diferenciada del Ball de Diables i, malgrat que la relació entre Diables i Aliguers no sempre ha estat igual de fluïda, el vincle que mantenen és intens i es materialitza amb el recíproc suport logístic. Així, durant la Baixada de l'Àliga del 21 a la nit, bona part dels Diables s'encarreguen de fer els cordons de seguretat i, durant el Correfoc del dia 24, alguns aliguers reforcen el planter de Diables.

¹⁵ A *Protocol del Seguici Popular de la ciutat de Tarragona* (2000). Pàg. 23.

Al principi, el grup d'aliguers fou constituït per quatre efectius, més un reforç d'última hora. I posteriorment, com qualsevol altra entitat, el nombre d'integrants de la secció aliguera ha anat experimentant fluctuacions.

Quadre d'aliguers (ordre cronològic)

Josep Maria Macias i Solé (fundador)	De 1986 fins a l'actualitat
Nei Torrell i Camps (fundador)	Des del 1986 al 1993
Jaume Andreu i Ferré (fundador)	Des del 1986 al 1997
Ramon Carles Solé i Boronat (fundador)	Des del 1986 al 2005
Joan Josep Menchon i Bes (reforç)	Any 1986
Ricard Boronat i Casajoana	Des del 1987 fins a l'actualitat
Víctor González i Pàmies	Des del 1987 al 1993
José Javier Muniáin Díaz de Cerio	De 1988 fins a l'actualitat
David Bea i Castaño	Des del 1991 al 1993
Josep Rovira i Olivé	Des del 1992 al 2007
Jaume Palau	Any 1993
Josep August Martínez i Fernández	De 1994 fins a l'actualitat
Jordi Vallvé i López	De 1995 fins a l'actualitat
Daniel Grant i Vela	De 1998 fins a l'actualitat
Guillermo Neguillo i Solé	Des del 1999 al 2002
Aleix Cama i Torrell	Des del 2002 fins a l'actualitat
Sergi Puig i Alvelo	Des del 2003 fins a l'actualitat
Sergi Bori	Any 2006
Oriol Sánchez i Gil	Des del 2006 fins a l'actualitat
Domingo Rodríguez i Busca	Des del 2006 fins a l'actualitat
Juan Francisco Cadiñanos i Alonso	Any 2007
Joan Miquel Rovira i Copons	Des del 2008

LA BAIXADA DE L'ÀLIGA

Tot i que n'havia sentit parlar molt bé, el primer cop que vaig assistir a *la Baixada de l'Àliga*, em va semblar un acte amb poca consistència i no li trobava cap sentit. Des d'un punt fix del carrer, observava sorprès la multitud que acompanyava alguns elements del Seguici Popular sense parar de cantar la mateixa cançó. Vaig ser incapaç d'entendre el que passava al meu voltant i vaig endur-me una impressió força negativa de tot aquell enrenou.

Uns anys després, un grup d'amics em va insistir perquè hi tornés. Vam quedar una estona abans per comentar la jugada mentre esperàvem el pas de l'Àliga per la plaça del Fòrum. L'arribada de la bèstia provocà un esclat d'eufòria entre els assistents. Tots cantàvem i ballàvem enfollits. La Festa ens havia posseït amb tota la seva intensitat. Des de llavors, cada any hi torno.

* * *

La Baixada de l'Àliga sorgí arran d'una celebració privada dels, aleshores joves, components del Ball de Diables, l'any 1986, arran la necessitat de transportar l'element. Tal i com veurem més endavant, des d'un primer moment, la manera optada fou festiva i participativa, fins a convertir-se, lentament, en un acte amb molt d'èxit, que acabà institucionalitzant-se l'any 1997. Sobta molt, que la història i l'evolució d'aquest acte, molt popular i multitudinari, no s'hagi donat a conèixer —de forma clara— a la ciutadania fins a dia d'avui (2009).

Al nostre criteri, aquest llarg silenci consistorial doncs, (finalment trencat, mitjançant la nostra iniciativa —lliure i independent-), sols pot ésser interpretat de dues maneres: o bé s'esperava que passés el temps, perquè l'origen i l'essència de l'acte és difuminessin i caiguessin en l'oblit, en l'anècdota, i esdevinguessin mítics. O bé, s'esperava que la força i les possibilitats de l'acte defallissin, per aparèixer com a salvadors o garants de l'acte.

Són molts els indicis que conviden a concloure que la manera com el consistori (tècnics i polítics) ha tractat La Baixada de l'Àliga durant tots aquests anys, ha estat poc sensible. En primer lloc, perquè no s'ha tingut gaire en compte l'opinió dels seus percussors, fins al punt de desplaçar-los de tot el procés d'organització de l'acte. I en segon lloc, a més a més de silenciar el seu paper actiu i cabdal, a mesura que l'acte consolida el seu èxit, l'Ajuntament *s'auto-atorga* el mèrit.

Voler conèixer el significat profund de La Baixada de l'Àliga no és gratuït, casual, ni anecdòtic. No és un *divertimento*. En el fons, és un exercici d'atracció, que té a veure amb el respecte envers la Festa. És una cosa de tots, que va més enllà del que un creu (o pensa) que ha de fer: implica saber encaixar el que els altres volen fer. Les Festes Populares són la culminació d'una sinèrgia d'iniciatives i desitjos ancestrals, amb la capacitat d'integrar mecanismes que generin respostes a les noves necessitats culturals i socials.

Tot seguit, oferim tota la informació oficial al servei la ciutadania sobre la Baixada de l'Àliga.

- En el llibre «*El Ball de Diables de Tarragona. Teatre i Festa a Catalunya*», publicat l'any 1993¹⁶, es dediquen unes poques línies a la recuperació de l'Àliga però no s'esmenta la Baixada.

16 *El Ball de Diables de Tarragona. Teatre i Festa a Catalunya* (1993).

- Sortosament, l'any 1994, tot i no aparèixer al Programa de Festes, s'edità un altre llibre¹⁷ que explica, molt breument, l'origen i les característiques de La Baixada de l'Àliga. Si bé s'ofereixen algunes línies de reflexió, l'objectiu és onar informació als turistes. Amb tot, a data d'avui, és la publicació oficial amb informació més completa sobre la Baixada.

«23 h. La Baixada de l'Àliga des de la Part Alta. Heu d'estar a l'aguait si no us voleu perdre un dels actes més íntims —esperem que per molts anys— de la festa, ritual de preparació de la celebració: necessari. La simbiosi entre espectador i actor, el bateig festiu... És difícil, com en totes les celebracions reduïdes, per a un forà entrar en el nucli de la festa, en la seva essència; aquesta és una oportunitat. La festa tarragonina té una característica que us hi ajudarà: és oberta si es respecta. Els mecanismes festius ja hi són, només cal ser receptius i introduir-vos-hi fins al final: l'experiència és frapant.»

«A pocs metres de la plaça del Rei des d'algun magatzem, quan el ball «necessari» encara no s'ha iniciat —al voltant de les onze de la nit— comença la baixada de l'Àliga fins al local del Ball de Diables de Tarragona, entitat que la recuperà el 1986. La ciutat es prepara per als dies intensos —vigília, Santa Tecla, la Mercè— i els preparatius esdevenen petits rituals. Aquest n'és un. L'itinerari us porta de la Part Alta a la plaça de la Mitja Lluna. No us heu de perdre la baixada de les escales de la catedral: meravellós, impressionant... Al fons, il·luminada, la seu; una colla de festers, d'ulls humits i brillants, els històrics de la recuperació democràtica de les festes, a banda i banda; la veu i la música són els únics protagonistes que trenquen el silenci de la nit: melodies malgirbades de la Patum, l'Amparito, Paquito el Xocolatero... L'Àliga pren vida en mans d'ells, vola, mana; majestuosament i amb força baixa les escales de la catedral. El contrast entre el silenci, l'espera, el repòs d'alguns carrers de la ciutat i el caliu, la força i el ritual és apassionant. Al final, l'Àliga arriba al seu destí després que molts dels participants han tingut l'única oportunitat de portar-la; alguns d'ells ho faran durant aquests dies, d'altres hauran d'esperar un any per poder fer brandar els noranta quilos majestuosos.»

A banda d'aquests dos paràgrafs, des del 1997, els ciutadans hem rebut informació fragmentada sobre la Baixada a través dels programes de festes que edita l'Ajuntament.

17 Tarragona. Guia de les Festes de Santa Tecla. Història, seguici popular i castells (1994). Pàg. 64.

- L'any 1997, s'anuncià per primera vegada el dia, lloc i l'horari de l'acte. Aleshores se l'anomenà «*Vinga valents!!!!*», amb clar protagonisme de l'Àliga i la Banda l'Alegria d'Amposta.

«Diuen que les faixes serveixen per tragar molt millor el que col·loques sobre les teves espatlles..., porteu-la per si de cas. Si més no, dugueu les ganes de ballar i/o saltar. Acte especialment recomanat per als que us considereu festers i teclers de veritat.»

- L'any 1998, es mantingué el dia i l'horari, però es traslladà la ubicació al Pla de la Seu. L'Acte s'estructurà en dues parts. La segona part començava a la plaça del Rei —fent-la coincidir amb la Revetlla—. Al Programa de Festes s'hi definiren algunes característiques entre les quals destaquem «Àliga, Banda i tarragonins al so continu i sense aturades de l'Amparito Roca».

«Els aliguers de cor podreu ser-ho de fet en aquesta nit en què l'Àliga surt del seu amagatall i sobtadament apareix dalt de les escales de la Seu. Un breu trajecte la portarà pels carrers de la Merceria i Santa Anna fins a la plaça del Rei, on la Salseta us donarà la benvinguda. Dugueu la vostra faixa.»

- L'any 1999 s'hi afegí un nou element; els Gegants Vells. I la Baixada passà a denominar-se oficialment «Vinga Valents!! La Baixada de l'Àliga i dels Gegants Vells amb la Banda l'Alegria d'Amposta».

«Aquest acte que un dia va ser incipient i íntim, ara surt al programa i és una part absolutament brutal de la nostra festa. Als que us agradaria tenir l'Àliga com a xicona vostra, aquesta nit la podeu fer ballar de valent. Enguany també s'incorpora a l'acte la parella dels Gegants Vells, aquells familiars personatges que viuen al Cós del Bou i que caminen cap al seu 175è aniversari. Dueu la vostra faixa i prepareu-vos per recórrer la plaça de les Cols, la Merceria, la plaça del Fòrum i Santa Anna.»

- L'any 2000, es mantenia l'estructura de l'acte però es feu una descripció, força insuficient i *essencialista*, de l'origen de l'acte.

«Fa uns dies els ampostins de l'Alegria ens explicaven la seva il·lusió per una nit que ells van ser els primers en acompanyar. Una nit fins fa poc íntima i avui, sortosament, plural i oberta a la ciutat (...) Vosaltres, no us deixeu la faixa perquè, sense els que habitualment ni ballem l'Àliga ni els

Gegants Vells, aquesta nit no té sentit (...) Vinga valents!!! l'Àliga, els Gegants Vells, les Bandes i els tarragonins al so continu i sense aturades de l'Ampartio Roca... Ens duran fins a l'interior de l'Ajuntament.»

- L'any següent, es va suprimir la característica de «al so continuat d'Amparitos». I a més a més, s'afegia la Mulassa.

«No ho sabíeu? Doncs sí, ho podeu fer. Els aliguers, els geganters i per primer cop, els mulassers d'aquesta nit no són els mateixos que els dies 22 i 23 es posaran els vestits tradicionals i aixecaran les figures de la imatge i del bestiar. Sou vosaltres els qui, amb una faixa per ballar millor, els donareu vida.»

- Per l'edició del 2002, es conservà l'estructura de l'any anterior i s'hi afegí el Lleó. El format del 2003 fou calcat al de l'any anterior.
- L'any 2004, s'incorporaren els Gegants Moros de la ciutat a la Baixada, i el seu format no experimentà cap canvi significatiu respecte a l'anterior. Ara bé, canvià substancialment la denominació oficial de l'esdeveniment, que passà a ser «Vinga, valents! La primera Baixada del Seguici i de les Bandes.»
- Dins el Programa de Festes de l'any 2005, s'incorporà una referència a l'acte al títol genèric del dia 21 de setembre. D'aquesta manera, el dia 21, que fins aleshores era conegut com el dia de «El pregó i l'Arrencada», es convertí en el dia de «El pregó, l'Arrencada i la Baixada». Pel que fa al format i la denominació de l'acte, tret d'un lleuger avançament de l'horari, restà calcat del de l'any anterior.
- L'any 2006, es conservà el format i la denominació de l'edició anterior, i es recuperà una breu síntesi explicativa.

«La nit del 21 de setembre, l'Àliga, els Gegants Vells, el Lleó, la Mulassa i els Gegants Moros apareixen sobtadament, portats no pels seus portadors titulars, és a dir, els que ballaran durant les jornades del 22 i 23, sinó per tota una munió de festers que aprofiten el breu trajecte d'avui des del pla de la Seu fins a la plaça del rei i després, fins a la porta de l'Ajuntament per eternitzar els moments efímers en què podem, un cop l'any, fer ballar aquests elements.»

- L'any 2007, fruit de la massificació de l'acte, el Programa de Festes va incloure l'apartat «Respecteu la Festa», on es recomanava, en *majúscula* i en *negreta*, seguir una sèrie de normes de seguretat molt restrictives. Pel que fa a la denominació i el format de la Baixada van ser els mateixos que l'any anterior.

«Santa Tecla ha viscut etapes en què diferents actes han travessat crisis normalment de creixement. La nit del 21 ha passat des de gairebé la minsa presència d'espectadors dels anys vuitanta a una participació multitudinària. Tal com en altres oportunitats hem fet per al Correfoc, per a les diades castelleres, per a l'Astrancada, per a les tronades o per a l'Entrada del Braç, cal convidar ara a una participació civilitzada en aquest acte, per frenar el procés de degradació que estava patint. Cal estar atent a les 10 recomanacions de seguretat (...) L'Àliga, els Gegants Vells, el Lleó, la Mulassa i els Gegants Moros són duts aquesta nit per tots els qui, amb el consell i assistència dels seus portadors titulars, ho desitgen.»

Cal estar atent a les recomanacions de seguretat:

- 1 Deixeu ampolles i llaunes fora de l'itinerari de la Baixada.
- 2 Salteu individualment o com a màxim en parella. No és possible evolucionar amb més colla.
- 3 Seguiu els consells de l'organització i dels cossos de seguretat civil: Guàrdia Urbana, seguretat privada i Protecció Civil.
- 4 Facilitau el pas del Seguici i de les bandes de música acompanyants.
- 5 Distribuiu-vos per tot l'itinerari.
- 6 Assistiu-hi només les persones adultes.
- 7 En cas que vulgueu dur alguna de les figures del Seguici, proveïu-vos d'una faixa a la cintura.
- 8 S'ubiquen ambulàncies al pla de la Seu, a la pl. del Fòrum, a la pl. del Rei —que en la segona baixada passen a la baixada de la Pescateria i a la pl. de la Font.
- 9 No s'autoritza la instal·lació de taules i cadires en tot l'itinerari en els horaris indicats.
- 10 Moltes gràcies per la vostra col·laboració.

- L'any 2008 es conservà el format i la denominació de l'any anterior i s'hi tornaren a llegir les recomanacions de seguretat sota el títol «Respecteu la Festa».

La resta d'informació de què disposem sobre la Baixada de l'Àliga és al punt 12 del Protocol del Seguici Popular de Tarragona¹⁸, anomenat «La nit del 21 de setembre»:

«Des de la seva recuperació l'Àliga és baixada des del pla de la Seu fins a la plaça de la Mitja Lluna. Actualment, l'Àliga fa presència en la revetlla de la plaça del Rei el dia 21, a un quart d'una de la matinada, aproximadament, des del pla de la Seu, carrer de la Merceria, carrer de santa Anna i plaça del Rei. Més tard, cap a dos quarts de dues de la matinada, es fa arribar fins a l'Ajuntament, al descans de la revetlla de la plaça del Rei, per la baixada de la Pescateria, carrer Cós del Bou i plaça de la Font. El 1999 s'incorporen els Gegants Vells. Es tracta d'un acte de participació voluntària per part de les associacions del Seguici. El seu caire és, doncs, espontani i diferenciat de les actuacions dels dies 22, 23 i 24 de setembre. No és necessari dur la indumentària pròpia del ball o de l'element. Poden ballar o portar els elements les persones que ho vulguin, sempre sota la responsabilitat de l'entitat, que ha de garantir la seguretat i afavorir la màxima participació de les ciutadanes i ciutadans. S'ha d'establir un ordre, un horari i un itinerari, coordinats des de l'Ajuntament, en funció de la comunicació prèvia a l'Ajuntament abans del 31 de Juliol de la incorporació d'elements a aquest acte. Cada element ha de portar músics propis. L'Ajuntament sufragava les despeses de material fungible i les derivades dels sonadors de fora vila.»

18 A Protocol del Seguici Popular de la ciutat de Tarragona (2000). Pàg. 17.

5.— METODOLOGIA SEGUIDA EN EL NOSTRE TREBALL DE RECERCA

EL TREBALL DE CAMP

El treball de camp és per a l'antropologia el procediment de recerca més important i ha estat sovint un tret distintiu de la pròpia disciplina. En tot cas, constitueix l'etapa de la recerca antropològica que integra l'aplicació de diverses tècniques d'investigació, en especial, l'observació participant i les entrevistes amb els informants, que comporta l'estada de l'investigador al si de la unitat d'anàlisi escollida per tal d'integrar tots els detalls observats i extreure'n la síntesi sociològica, a partir dels diversos elements que constitueixen la cultura d'un grup social.

L'element fonamental del nostre treball de camp sobre la Baixada de l'Àliga han estat les entrevistes en profunditat. Una tècnica pròpia del mètode etnogràfic i força diferent de l'entrevista periodística, en la que un es limita a formular un llistat de preguntes als informants per obtenir respostes concretes.

Les entrevistes en profunditat i el mètode etnogràfic se centren en els informants, llurs respostes i el fil que segueixen les seves narracions. És igual d'important el que responen com la manera de respondre. Ens interessa el que senten els informants, a què donen importància i per què, amb quin ordre exposen els fets, quin vocabulari i quines referències utilitzen, amb quins paràmetres s'expressen...

D'alguna manera, les respostes de l'informant són les que determinen la següent pregunta, és a dir, si l'informant subratlla un fet amb determinació, l'etnògraf li preguntarà sobre aquest fet i per què el subratlla. Nosaltres només portàvem una pregunta preparada: «Què és, per tu, la Baixada de l'Àliga?».

Vaig escollir els Aliguers com a informants perquè són els qui viuen la Baixada amb més proximitat. *La Baixada de l'Àliga vista pels Aliguers* és la culminació dels seus relats orals i descriu el fenomen, el seu significat i simbologia, així com els sentiments que suscita aquesta celebració.

El caràcter obert de les entrevistes en profunditat

Quan entrevistava els aliguers procurava que se sentissin còmodes i poguessin respondre amb total llibertat. Tenia clar que ells eren els protagonistes i, per tant, havia de ser rigorós i mantenir-me en segon pla, sense interrompre'ls.

Ara bé, com que els relats orals dels aliguers foren pronunciats de forma espontània, es van produir ambigüitats, malentesos, llacunes, oblits o desordres que vaig mirar de resoldre amb cintura i disciplina. Algunes d'aquestes situacions es corregiren «sobre la marxa», reprenent el fil argumental (*Abans que obrissis un parèntesi per detallar-me això, t'havies quedat en aquest altre punt del relat... O, et refresco tot el que m'has dit fins ara, a veure si se t'acudeix alguna cosa més al respecte...*). Uns altres entrebancs, però, van requerir cites addicionals i posteriors consultes a fonts o arxius documentals per ser resolts.

TRACTAMENT DE LES DADES

Un cop feta l'entrevista, la transcrivia, escrivia el relat oral. La feia arribar a l'Aliguer i aquest aprofitava per canviar o afegir qualsevol comentari o observació. Posteriorment, vaig ordenar la informació de les entrevistes procurant obtenir una visió «unitària» de tots ells.

Procés de selecció de les dades

Quines dades eren rellevants? Quines eren anecdòtiques? Quines formarien part del fil argumental i quines no?

Quan investiguem un fet cultural hem de destriar, amb molta cura, el gra de la palla. Hem d'esporgar la informació de la mateixa manera que ho fa un pagès amb els arbres fruiters. Es tracta de rendibilitzar la nostra recerca al màxim. Si bé el pagès ha de distingir les «branques mare» de les que posen en perill el creixement de l'arbre, l'antropòleg no pot intoxicar el seu assaig amb detalls poc rellevants.

L'objectiu d'aquest assaig és donar a conèixer *la Baixada de l'Àliga*, explicar-la de tal manera que qualsevol persona se'n pugui fer una idea el més objectiva possible. Però com que la Festa és un fenomen cultural amb matisos infinits, l'antropòleg pot cometre errors.

L'Antropologia m'havia dotat de les eines necessàries per fer entrevistes i tractar les dades amb rigor¹⁹. Jo les havia posat en pràctica i, de mica en mica,

19 Un manual molt pràctic és l'edició revisada i actualitzada de *Etnografía. Métodos de investigación* (2003).

el treball havia anat prenent vida pròpia. Vaig haver de posar-me, com faria un actor, en la pell dels aliguers per poder percebre la Baixada de la manera que ho fan ells. El més complicat de tot, però, fou el procés de lligar tota la informació obtinguda en el treball de camp. D'alguna manera, em vaig convertir en el director d'una orquestra on cada aliguer donava un to.

Disposava de poques referències documentals i no sempre fou fàcil adaptar la meua agenda amb la dels informants. Amb tot redactava l'assaig entusiasmat, encara que, de vegades, m'hi obsessionava massa i calia parar. Van ser necessaris, doncs, molts moments de recolliment, pauses sabàtiques, silencis i descansos per recuperar forces i posar tot aquell munt de dades etnogràfiques en solfa.

Diuen que un hivern cru fa despertar els arbres amb més força i com recità el poeta, els gravats sobre pedra són més costosos que els que es fan a la sorra, per bé que els primers sobreviuen millor al pas del temps.

BREU PRESENTACIÓ DELS INFORMANTS

Hem copsat la visió dels aliguers en tots aquests 24 anys, processant el relat i les experiències de 10 aliguers. Cap de les entrevistes va tenir una durada inferior a una hora. (Podeu consultar al detall, les fitxes dels informants i de les entrevistes a l'apartat d'annexos).

- Josep Maria Macias i Solé, entrevistat el 4 d'abril de 2007 i el 26 de juliol de 2009. (JM.M. 04/05/07 i 26/07/09)
- Nei Torrell i Camps, entrevistat el 21 de juliol de 2009. (N.T. 21/07/09)
- Ramon Carles Solé Boronat, entrevistat el 4 de juliol de 2009. (RC.S. 04/07/09)
- Ricard Boronat i Solé, entrevistat el 31 de juliol de 2009. (R.B. 31/07/09)
- José Javier Muniáin Díaz de Cerio, entrevistat el 17 de gener de 2008. (J.J.M. 17/01/08)
- Josep Rovira i Olivé, entrevistat l'11 de juny de 2007. (J.R. 11/06/07)
- Jordi Vallvé i López, entrevistat l'11 de Juny de 2008. (J.V. 11/06/08)
- Daniel Grant i Vela, entrevistat el 16 de març de 2007. (D.G. 16/03/07)
- Aleix Cama i Torrell, entrevistat l'11 de juliol de 2009. (A.C. 11/07/09)
- Domingo Rodríguez i Busca, entrevistat el 31 de juliol de 2009 (D.R. 31/07/09)

**LA BAIXADA DE L'ÀLIGA
VISTA PELS ALIGUERS**

6.- CRONOLOGIA DE LA BAIXADA DE L'ÀLIGA: ORÍGENS MOLT EXCEPCIONALS

Encara que la Globalització és el principal agent transformador dels nostres costums, el territori segueix exercint una gran influència en les maneres de fer i de pensar de la gent. Amb tot, aquests temperaments o peculiaritats regionals són, cada cop, més difícils de percebre. Les millores en els mitjans de transport i l'accés a les noves tecnologies han fet que, de mica en mica, els hàbits i usos de les nostres societats es vagin homogeneïtzant.

Aquest procés ha estat àmpliament estudiat. Nosaltres, en la línia del sociòleg Alain Touraine²⁰, creiem que un dels principals perills d'aquesta situació és la manera com afecta els processos d'identificació de les persones. No és l'objectiu d'aquestes línies abordar tot aquest fenomen. Ara bé, si no som capaços de transmetre el llegat cultural que hem rebut dels nostres pares i coetanis, les noves generacions quedaran orfes de referents per mantenir la nostra societat viva i cohesionada.

A la primera part del llibre, hem explicat les característiques dels períodes festius, on els fenòmens de circulació, intercanvi i relació són de primer ordre. És obvi, doncs, que cal incentivar la Festa. Però, de quina manera ho hem de fer? Emprant una expressió molt recurrent entre el grup d'aliguers quan defineixen la Festa, diríem que l'hem de promoure *des de dintre!* Ara bé, què és «la Festa des de dintre»?

«Jo he anat també molts anys a castells no? En una colla d'aquí Tarragona i, des de dintre, disfrutes un castell quan l'assoleixes i el pots descarregar. I, quan més gran i alt sigui, molt millor! Molt bé! Des de fora, també he vist grans castells i són grans castells! Perquè Valls, Minyons, Vilafranca han fet grans castells! I la sensació de veure aquells castells és... Vale! Collonut!

20 El sociòleg Alain Touraine se l'associa a moviments polítics involucrats en la lluita obrera, i, és també, una figura cabdal a l'hora d'analitzar, criticar i d'entendre l'època Moderna. Conscient dels intercanvis econòmics a nivell mundial, el paper de les noves tecnologies, i la multipolarització del sistema de producció, aquest autor localitza l'embrió del moment històric actual, en el període de postguerra i la creació de l'estat mobilitzador (intervencionista).

Touraine a *Topografías del mundo contemporáneo* (1998), afirma que les societats tendeixen a crear sistemes i imatges de manera artificial. Pràctica, que està lligada als processos d'afirmació uniformitzants, als patrons de mercat i als motlles de consum. Tot aquest procés, crea en el subjecte una anomia que afecta llurs mecanismes d'identitat especificant.

Impressionant! Molt bé! Perfecte! Ho heu assolit! La òstia! Però si el fas tu mateix —a part de que pugui ser la hòstia i de que no l'has pogut veure—, a veure..., és «orgàsmic» perquè l'has fet tu!

Veure'l des de dintre, vull dir... Tu estàs donant un espectacle a la gent —més bo o menos bo, cadascú tindrà la seva opinió— i, quan més gent vegis, i més gent vegis que està disfrutant al teu costat... És que aquell espectacle més agrada! No ho sé, és com un actor: si té que fer un espectacle en una tarima i no té ningú... No és un espectacle! Quan més gent vingui i més gent xali veient allò, d'aquell espectacle en sortirà més satisfet!»
(RC.S. 04/07/09)

És ara quan, passat un temps prou significatiu, podem aturar-nos a analitzar, des de la distància, l'època de recuperació de l'Àliga i d'inici de la Baixada. A finals dels vuitanta, les manifestacions festives tradicionals i el teixit associatiu de Tarragona visqueren un capítol de revitalització. Fou, precisament, quan el conjunt de la ciutadania començava a fer-se la idea que els 36 anys de dictadura militar franquista i d'aïllament internacional havien acabat. Ara bé, com és lògic, aquest procés d'alliberament no es visqué amb la mateixa intensitat per tots els grups de població, ni per tots els grups l'edat.

«En aqueixos anys, poder l'edat que teníem... (Teníem ganes de sortir i de passar-ho bé no?) Jo diria que, a Tarragona en sí, la gent de diferents edats sortia molt menys que no pas ara. Ara, per molt que sigui la Baixada de l'Àliga o la Revetlla, trobaràs una persona de 70 mirant la Baixada de l'Àliga, encara que estigui a l'altra banda del carrer! Però poder si això ho haguessin posat allavons, aquelles persones que en aquella època tenien 70 anys: — On van aquests mamarratxos en aquelles hores no? Vull dir també el cap de la gent és diferent, no?» (RC.S. 04/07/09)

«Ara hi ha molts nens que ho han vist des de petits. Però jo recordo, al començament dels Diables, quan encara no hi havia l'Àliga, la gent no és que fos contrària, però quan hi havia els Diables a la Processó, pensaven: Què coi fot això aquí no? Per què coi li foten això aquí! Amb lo bé que anàvem abans i més senzill que era tot!» (N.T. 21/07/09)

Fou en aquest context històric que es recuperà l'Àliga de Tarragona. Actualment, és de propietat municipal (encara que, al llarg de la història, no hagi estat sempre així) i el Ball de Diables n'és l'associació dipositària. La

Baixada de l'Àliga començà a celebrar-se el 21 de setembre de l'any 1986, coincidint amb l'any de recuperació de l'Àliga al Seguici Popular de Tarragona. Des del principi, el Ball de Diables i —més tard— els aliguers deixaren ben palès el seu caràcter agosarat.

«Als anys 80 es produeix tot un procés, després del franquisme i de la negació d'una identitat. Primer perviuen els elements tradicionals, o suposadament tradicionals que la dictadura havia permès, els més clàssics, com pot ser la sardana o el cant coral (...) Després ja passa a expressions més arrelades en l'ànima del territori. Aquí, la prova és que el món sardanístic ha baixat molt d'intensitat. I clar, has recuperat el que li pertoca més al Camp de Tarragona o del Penedès, no? Que és la identitat que es tenia, o que se suposa que es tenia aquí. I és la que ha pogut arrelar més bé, no?»

I que també és un moment eh? Perquè clar, les sardanes també van tenir el seu moment bo i dolç, i ara ja no el tenen. Però no sé quant de temps durarà aquest sentiment identitari que hi ha ara respecte això. Perquè clar, la societat va evolucionant.

S'ha recuperat a partir de tot un corrent que hi ha de recuperació d'identitat, i Tarragona forma part —com s'ha produït a Reus, s'ha produït a Valls... I a tot arreu!— de tot un procés que coincideix en un moment determinat. Això, ara, no podria passar! No estem en un moment identitari ni molt menys! Ara seria impossible recuperar tot això, perquè de la noció vital de ciutat, de país, de catalanitat i tota una sèrie de sentiments, ara estan totalment mústics, per dir-ho d'alguna manera». (N.T. 21/07/09)

«Si no vaig errat, fou una ocurrència, el 1985, de la Junta Directiva. (...) A partir d'aquí l'empenta és del col·lectiu. Es va triar l'Àliga perquè representava un repte difícil, la peça més simbòlica de la ciutat i, a més, tocàvem els nassos a tota aquella gent que deia, que érem una colla que només sabia fer festa a partir del foc i del soroll» (JM.M. 26/07/09)

«Es prepara a començaments del 85, perquè va haver-hi una feinada! Comporta una feinada construir una Àliga... Que l'Ajuntament te la pagui, que puguis trobar una gent apropiada per portar-la (...) Jo, en aquella època, estava fent la mili (...) i mon cosí em diu... — Escolta'm que traurem l'Àliga! I dius: — Pues bueno, va! I diu: — Farà uns 60-65 quilos (...). Es va fer, la va fer el Mas... I se va tardar lo que se va tardar... I se va acabar

quan se va acabar. Vull dir, dies abans de sortir! I, pràcticament, jo diria que en vam fer un d'assaig, diria que dos no! O jo al segon ja vaig desistir. Perquè recordo que, quan me van posar aquell bitxo al damunt, vaig pensar: — Ostres, això pesa més que el meu pare i la meva mare junts! Clar, la meva feina era moure les cames, i dic jo: — Osti, jo, xec, es parlava de 65 quilos —ja s'havia parlat que pesaria 80 quilos—, però jo dic: — Tinc que viure jo encara home! Ja no creixeré més, però tinc que viure! I doncs, bueno, vaig sortir i per la meva estatura física me defensava bastant bé! A partir d'allí vaig dir: — Pues tirarem endavant!» (RC.S. 04/07/09)

«(...) El tema musical també fou controvertit. Ja que el sector més purista defensava una formació tradicional, però nosaltres volguérem una formació de Banda amb un repertori més festiu i dinàmic.» (JM.M. 26/07/09)

Com era de preveure, un recent estudi de la sociòloga Mar González²¹, referma la idea que, rere les associacions i les organitzacions festives i culturals, reposa un sentiment que va més enllà del lleure (són vincles familiars, d'amistat, de veïnatge, ideològics, de competència amb altres grups del mateix o diferent territoris...). Dins el petit grup d'aliguers —llavors i ara— aquest sentiment és una barreja de vincles d'afinitat, militància i vocació de servei vers la ciutat i el país.

«Els aliguers teníem vincles perquè ens coneixíem tots de la colla de castells. Clar, és que, en aquella època, osti... Sortia en un misteri aquest, en la colla de castells, aquest que porta l'Àliga, aquell altre que surt al Ball de Bastons. I anaves a mirar, i la mateixa persona anava aquí, aquí i aquí. O sigui, si era una cosa de cercavila, no anaves a dos llocs, però anaves a la processó per setmana santa, anaves a castells, anaves a les cercaviles... Perquè, en aquella època, hi havia el que hi havia. I suposo que, coses o llocs on anar hi havien, però si te quedaves a Tarragona, què hi havia? No hi havia molta cosa! També era una manera de tenir una activitat, vull dir: — Surto perquè me'n vaig de copes! Doncs no, surto perquè vaig a un assaig de castells, perquè assajo... O el que sigui!» (RC.S. 04/07/09)

«Jo crec també en la vessant pública i la forma d'apropar els elements del Seguici a la ciutat. Has de tenir una mica de vocació de servei, no? En aquest sentit, nosaltres, el dia 21 el fem amb una mica d'esperit de vocació,

de servei a la gent no? Perquè a vegades acabem cansats: fem més de cordó, amb molta paciència, aguantant l'Àliga amb els braços perquè el de sota es pensi que la porta, no?» (JM.M 26/07/09)

«Realment esgota molt, esgota moltíssim! Esgota molt i jo acabo amb els braços i un blau sempre aquí (*s'assenyala el pit per damunt l'estómac*) d'aguantar la cua. Intentes passar-t'ho bé, però hi ha moltes estones d'*agòbio*, no? Jo, al principi, anava saltant i passant-m'ho molt de puta mare. Ara he d'anar amb mil ulls. D'aquesta festa no en disfruto. Disfruto de que la gent en disfruti, però jo ja no en disfruto com abans! Que et vingui el dia següent algú: — Ahir a la nit la vai portar! Amb això sí que et poses content!» (D.G. 16/03/07)

1a FASE: L'ORIGEN, ESPONTANEÏTAT PURA (1986)

A simple vista, es pot creure, erròniament, que la denominació *Baixada de l'Àliga* s'inspira en el moment estel·lar de l'acte, quan l'Àliga «baixa» per les escales de la Catedral de Tarragona. No és cert.

El motiu és que, a fi i efecte d'iniciar el Seguici del dia 22 al matí, calia «baixar» l'Àliga —en el sentit de transportar-la— des dels diferents locals d'assaig —situats a la Part Alta de la ciutat—, fins la seu social del Ball de Diables, llavors situada a la plaça de la Mitja Lluna —Plaça Prim—, a la Part Baixa de la ciutat. Aquest preparatiu, probablement, fou denominat, espontàniament, «baixar l'Àliga».

Per què la Baixada de l'Àliga es fa de nit, té molt a veure amb l'ambient festiu de la ciutat i la situació personal dels aliguers en aquella època. L'any 1986, el Ball de Diables era una de les poques associacions culturals recuperades a Tarragona. Aleshores, la majoria dels seus membres eren nois joves, sense obligacions laborals i amb ganes de festa. El fet, és que les primeres vegades que es *baixà l'Àliga*, fou en petit grup, de matinada, un cop acabada la Revetlla.

«El 22 sortim. Com ho fem? La baixem a les set de la tarda? A la set de la tarda, que tens que travessar la Rambla, que hi ha gent? I a on van aquests païos! (...) Si la tenim que baixar el mateix dia és un pal! Coi, doncs baixem-la un dia abans! Quan la baixem, si durant tot el dia hi ha actes? Coi, a la nit! Vinga, quan acabi la Revetlla, quedem tots aquí! I tots els que quedàvem pujàvem cap aquí dalt, agafàvem l'Àliga i cap a baix! (...) I ja te

21 Colla castellera *Xiquets del Serrallo. Estudi Sociològic de l'estructura informal d'una colla castellera* (2007).

dic! Xalaves, perquè tenies l'edat que tenies, venies d'una Revetlla, i feies lo que en aquell moment t'agradava fer. Baixaves l'Àliga perquè es pogués pujar el dia següent!» (RC.S. 04/07/09)

«A partir del 86, teníem 18... 22 anys. I llavors, no només els portadors de l'Àliga —entén l'Àliga com a secció dintre el Ball de Diables—. Per tant, és un col·lectiu més ampli de 30 o 40 persones, més les amistats i coneixences, amb d'altres entitats de les Festes, no? Com que tots érem jovenets i no havíem de treballar el dia 22... Pues quan baixarem? Després dels actes, i així tothom podrà anar a la Revetlla, tothom podrà fer el que vulgui! Total, que els primers anys, baixàvem a les 4, a les 5, a les 6 de la matinada. I qui baixava? Els que s'aguantaven en peu! No?» (JM.M. 04/04/2007)

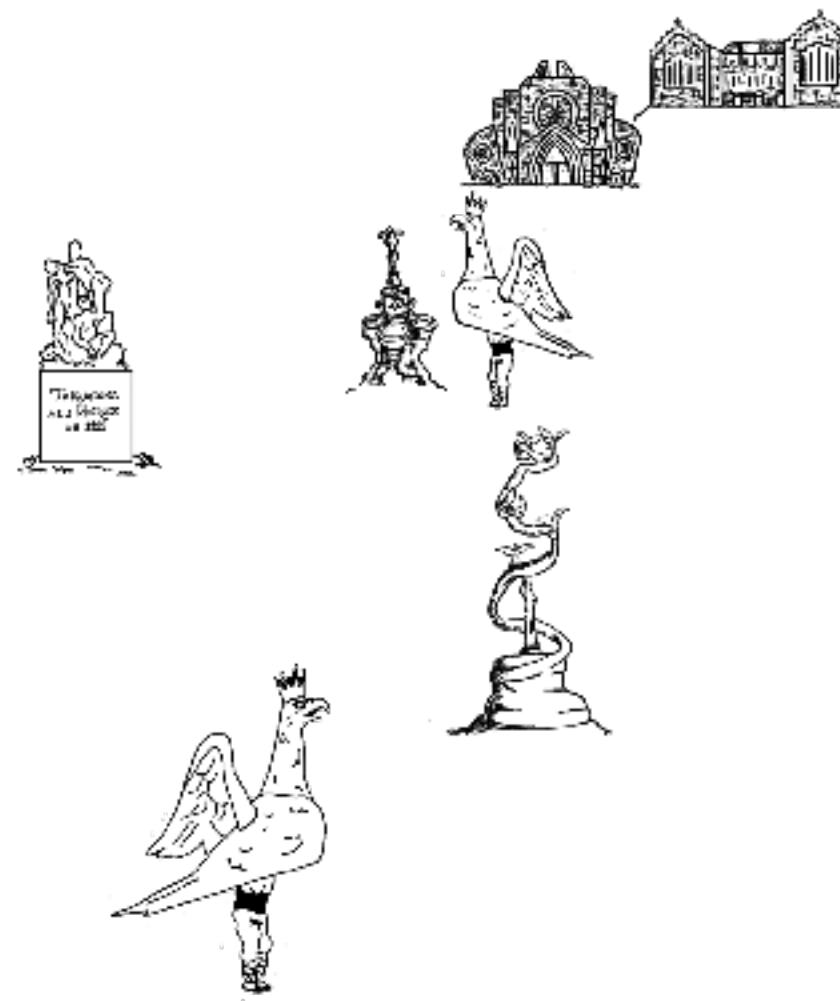
Després del franquisme, a Tarragona, l'Àliga fou el primer element del bestiari fantàstic en ser recuperat. Durant les cercaviles i els oficis dels dies 22 i 23, l'Àliga exhibeix, amb naturalesa, la seva gran bellesa i exhala una aura de solemnitat. El caràcter, però, de la Baixada del dia 21, és diferent: l'Àliga expressa —sense perdre l'elegància— la seva cara més informal, accessible i participativa.

És fàcil d'entendre què, les matinades tarragonines del 21 de setembre, els joves del recent recuperat Ball de Diables desitgessin provar, agafar i acompanyar aquell meravellós element acabat d'estrenar. Al principi, aquell «tràmit» tenia lloc enmig d'un sentiment íntim entre unes desenes d'amics i coneguts. De forma voluntària, festiva i extra-oficial, es feia «baixar l'Àliga» unes hores abans que aquesta participés a la Cercavila de l'endemà.

«S'agafava l'Àliga... I els que quedàvem de festa, i els que anàvem millor, o pitjor, o els que siguin, ens muntàvem la nostra festeta. El fet de crear-se és per això, més que un acte, era algo que ens muntàvem nosaltres per divertir-nos!» (RC.S. 04/07/09)

Fer circular l'Àliga democràticament és un imperatiu estrictament logístic. Es calcula que l'Àliga de Tarragona pesa uns 80 quilos. Portar-la i bellugar-la amb gràcia, requereix certa força, resistència, confiança i tècnica. A més, al principi, el grup d'aliguers era constituït només per quatre components i, a banda de l'Àliga, també s'havien de transportar les —malnomenades— *peanes* (que són uns cavallets d'alumini per sostenir l'Àliga a les parades tècniques).

Així mateix, el recorregut a recórrer amb la *bèstia* era força llarg. I tot i que amb variacions d'horari i d'itinerari la mítica *Baixada* consistí en recórrer: Esplanada de l'Escorxador, carrer de l'Escorxador, Puig dels Pallars, de l'Arc de Sant Llorenç, de les Coques, Pare Iglesias, de la Merceria, carrer Major, Baixada de la Misericòrdia, del Portalet, travessar Rambla Vella, carrer de Sant Agustí, Rambla Nova, carrer de la Unió i, finalment, plaça de la *Mitja Lluna*.

No és d'estranyar, doncs, que els portadors necessitessin relleus «externs» per completar tot aquell recorregut amb l'Àliga! Aquests col·laboradors podien gaudir de l'Àliga, però havien d'estar dins del cercle de confiança dels seus responsables.

«Al començament, algun membre dels Diables la volia portar, i a naltros ens anava bé per descansar una mica. I pot ser algun Diabla portava algun amic seu i deia: — Porta-la tu! I va començar a córrer la veu que aquest dia la podia agafar la gent. Naltros la vam deixar perquè naltros descanséssim i perquè naltros som del Ball de Diables. I molta gent s'apuntava. També, després de la Revetlla venien amics nostros a portar, i ha anat continuant, s'hem fet grans i la gent la vol continuar portant!» (R.B. 31/07/09)

«Es *'via* de traslladar aquest element, l'Àliga, fins al local de Diables, que estava antigament a la Plaça de la Mitja Lluna, el dia abans de la sortida del Seguici. És *'via* de traslladar! No? La manera de traslladar-ho? És clar, s'havia d'optar, o posar-la a dalt d'una furgoneta i portar-la allí, o els propis portadors portar-la! No?» (J.R. 11/06/2007)

2a FASE: RITUALITZACIÓ, ANNEXIÓ DE LA MÚSICA I BAIXADA DE LES ESCALES (1987-1994)

El que començà de manera espontània, s'havia convertit en un ritual. I cada matinada del 21 de setembre, es podia participar en el transport de l'Àliga pels carrers de Tarragona.

Aquesta primera etapa fou en *petit comitè*, amb els Diables, els seus amics i coneguts, i alguns espontanis. Amb tot, la gent repetia any rere any i el nombre de convidats i participants no parava de créixer. A través del *boca a boca*, els amics dels amics s'anaven afegint a una festa que, ben aviat, aplegaria centenars de persones.

És important assenyalar l'annexió espontània de la música. Potser, inspirats per la Cercavila del dia següent, on l'Àliga aniria acompanyada d'una Banda de músics, per casualitat, a causa de l'arrelament a Tarragona d'instruments tradicionals, perquè era Festa Major, o més aviat per la suma de tot plegat..., la Baixada no podia ser diferent. I des d'un principi, l'Àliga baixà acompanyada pels instruments tradicionals d'alguns membres de diverses formacions musicals de la ciutat.

«La baixàvem xino xano fins al local del Ball de Diables. Després els Diables se van començar a enterar i nosaltres els hi vam dir, si hi havia algun graller que volgués acompanyar. Perquè no és el mateix baixar l'Àliga caminant que amb una mica de musiqueta! I així ells tenen una mica de festa i naltros també! Perquè bueno, a Tarragona ens coneixem tots! I vint anys enrere sempre érem els mateixos, la mateixa gent (...) Naltros vam demanar, i va venir en Bové. Ell es va oferir a venir amb l'Àliga perquè no hi anéssim sols. Vam baixar amb una gralla i pot ser l'any següent érem 2 ó 3 gralles, el Xavi José, la Montserrat Monegal... L'any següent un timbal, i després algo de percussió o algo de vent. I a poc a poc la gent, venia gent del Ball de Diables o un paio amb la trompeta i tocava amb naltros. I ens acompanyava fins a la Mitja Lluna.» (R.B. 31/07/09)

«Jo recordo que, quan encara no portava l'Àliga, com que tenia una amiga que estava dintre els Diables, m'havia avisat alguna vegada. Deuria ser, cap a l'any 93 o 94, i ja hi anaven gralles de diferents grups de gent de per aquí a Tarragona que sortien de festa... Doncs bueno! Les gralles darrere de l'Àliga, alguns cantaven...» (D.G. 16/03/07)

«Llavorens venia gent vinculada, musicalment, a diverses històries. Doncs venien i tocaven amb la trompeta l'Amparito, o el què fos! I ja està, i amb això ja n'hi havia prou, perquè la gent ja portava la música al cos, com si diguéssim!» (N.T. 21/07/09)

«Lo que fèiem era amb tota la bona voluntat. Igual que venia gent a portar-la, venia gent amb gralles o amb la trompeta d'en Xavi Torné i tal, a tocar». «Sí home, en Xavi Torné és un que toca la trompeta, que està vinculat també a Setmana Santa, a lo de les cornetes, i no sé si anava també amb Els Pets.» (J.J.M. 17/01/08), (D.G. 16/03/07)

«Amb els quatre arreplegats que podíem trobar, que un toqués el que fos per fer música, perquè home! Baixar l'Àliga caminant, la veritat, no té gràcia!» (R.C.S. 04/07/09)

«Quan la música no sona, l'Àliga és molt més pesada. Pesa més quan la música no sona! És matemàtic, és veritat! Suposo que és psicològic, però és veritat! Perquè si la música sona, tu... Doncs et mous, la balles... I en el moment que la música para, dius... I ara què fai? I allavores notes que, de cop, el pes et baixa fins als peus, no?» (A.C. 11/07/09)

El moment amb major càrrega emblemàtica, visual i estètica de l'acte és quan l'Àliga arriba al Pla de la Seu i baixa les escales de la Catedral²². Tanmateix, és curiós constatar com aquest fet s'originà de forma espontània. El grup²³ prengué la decisió de baixar amb l'Àliga per les escales de la Catedral després que un dels seus membres en tingués la idea.

La primera vegada que es baixaren les escales amb l'Àliga fou el 22 de setembre de l'any 1989. Després d'haver-se d'anul·lar la processó de Santa Tecla a causa de la pluja, el Seguici *plegà veles* a corre-cuita en direcció a l'Ajuntament. En aquell moment, l'aliguer Josep Maria Macias es decidí a provar-ho. Havia començat el ritual de baixar les escales. D'aleshores ençà, les *baixades* del 21 i la cercavila del 23 passen escales avall.

«En un d'aquells debats, que cada any fem... Unes *menjades de coco* impressionants, em sembla que va ser en una xerrada... Ara la baixarem per les escales! Que sí, que no, que sí, que no... I acabes baixant les escales! En lloc de baixar pel carrer Merceria i tot allò. Acabes baixant les escales!»
(J.R. 11/06/2007)

«En Josep Maria Macias, que era a qui se li acudien més coses, i més estranyes, va agafar un 23 i... Quan tothom girava cua carrer Pare Esglésies i carrer Major avall, gira cua i comença a baixar les escales. Això va ser: —Osti, què fa aquest paio amb l'Àliga per les escales! I bueno, la veritat és que va fer gràcia. (...) Un any li vaig demanar que em deixés provar.»
(J.J.M. 17/01/08)

«Mentre ells anaven en una direcció (*carrer Pare Iglesias*) jo vaig agafar l'altra (*escales avall*) i, com que no tenien més remei que seguir-me...»
(J.M.M. 26/07/09)

«A partir de quan es comencen a baixar les escales, va començar a vindre més gent. I bueno, la pilota es va anant fent grossa, es va anat fent grossa! Un va començar parlant amb un, l'altre va començar a parlar amb l'altre, i així. I va arribar un moment que va començar a sortir a Programa. Quan

va sortir a Programa tothom ho sabia, perquè allà a la plaça de les Cols es juntava molta gent per veure baixar l'Àliga!» (R.B. 31/07/09)

Durant el darrer assaig de la temporada, els aliguers decideixen qui farà les baixades en funció dels ànims i del temps que fa que no ho han fet. En tota la història dels assajos, la baixada de les escales només s'ha practicat un sol cop. Segons expliquen els aliguers, més que una qüestió de pràctica o de tècnica, baixar la bèstia per les escales és una qüestió anímica. Normalment, els quatre responsables de fer baixar l'Àliga per les escales de la Catedral són, per ordre d'antiguitat, en Josep Maria Macias, en José Javier Munián, en Dani Grant i en Jordi Vallvé.

Un cop l'Àliga abandona el seu amagatall de la Part Alta —on durant uns dies assaja amb els Aliguers els balls de la Festa Major—, es dirigeix al Pla de la Seu. Des d'allí, cada 21 de Setembre, comença pròpiament el ritu de la Baixada per les escales de la Catedral amb el pasdoble Paquito el Xocolatero.

Lleugerament inclinada endarrere, evitant que topi contra l'escala amb la cua i caigui escales avall en un mal pas, l'Àliga és custodiada pel grup d'aliguers i Diables. Es col·loquen estratègicament. Els de més pes se situen atents al davant per sostenir l'Àliga en cas que bolqui, uns altres avancen al costat de l'ocell perquè pugui girar la seva llarga cua sense perill, i la resta vigila que els músics no es quedin enrere (perquè la gent tendeix a tancar el passadís un cop ha passat l'Àliga). Tot està cuidat al mínim detall.

«Tenim una «coreografia». Comencem a dalt de tot, sense baixar les escales. I què fa l'Àliga? Se situa al centre de les escales i, amb el començament del Paquito el Xocolatero —«Pam-pam-pam» (*la canta*)—, lo que fa l'Àliga és situar-se al centre de les escales i comença a caminar en paral·lel cap a la dreta, i cap a l'esquerra. Amb lo qual, se va fent una mica de lloc. Vas obrint una mica el passadís, allò s'obre... Tu veus, des de dalt, que et deixen un metre de passadís i, quan comença la música i l'Àliga comença a anar de dreta a esquerra, el passadís de les escales se va obrint. És una passada, perquè veuen l'espai que l'Àliga necessita per girar.

Llavors ja tens lloc. Tens lloc a vegades! Més d'una vegada, a mi m'ha passat d'anar a girar i sentir «*Clunc*!» Ostres, ja li he donat un cop a algú, no? Però també és veritat que a les escales no gires ràpid (...). Hi ha hagut algun any que ha passat l'Àliga, la gent s'ha tancat, i els músics s'han quedat

22 S'especula que aquest fet podria haver-se inspirat —conscientment o inconscient— en l'arrelada tradició de *Baixar els pilars* que, cada 24 de Setembre al matí, protagonitzen les colles castelleres de Tarragona. Els Diables ja ho començaren a fer l'any 1984.

23 El grup d'aliguers celebra diferents reunions entorn de la Festa. En elles, s'hi exposen idees i s'hi prenen decisions que intenten recollir les diferents sensibilitats dels membres del grup. Si bé aquestes decisions no solen coincidir amb l'opinió de cap membre en particular, els grup d'aliguers les accepta com a pròpies.

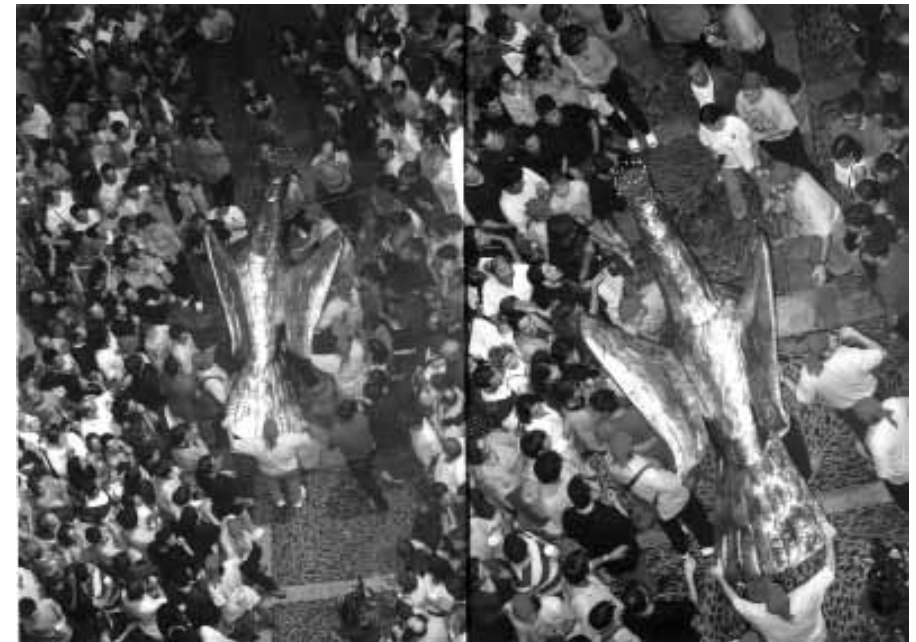
a dalt! I tu estàs allà i dius: — Escolta, jo la música no la sento, eh? — No, és que els músics s'han quedat a dalt! — Ah, *bueno*, pues de conya, no? *Pues bueno*, feu lloc perquè baixin!» (JJ.M. 17/01/08)

«De les vegades que he passat més nervis a la meua vida, va ser la primera vegada que les vaig baixar. Vull dir, has de començar a donar tombs per allí i les escales són molt estretes i hi ha molta gent! Jo vaig estar la setmana anterior nerviosíssim. Tota la setmana! I aquell dia, gairebé amb un atac d'aquells de pànic! Hi ha hagut anys que potser hi ha hagut tanta o més gent que a la baixada de pilars!» (D.G. 16/03/07)

«Baixar les escales de la Catedral és un tema tècnicament complicat. Perquè l'Àliga té una cua molt llarga i pots picar amb la cua al darrere. I si se'n va endavant, l'Àliga no la pares. O sigui... No tens força! (...) És un problema de confiança. Perquè clar, estàs nerviós! Perquè, és lo que et dic, et pots *fotre* de cap! I ja no es *fotre*t de cap, que hi ha cinc mil tios mirant-te! I dius... Si em foto de cap... Qualsevol surt després! Me quedo allà i ja no surto! (*Riu*)» (JJ.M. 17/01/08)

Arxiu família Virgili-Novel

Arxiu família Virgili-Novel

Arxiu família Virgili-Novel

És interessant descobrir tot el que va desencadenar la idea espontània de «baixar amb l'Àliga per les escales de la Catedral». En primer lloc, la gesta tingué un efecte expansiu i molts altres elements i grups del Seguici començaren a fer el mateix. Avui en dia, l'excepció és no baixar-les.

En segon terme, la baixada per les escales propicià un canvi de format de la Festa Major de Tarragona. Indiscutiblement, una de les postals de presentació de la Festa Major de Tarragona és la Catedral observant els elements del Seguici Popular obrint-se camí entre unes escales atapeïdes de gent. La conseqüència de tot això fou que s'hagués de reestructurar el Protocol del Seguici Popular, afegint-hi la baixada de les escales.

Per definició, els protocols s'estableixen per decret o per costum, i tenen per objecte l'ordenació i cura d'actes cerimonials. Així, al Protocol oficial de la Festa Major de Tarragona, a l'apartat *Estructura dels actes tradicionals* s'hi contempla la baixada de les escales i hi llegim (pàg. 7):

«Després de l'entrada del Braç de Santa Tecla, els grups realitzen la baixada fins a la plaça de la Font. L'ordre dels elements queda fixat a la plaça de les Cols, un cop s'unifiquin els grups que baixen per les escales i els que ho fan pels carrers del Pare Iglésias i de la Merceria.»

Ens crida molt l'atenció que algunes de les accions indeliberades dels aliguers (la Baixada de l'Àliga n'és un bon exemple) acabin institucionalitzant-se o assimilant-se. Veiem com alguns actes extraoficials tenen un efecte expansiu, el seu èxit és tan rotund que acaba originant un costum que serà normativitzat posteriorment. Són casos, doncs, on la regla neix de l'excepció.

«La Baixada de l'Àliga va començar amb una tonteria, d'una tonteria va sortir una cosa així! (...) Totes aquestes coses no surten per cap motiu. Són coses que s'han anat fent, s'han anat fent, i que s'ha fet grossa!» (R.B. 31/07/09)

«La Baixada de l'Àliga, sobretot als seus orígens, era, precisament, un recorregut d'improvisació, en un horari improvisat, amb una gent que a vegades eren els portadors i molt sovint no ho eren... Llavors era tot transgressor al 100%. El fet de posar-lo en el Programa ha perdut aquest element transgressor completament. I la única espurna que queda de tot allò, és lo que es posa al bec de l'Àliga el dia de la Baixada de l'Àliga.» (J.V. 11/06/08)

«Els primers anys, l'Ajuntament no hi creia! (...) Vam tenir problemes perquè va ser un acte privat que coincidí amb actes del Programa...». «Això del Protocol és una cosa tan fixa! Que d'alguna manera ha de xocar amb un acte que és totalment espontani, que és totalment popular.» (J.M.M. 04/04/2007). (D.G. 16/03/07)

«Aquest acte, quan s'entra a les festes —perquè està tenint molt d'èxit a nivell popular—, se t'apropien de tot! Que s'apropiïn de coses que funcionen i t'hagin d'imposar-ho tot, trobem que és massa! Ens hem de ficar d'acord!». «Dintre del mundillo de la festa folklòrica és un èxit, i després l'Ajuntament es vol aprofitar una mica d'aquest èxit. L'Ajuntament mai no ha consultat a les entitats que participen. Jo crec, que després han 'nat veient que és un acte que funciona.» (D.G. 16/03/07). (J.M.M. 04/04/2007)

«El fet de posar la Baixada de l'Àliga en el Programa, el que ha fet és acostar els dos pols oposats: que són la Baixada de l'Àliga i la sortida. La sortida doncs és *superprotocol·lària*, vas al Seguici, o a la Cercavila, vas a la Processó... Vas al teu lloc, amb els vestits, l'Àliga porta al bec el colom... I està tot molt dins del protocol.» (J.V. 11/06/08)

«Dintre del conjunt de les festes, al cap dels anys, (*La Baixada de l'Àliga*) s'ha convertit en un fet molt singular, no? I és una cosa que va néixer pràcticament com una *gamberrada* entre totes les cometes que vulguem, no?» (J.R. 11/06/2007)

3a FASE: PRE-INSTITUCIONALITZACIÓ, CONTRACTACIÓ DE LA BANDA DE MÚSICA (1995-1996).

És un error pensar que la Baixada de l'Àliga hagi estat un acte secret o clandestí durant onze anys, abans de ser institucionalitzada l'any 1997. Que alguns membres del Ball de Diables fossin treballadors de l'Àrea de Cultura de l'Ajuntament, suggereix catalogar la iniciativa dels primers anys com un acte extraoficial, no regulat i en petit comitè. Tant és així que, fins i tot, es publicà un llibre²⁴ on s'anunciava l'acte tot i no sortir al Programa Oficial de Festes.

Durant aquesta tercera etapa, molt breu i rellevant, l'Ajuntament passà de supervisar l'acte —calia comprovar que la cosa estava en bones mans— a intervenir-hi, contractant una banda musical.

24 Tarragona. *Guia de les Festes de Santa Tecla. Història, seguici popular i castells* (1994).

Com que el volum de gent havia crescut molt i el so de les gralles quedava ofegat, es decidí que la nit del 21 —tal com succeïa els dies 22 i 23— l'Àliga anés acompanyada per una banda de música. Concretament, la xaranga l'Alegria d'Amposta²⁵, amb un repertori bàsic de pasdobles.

«Tot i que l'acte continua sense anar al Programa de Festes, ve la banda de música. Són uns anys que és oficial, no és oficial... No està en el Programa, però la banda de música sí que ve, perquè l'envia l'Ajuntament d'una manera oficiosa. Hi ha aquesta manera de funcionar, podríem dir entre totes les cometes, entre lo legal i lo il·legal.» (J.R. 11/06/2007)

«Llavors l'Ajuntament es decideix a pagar la Banda i ve el dia abans per fer la Baixada amb nosaltres». «L'Ajuntament ens va proposar de posar-nos una Banda. I aquí van començar les polèmiques, no? De dir: —Si l'Ajuntament posa una banda, què passa? Que llavors hem de sortir a l'hora que digui? Hem de fer el recorregut que digui?» (...) Tota aquella llibertat que teníem, es perd, no? Va ser un pas que era necessari en aquell moment perquè allò s'anava fent gran.» (N.T. 21/07/09).(J.J.M. 17/01/08)

«Això ja es feia abans que sortís al Programa. I allavors, clar, la gent estava de festa, vol més festa. I un s'ho diu a l'altre, i 200 persones de seguida les aplegues, no? No costava gaire! Com que els Diables, en aquella època, teníem un bar impressionant al local, a tot això s'apuntava tothom perquè podies continuar la Festa unes quantes hores més! Folklore viu, però amb cervesa és clar!» (N.T. 21/07/09)

Durant aquesta etapa, descobrim per què, sovint, la *Baixada de l'Àliga* s'associa amb el pasdoble de *l'Amparito Roca*. Des de feia anys, aquest i d'altres pasdobles —tal i com succeeix en molts indrets²⁶— sonaven durant el Seguici i la Festa Major de Tarragona. A més, cal tenir en compte que molts dels components de l'Àliga i dels Diables, venien de la Colla Jove dels

25 La banda ebrencà acompanyà l'Àliga els dies 22 i 23 —tret d'alguna excepcionalitat— des de l'any 1989 fins el 1995. No és gens d'estranyar, doncs, que la vinculació i compenetració entre aliaguers i ampostins sigui molt estreta.

26 Un article publicat a l'edició electrònica d'El País, basat en dades de la *Sociedad General de Autores y Editores* (SGAE) de l'any 2007, assegura que els temes musicals més reproduïts a Espanya són els següents pasdobles: *Paquito el chocolatero*, *Viva el pasodoble*, *Islas Canarias*, i *Amparito Roca*. Paquito el Xocolatero fou compost, l'any 1937, per l'alicantí Gustavo Pascual Falcó per una festa de Moros i Cristians, en honor al seu cunyat, Francisco Pérez Molina, la família del qual es dedicava a la fabricació de xocolata. Amparito Roca fou compost, l'any 1925, pel músic i compositor barceloní Jaume Teixidor, que s'inspirà en una seva alumna de piano, Amparo Roca. El pasdoble s'estrenà el setembre de 1925 al teatre El Siglo de Carlet. És un tema molt recurrent a les Festes Majors de Tarragona, de Montblanc i al Carnaval de Vilanova i la Geltrú.

Xiquets de Tarragona, que considera aquest pasdoble, un himne per celebrar les seves gestes castelleres.

L'alegria d'Amposta anys 1989 -1995. Font: Arxiu Aliaguers

4a FASE: INSTITUCIONALITZACIÓ, CANVIA LA FORMA I ES MANTÉ L'ESPERIT (1997)

La Baixada de l'Àliga es trobava en una situació delicada perquè s'havia convertit en un fenomen multitudinari. Se n'esperava la seva celebració, però no podia interferir en cap dels actes oficials de la Festa Major. A més, com que l'acte no era oficial, el compromís dels aliguers quedava desdibuixat.

La suma de tots aquest factors obrí dues línees de debat dins del Ball de Diables: els qui proposaven d'institucionalitzar l'acte i obrir-lo a tota la ciutadania, i els qui volien seguir fent-lo com fins aleshores, en la intimitat.

«Va haver-hi una discussió i, un any, els portadors, en contra del que deien els Diables, van fer la baixada a la una o a les 12 de la nit. Els Diables, aquell any, van fer boicot i no van venir, però la van baixar els portadors amb les amistats! Aleshores, vam tenir problemes amb l'Ajuntament perquè va ser un acte privat que coincidia amb actes del Programa de la Festa i hi va haver queixes. (...) Al final, els portadors de l'Àliga vam aconseguir que fos un acte específic de la festa, que es pogués fer a hores més assequibles, que pogués contar amb una banda de música. Volíem obrir aquest acte a la societat en general.» (J.M.M. 04/04/2007)

«Per què no l'entrem dintre del Programa d'Actes? (..) Aquella il·lusió de dir... Osti, fem la Baixada de l'Àliga també per aquell senyor que viu al carrer Lleó —per dir algo, no?—. I que es mira el Programa i no sap si hi ha una Baixada de l'Àliga!» (R.C.S. 04/07/09)

«El debat més fort va ser quan, des del propi grup de portadors de l'Àliga, ens plantejem de que això figuri en el Programa d'Actes. Aquest potser va ser el debat més de fons que vam tenir. Després de debatre molt i molt i molt, eh? Defensàvem que això podia anar al Programa d'Actes per donar una certa categoria i un cert prestigi a l'acte. Que no quedés allò una cosa despenjada. (...) El problema de la seguretat, no està de més! Amb tot l'ambient festiu pots arribar a fer mal! Que això estigui en el Programa, o no, també ens cobreix les espatlles de cares a l'assegurança que l'Ajuntament té per tercers. Tot això ens fa també assentar els peus: — Cuidado del que estem fent, que sense adonar-nos-en podríem muntar un follon i, allavors, les repercussions són les repercussions, no? (...) Tot i amb això, sempre hem intentat conservar l'espontaneïtat. Sempre ho hem tingut

molt clar. Aquest punt d'espontaneïtat no el volem perdre, això ho tenim claríssim! » (J.R. 11/06/2007)

Finalment, com que el grup d'aliguers era partidari d'institucionalitzar l'acte, es desmarcà de la resta de Diables i negocià amb l'Ajuntament una sèrie de condicions imprescindibles: l'acte havia de ser festiu, nocturn i amb caràcter participatiu. Fruit d'això, per primer cop, l'acte quedaria contemplat —de manera poc entenedora²⁷— al Programa Oficial de la Festa Major de l'any 1997.

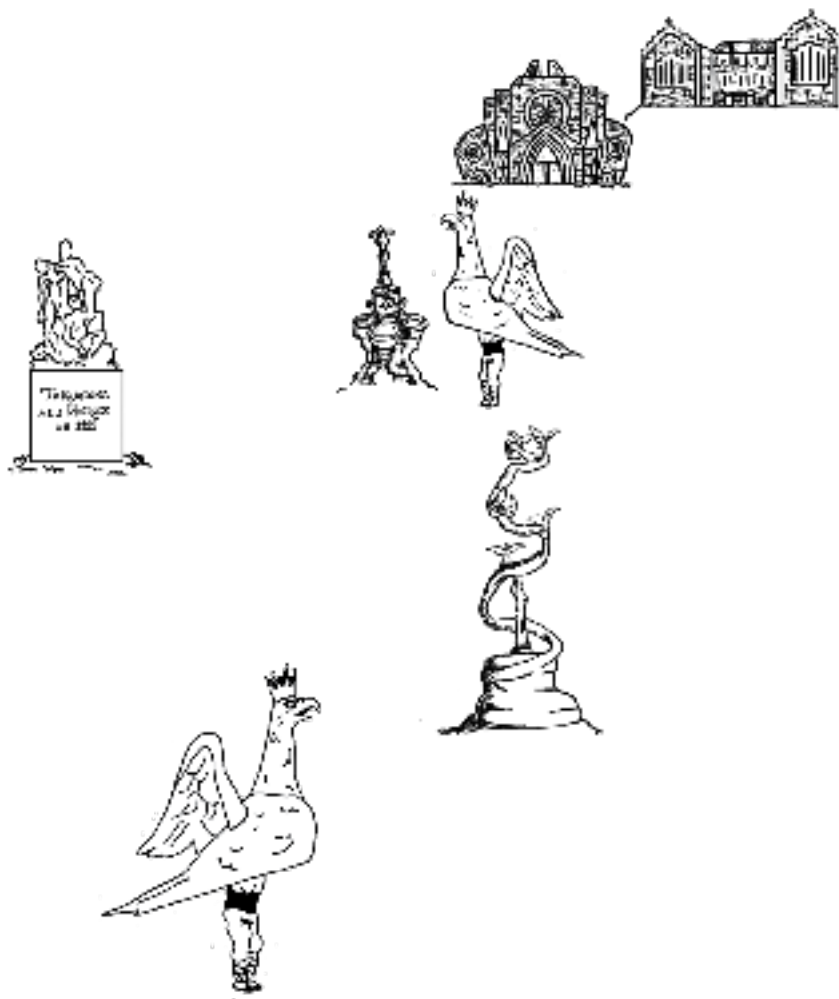
Definitivament, l'accés de l'Àliga s'oficialitzà i s'obrí al conjunt de la ciutadania: qualsevol participant tindria l'opció de portar l'Àliga.

«Lo que és maco és que l'Àliga sigui de la ciutat, no? Que la gent pugui *disfrutar*-ho d'aquesta manera i pugui identificar-s'hi, està bé! El que no està bé és que s'exerceixi aquest control sobre l'acte, crec jo. Lo maco d'una festa Major seria que tots els entremesos i tots els diferents elements que configuren el Seguici s'anessin alimentant, renovant, generant... Lo maco és que vagi evolucionant i que la Festa Major tingui una estructura base sobre la qual pivotar, però que sempre hi hagin noves incorporacions. Incorporacions amb propostes d'actes, amb diferents possibilitats, no?» (N.T. 21/07/09)

«L'Àliga, la gent sap que un cop hem baixat les escales i comencem a venir cap a la plaça del Fòrum, l'Àliga és tota seva. Això la gent ho dona per sapigut i és cent per cent correcte. La gent l'agafarà en aquests trams!» (D.R. 31/07/09)

El recorregut, l'itinerari i la forma de *la Baixada* es modificaren substancialment. L'acte quedà dividit en dues parts: la primera acabaria a la plaça del Rei (fent-la coincidir amb la Revetlla de la Plaça del Rei). Val a dir però, que fer coincidir l'acte amb la Revetlla, els primers anys, provocà alguns problemes d'organització, perquè l'estructura de la Revetlla no estava pensada per rebre, de cop, l'onada de gent de la Baixada de l'Àliga.

27 Al primer Programa Oficial de la Festa Major de Tarragona on s'anuncià l'acte hi podem llegir: «Diumenge 21, a les 01:30 aproximadament, des de la Plaça del Rei. Vinga valents!!! La Banda l'Alegria d'Amposta intentarà que us feu més vostra una nit de per si ja molt especial. Diuen que les faixes serveixen per traginar molt millor el que col·loques sobre les teves espatlles..., porteu-la per si de cas. Si més no, dugueu les ganes de ballar i/o saltar. Acte especialment recomanat per als que us considereu festers i teclers de veritat.»

«La primera baixada fins a la plaça del Rei és amb carrers més estrets, amb més proximitat, més familiar, amb públic més infantil i amb *menos* problemes normalment. M'arriscaria a dir: més tarragoní! La gent de Tarragona sap que han d'anar a aquesta part.» «La primera part és una part amb molta gent, amb molta festa i amb molta gresca; però la gent va encara bastant tranquil·la i va de festa.» (A.C.11/07/09). (J.J.M. 17/01/08)

«Quan naltros ja hem fet la baixada (*de les escales*), la gent ja comença a fer cues per entrar a l'Àliga.» «I quan arribes a la plaça del Rei, llavors l'agafem els portadors amb més d'experiència, la fan ballar amb un ball més cerimonial, més ben fet no? Una cosa més *sèria*!» (D.R.31/07/09). (A.C.11/07/09)

«(Els primers anys de parar a la plaça del Rei) quan van dir això de parar a la plaça del Rei, va haver-hi anys..., no et diré de perillosos però sí de dir: —Osti, aquí ens tomben! Perquè encara muntaven totes les barres i les cadires, i quan entràvem tota la gent que venia de la Baixada de l'Àliga, allà no s'hi cabia! O sigui, físicament no s'hi cabia dintre! (...) Jo me'n recordo encara, els de la orquestra que estava tocant, que ben bé veien baixar el pollastre aquell i un munt de gent al darrera, i clar, tothom saltant i ballant amb la Banda de l'Alegria. I arribàvem allà, i els de la orquestra se quedaven sempre, com a parats no? I m'enrecordo d'algun any, de no haver esperat! De dir: — És que si parem aquí tindrem una desgràcia!

Jo m'enrecordo que un any ho van preparar —per voler-ho fer bé—, unes tanques preparades per l'Àliga que les van posar al mig de la plaça del Rei! I què passar? Que després veies que la gent continuava espitjant des del carrer Santa Anna per entrar a la plaça del Rei, i dintre de la plaça del Rei ja no s'hi cabia! Allò va ser terrorífic! I llavors, vam obrir les tanques...» (J.J.M. 17/01/08)

«Jo allí vaig veure escenes de gent gran que estaven contra les tanques..., i tu ets sents impotent, i fins i tot culpable, no?» (D.G. 16/03/07)

«Ara ja més o *menos*, la gent també ja ho sap, s'ha treballat molt en el tema de treure cadires de la plaça del Rei i només queden dues barres als costats. Amb lo qual pués bueno! Encara que s'està apretat, no has d'anar amb por d'això, no?» (J.J.M. 17/01/08)

«Quan (*darrerament*) fem l'aturada allà a la plaça del Rei, molta gent parla amb naltros, i hi ha molta gent que ve de Saragossa, de Lleida, de

Pamplona, només a veure la Baixada de l'Àliga. Baixa gent a veure aquí la Baixada de l'Àliga, van a la Revetlla i l'endemà se'n van a treballar! Ja siguin manyos, gent de Barcelona, gent de Castelló... Molta gent! A part de ser un acte molt de gent de Tarragona, hi ha molta gent que ve de fora!» (R.B. 31/07/09)

Arxiu Marc-Olga

Després d'una aturada a la plaça del Rei (d'una o dues hores de durada), s'inicia el segon recorregut fins acabar a l'Ajuntament a la plaça de la Font.

Arxiu Marc-Olga

«La segona part fins a la plaça de l'Ajuntament és la borratxera (...) el descontrol d'una altra forma.» (A.C.11/07/09)

«A vegades, les institucions ens diuen de beure l'alcohol. S'ha potenciat una beguda, la mamadeta a Tarragona, que és una beguda molt bona, però que és molt perillosa perquè te'n pots prendre una, o dues, entra molt bé amb el granissat. I després molta gent veus que li peta. I veus que hi ha gent que no sap beure...» (J.M.M. 04/05/07)

«Quan arribem al final del Cós del Bou, lo que es fa per entrar a la plaça, és començar a ficar gent que naltros coneixem, del nostre ambient (són gent que durant els assajos ha vingut a provar), i també la comencem a agafar algú de naltros per així poder fer aquesta transició de la gent a naltros. Potser l'agafa algú de fora, després la tornem a agafar algú de naltros, però poc a poc, la anem agafant naltros. També per fer la transició, no? Perquè si tens una mica de cua, també et fa greu de dir: — Tu ja no! I així, quan estem arribant (a l'Ajuntament) anem comptabilitzant la gent.» (D.R. 31/07/09)

Arxiu Marc-Olga

5a FASE: CONSOLIDACIÓ DE LA INSTITUCIONALITZACIÓ I MASSIFICACIÓ (1998-2008)

Un cop institucionalitzada, el nombre de participants a la Baixada de l'Àliga creixeria amb molta rapidesa fins arribar a milers, i seguiria tenint un efecte expansiu. Progressivament, s'adheririen altres elements del Seguici Popular com els Gegants Vells (1999), la Mulassa (2001), el Lleó (2002) o els Gegants Moros (2004). Així mateix, cada vegada més grups no oficials hi participen amb els seus propis motius i estils.

«Per mi és el començament de la Festa. Ara hi ha molts actes, la festa es fa cada cop més llarga. Però jo crec, que per Tarragona i pels tarragonins, la Baixada de l'Àliga és lo que marca el començament de la Festa (...) Naltros abans de Baixar l'Àliga quedem per sopar. I hi ha hagut anys, que algú que viu per la Part Alta, de camí, ha vist plaça de les Cols plena! —Encara heu de sopar? Però si la plaça de les Cols és plena! Veus la gent engrescada, quan encara falten dues hores! (...) A part, jo sóc casteller de Sant Pere i Sant Pau. I si aquest acte cau en dimarts, l'assaig l'hem d'anul·lar perquè la gent vol anar a La Baixada de l'Àliga. Altres colles no ho sé, però pensa que hi ha força gent que canvia la rutina per veure la Baixada de l'Àliga. Arrastra molta gent!» (R.B. 31/07/09)

Tal com assenyalàvem a la primera part del llibre, l'any 2005 s'incorporà una clara referència a l'acte al títol genèric del dia 21 («El pregó, l'Arrencada i la Baixada»). Però pel que fa a la denominació de l'acte, observem que, un cop institucionalitzat, l'Àliga hi ha anat perdent protagonisme:

1998: «Vinga, valents!!! La primera Baixada de l'Àliga amb Banda l'Alegria d'Amposta».

1999 i 2000: «Vinga, valents!!! La primera baixada de l'Àliga i dels Gegants Vells amb la Banda l'Alegria d'Amposta/ Bandes de Música».

2001: «Vinga valents! La primera Baixada de l'Àliga, dels Gegants Vells i de la Mulassa amb les Bandes de Música».

2002 i 2003: «Vinga, valents! La primera Baixada de l'Àliga, dels Gegants Vells, de la Mulassa i del Lleó amb les Bandes de Música».

2004, 2005, 2006 i 2007: «Vinga, valents! La primera Baixada del Seguici i de les Bandes de Música».

Malgrat això, la gent segueix referint-se a aquest acte tal com ho feien a la primeria: la Baixada de l'Àliga.

«L'acte es va començar dient la Baixada de l'Àliga i, com que cada vegada han vingut més grups i la gent ha volgut participar de l'acte, l'Ajuntament —no sé si obligat, o ha sigut per pròpia voluntat—, va canviar-li el nom a la Baixada de l'Àliga per dir-li Sortida del Seguici Popular. Amb lo qual, això no és més que un altre símptoma de la despersonalització de l'acte, que va començar el grup d'aliguers i el conjunt del Ball de Diables i que, degut a tots aquests canvis, ara han perdut el control sobre aquest acte. (...) Avui en dia, preguntes per la Baixada de l'Àliga i hi haurà un munt de gent que la coneix. I, dintre d'aquesta gent, un munt que et diran que és un dels actes més emblemàtics i entranyables de les festes» (J.V. 11/06/08)

«El dia de la Baixada, per nosaltres sempre serà la Baixada de l'Àliga, sempre! Encara que al Programa digui, no sé, ja és que ni ens ho mirem! (...) Jo crec que dir-li així no té molt de sentit! Perquè al Seguici Nocturn hi hauria d'anar tothom, i no hi va tothom! Jo entenc que, estrictament, no és la Baixada de l'Àliga, però mal que mal... A més, la gent continua dient-li la Baixada de l'Àliga, i d'això l'Ajuntament ja se'n donarà compte, si se'n volen donar compte, i si no és igual!» (A.C. 11/07/09)

«Ara en diuen la Baixada del Seguici, però tothom ho coneix com la Baixada de l'Àliga. Si tu dius la Baixada del Seguici la gent no sap lo que és. Per naltros és la Baixada de l'Àliga i crec que pels tarragonins també. Pot ser això del canvi de nom va ser qüestions polítiques. Naltros no tenim cap problema en què es digui Baixada del Seguici, o de Seguici Nocturn, però per la gent és la Baixada de l'Àliga! La gent jove, o els crios, jo no he sentit mai de dir la Baixada del Seguici. No ho he sentit mai a ningú. Lo que passa és que algú es devia de queixar de dir: — Osti, perquè dieu Baixada de l'Àliga si hi va més gent i peces del bestiar!» (R.B. 31/07/09)

«És un acte que se li diu la Baixada de l'Àliga i, tot i que s'ha anat afegint diferents noms, més o menys es manté el nom tradicional, oi? (J.M.M. 04/04/2007)

7.- L'ESSÈNCIA DE LA BAIXADA DE L'ÀLIGA: UNS FETS GENS CONVENCIONALS

RIQUESA SOCIALITZADORA DELS CAPÍTOLS FESTIUS

Hem explicat que, en els episodis festius, la ciutadania conquereix l'espai públic i s'organitza en grups que giren al voltant d'un element transversal característic i que apleguen gent de tota mena. Col·lectius heterogenis units, en definitiva, per la Festa. Heus ací alguns comentaris dels aliguers referits a la comunió que es crea dins del Ball de Diables, entre els mateixos aliguers, i amb la resta de grups del Seguici.

Arxiu Marc-Olga

«Per sant Joan, com que ells (*Ball de Diables*) tiren i munten una barra quan hi ha concerts a la platja... Clar, com que ells tiren (*carretilles*), llavorens... Qui es quedava a la barra? Llavors ens demanàvem, al menos, un apollo en aquestes hores que ells no podrien ser-hi (...) Nosaltres no som membres actius dels Diables, som cèl·lules dormientes, no? (...) Últimament, hi ha bon rotllo! Et truquen, parles, et saludes... Els Diables són anàrquics, són

un caos! Ara comencen a posar una mica de seny, però quan aquests hagin posat seny, vindran els joves i els fotran fora! Segur! Els Diablers han de ser gamberros home! I els Aliguers són els assenyats dels gamberros, encara que sempre tenen un punt de gamberro!» (A.C. 11/07/09)

«Dintre del grup (*d'aliguers*) tenim diferències culturals i pensem bastant diferent, però tenim moltes coses en comú. I és una cosa que també impacta molt i personalment m'omple molt.» (D.R. 31/07/09)

«Al grup de l'Àliga —els portadors i els no portadors— hi ha gent de tot tipus! És una passada! Hi ha camioners, enginyers, arqueòlegs, gent de tot tipus! Massatgistes, ambulanciers, hi ha de tot! Arquitectes... Jo què sé! Aquell que treballa a EMATSA, hi ha hagut pescadors, gent del Serrallo...» (A.C. 11/07/09)

«Ho trobo molt il·lustratiu i, a més, reflecteix la diversitat laboral i social d'un col·lectiu unit per un pollastre» (J.M.M 26/07/08)

«El vint-i-ú, és el dia que els aliguers ens fem la farra (perquè el 22 a la nit ja estem baldats! I també tens els teus amics...). El 21 a la nit, els més farreros, els que encara aguantem, ens trobem sempre a la plaça del Rei. Vestits, fem un glop de Chartreuse i pugem, no? Allà ens trobem el Javi, el Jordi, el Ricard... El Pitu que també s'apunta —sempre acaba una mica abans però s'apunta igual!—, i és la forma que tenim nosaltres d'acabar la festa, no? Pugem tranquils, de baixa d'adrenalina, i llavors allà et prens una mamadeta, saludes els amics: aquell dia estàs inflat! I fas petar la xerrada, estàs amb ells i quan plega l'orquestra anem a dormir.» (A.C. 11/07/09)

«Ens coneixem! Bueno... Podé els que més anys van al Serrallonga, més els coneixes, més ens coneixem! Els saludes i fas la teva gresca! Però també hi ha gent nova al Serrallonga que jo me'l miro i dic... Bueno, aquet deu començar fa dos anys!» (R.C.S. 04/07/09)

«Tot això, et permet conèixer gent que són esplèndida. El Jordi Amenós és un escultor del carrer Sant Llorenç. Aquest tio fot allà unes escultures! Coneixes l'Amenós, en Blázquez, l'Antoni Mas..., gent que Déu n'hi do! I fas ciutat!» (A.C. 11/07/09)

Sens dubte, la bona sintonia entre els qui —d'una manera o altra— participen en la festa, facilita la identificació i, fins i tot, l'adscripció voluntària a un territori.

Arxiu Marc-Olga

«Jo ho relaciono tot una mica de quan vaig arribar a Tarragona. Vaig arribar a 5è d'Egebé i, de petit, havia viscut a molts llocs. Barcelona, prop de sant Celoni, a Tarragona, Alcover... I em preguntaven d'on era i jo no en tenia ni idea! Jo deia... No ho sé, he viscut aquí, allà, he nascut a Barcelona (...) Mon tiet em va dir... Has de venir amb l'Àliga... I jo portava un amic del cole i anàvem a passar la tarda (...) Jo hi he anat sempre, sempre, sempre. Acompanyant-la, porto ja més de 20 anys! A mi me recorda moltes coses. Primer, anant als assajos i agafant la bota a les sortides. Després, quan vaig començar a agafar l'Àliga i, més tard, quan em començava a fer gran i anava a algun dinar (...). Surto en fotos que sóc un crió. Impressionant!

I amb el temps, l'any 2002 —any amunt any avall—, vaig començar a posar-me el vestit (...) I amb el temps, jo crec que gràcies a això, ara ja ho tinc clar d'on sóc! Que també fa molts anys i suposo que, encara que no hagués sigut culpa d'anar a l'Àliga, també ho diria, no? Però la idea que em queda és aquesta.» (A.C 11/07/09)

«Els crios i la gent quan veu l'Àliga... No ho sé! Té un carisma, jo què sé! La gent l'estima l'Àliga, l'estima! Abans que sortim, quan està aparcada davant l'Ajuntament esperant que surti la Cercavila, venen molts crios a tocar l'Àliga, venen a preguntar, els pares venen a fer-se les fotos. És moltíssima la gent, però moltíssima! (...) El que passa és que naltrus, (*a la Cercavila*) anem darrere els trabucaires i és una cosa que la gent li assusta. Fa molt de soroll, la gent se separa i s'obre molt. Si vas pel carrer Major, van els trabucaires i veus que la gent s'obre, s'amaga! Pel so, pel soroll que fan. A la gent no li fa gràcia. I quan passa l'Àliga amb la Xaranga, la gent se fot a ballar... A part de molta gent que et coneix que portes l'Àliga, molta gent està esperant que passi l'Àliga, eh? Veus els amics, veus els fills dels amics que et saluden... Naltros sí que ho notem que hi ha una estimació o favoritisme per l'Àliga! Jo crec que l'Àliga guanyaria amb diferència un sondeig sobre els animals dels bestiaris.

Quan tu passes la gent s'engresca i a tu te motiva tot això! Agafes algú i et fots a ballar amb ell... Perquè clar, si jo vaig allà, vestit, sense l'Àliga i em poso a ballar amb una senyora, dirà... I aquest de què va! A prendre pel sac! Si vas amb l'Àliga, la gent te segueix, t'ho aguanta tot, te saluda... I si apartes algú, en algun gir, perquè veus que li fotrà la cua al damunt, la gent molt bé! Ho comprèn de seguida. Si tu l'apartes no s'enfada! Cap

mala resposta, cap mala carada, porto vint-i-tres anys i no he tingut mai cap problema amb ningú. Suposo que saben que estàs per ells, no? Perquè si et clava un cop amb la cua aquí a les costelles et pot fer mal! I tu saps els companys com treballen, i tu ja saps quan has d'apartar la gent, perquè tu saps que està a punt de girar, i la gent no ho sap!

La gent t'està mirant i ets tu el protagonista. En aquell moment ets el centre de la Festa. No és una cosa que diguis que és com el Serrallonga, que passen allà i tothom dispara. No saps si te miren a tu o miren un altre paio. Quan passes tu, miren l'Àliga i tu t'esforces perquè vegin l'Àliga majestuosa. L'aixeques, fas força... És que és una bèstia molt agraïda, sempre queda bé! Al ser tan majestuosa, si gires queda bé, si saltes també! És agraïda de portar i, quan tens experiència i la saps controlar, pots fer qualsevol cosa. Sí que té pes, però és molt manejable. I és agafar-li el truco i les mides.

A mi m'agrada molt la Baixada de l'Àliga, és una d'aquelles coses que m'agrada com a tarragoní i pels meus crios! Son pare porta l'Àliga! Tots els seus amiguets saben que jo porto l'Àliga. Pel meu fill, que jo porti l'Àliga és un motiu d'orgull. Que és un tros de xapa? (*Riu*) He tingut dos nens, un nen i una nena... Osti, mon pare porta l'Àliga! I tots els companys de classe de tots dos, i no companys de classe, gent del mateix col·legi. Tothom ho sap que jo porto l'Àliga. I ells porten l'Àliga petita i molt il·lusionats! Pels fills dels portadors, jo crec, que és un motiu d'orgull. Però clar, un fill de 18 anys ja no pensa aquestes coses!» (R.B. 31/07/09)

Per mi tots els dies són importants! La preparació..., la intensitat..., va pujant i torna a baixar després. Totes les festes són un ritual, al menos per a mi! Per mi és important tot el procés, que va des d'una data imprecisa, al mes d'agost, fins una data imprecisa al mes d'octubre (...) Arriba un moment al mes d'agost —no cal que sigui un sopar, potser és un dia que fem una cervesa a les nou del vespre— i marquem el calendari dels assajos. Dilluns, dijous, dissabte... Dissabte per anar a fer un dinar o un esmorzar al Tòful (*bar històric de Tarragona*).

Pel que fa a l'Àliga, són els tres dies! Tots són diferents! (...) El vint-i-u, per mi, és un acte més! És un acte dels centrals, però tampoc diria que és el més important. És el que mou més gent! (...) Llavors, el vint-i-dos, ja no quedem a les cinc, sinó que quedem per fer el vermut i ja hi som! Després, vas

a fer el dinar i també venen els Diablers, els amics de tota la vida dels Diablers, les parelles, els fills (...) Cadascú s'apunta a lo que li convé, no? (*El dia 23*) l'entrada del braç és brutal també! Va ser el primer dia que la vaig fer ballar amb el traje —el què has de fer és així, una mica de costat a costat i poca cosa més!—, però aquella sensació de veure entrar el braç per la mirilla de l'Àliga... Per mi és tan important com el dia vint-i-u! (...) El vint-i-quatre anem a fer cordó dels Diablers, perquè ells ens ho han fet el vint-i-u a la nit. Hi van els més joves, perquè els més grans ja potser no hi van, depèn de la situació. Lo que et deia, cadascú s'apunta a lo que li convé, no?

«Evidentment, hi ha dies que segur que no hi faltes. Del dia vint-i-u al vint-i-tres! I per tot lo altre sempre hi ha modulacions... Però per mi, tot va rodat. Des del dia en què quedem per fixar els assajos, fins al dia que quedem per fotre el dinar, o el sopar, que fem per avaluar les festes i acabar-ho de tancar!» (A.C 11/07/09)

Si tornem a fer-nos la pregunta del primer capítol del llibre, «És la festa una mena de «vàlvula d'escapament» de les tensions socials acumulades? O és, pel contrari, una oportunitat d'introduir canvis a l'estructura de la societat?». Tot indica que, en el cas dels aliguers, la seva concepció festiva s'ajusta més a la segona opció...

D'ACTE DE PROTESTA A ORGULL CONSISTORIAL

Un acte és popular quan la seva celebració és d'interès general i s'organitza i s'executa de forma voluntària. La Baixada de l'Àliga, va començar com un acte autònom i espontani que es repetia cada any. Amb el pas del temps, la participació esdevingué enorme i, per tant, fou necessari regular-lo. D'aquesta manera, l'acte es transformava i quedava institucionalitzat.

Problemes infraestructurals

Així mateix, hom sap que l'Ajuntament de Tarragona, durant molts anys, tot i fer un esforç per divulgar la tasca de les diferents entitats i actes culturals, no s'ha preocupat de proveir tothom d'un espai digne. Moltes associacions culturals de Tarragona denuncien un dèficit històric d'instal·lacions (centres cívics, locals d'assaig pels músics o per alguna colla castellera, recintes teatrals...).

L'Àliga i la Baixada no en són una excepció. Des de la seva recuperació l'any 1986, l'Àliga ha estat allotjada en tres magatzems diferents i ha assajat en quatre espais. A més, val a dir que, durant tots aquests anys, el local d'assaig més estable és de propietat privada.

Els tres locals on s'ha desat l'Àliga tots aquests anys són, per ordre cronològic, el soterrani de l'Antic Ajuntament (amb unes condicions de conservacions nefastes), el Pati Jaume I de l'Ajuntament de Tarragona (com a conseqüència d'una protesta dels aliguers) i la Casa de la Festa.

El periple de locals d'assaig passa per cinc estadis. Primerament, trobem l'antic escorxadador, quan estava abandonat, abans de convertir-se en el rectorat de la URV. Aleshores s'assajava a l'esplanada del davant i fou des d'allí que començà la celebradíssima Baixada de l'Àliga, en direcció al local del Ball de Diables. Seguidament, s'assajà en un local del carrer de Sant Llorenç —propietat de l'escultor tarragoní Jordi Amenós— i, després, al local de l'Auditori del Camp de Mart, de propietat municipal. Aquest últim emplaçament havia de ser compartit amb altres col·lectius en un horari restringit, gens compatible amb el d'alguns aliguers. Això provocà que es tornés al local del carrer de Sant Llorenç. Finalment, la Casa de la Festa ha esdevingut, també, local d'assaig. D'aquesta manera, els aliguers practiquen a l'esplanada de l'Escorxadador o bé al Jardí de la Reconciliació, juntament amb l'Aligueta.

Com que les condicions de conservació del soterrani de l'Antic Ajuntament eren molt precàries, i com que les peticions d'un nou local —que garantís la conservació de l'Àliga— no foren ateses, els aliguers protagonitzaren un capítol de protesta per posar fi a tota aquesta situació.

L'any 2000, l'Àliga va ser restaurada i el cost de la restauració superava, fins i tot, el preu de fabricació. Així, doncs, en finalitzar la Cercavila, en comptes de portar l'Àliga a l'Antic Ajuntament, els aliguers van decidir deixar-la a l'entrada de l'actual Ajuntament, a la Plaça de la Font.

«Que l'Àliga estigui aquí (*pati Jaume I*) és perquè, quan acabava el dia vint-i-tres, l'Àliga es guardava —i això és molt greu, eh?— al soterrani o semisoterrani de l'Antic Ajuntament del carrer Major.

Tu imagina't allò. Un soterrani a paret vista. Amb una humitat tremenda. I no tan sols hi havia l'Àliga. Hi havia els Gegants Vells històrics de la ciutat. Estaven allà, amb el problema d'humitat, no? És una cosa que tampoc

l'Ajuntament l'ha cuidat massa mai, mai, eh? Perquè els caps dels nanos, que tenen també els seus anys, estaven a les golfes de l'Ajuntament, a dalt de tot, dintre d'unes caixes, que el dia que plovia era un goteram!

Tornant a l'Àliga. Es posava allà en un racó, nosaltres la tapàvem amb una funda de roba. Però és clar... Per molta funda que hi posis... En un lloc amb humitat durant tot l'any... I si ara l'observessis, la cua de l'Àliga té ferides, té ferides perquè és lo que tocava a la paret. Es va començar a rovellar i, quan va fer deu anys, se li va fer una neteja i una restauració perquè li convenia.

L'Àliga està feta de ferro. Per dins és tota una estructura de ferro i damunt hi té col·locades, peça a peça, les plomes. Vull dir... Si volguessis la podries desmuntar ploma a ploma. Anant-li tallant les soldadures, la podries desmuntar. És una peça singular feta ploma a ploma, que té la particularitat que es pot desmuntar tota. Se li treuen les dues ales, el cap i el coll, i li queda el cos. Si volguéssim, la podríem desmuntar tota, menys la cua i el cos. Tot lo altre es desmunta.

I li vam fer un plantejament a l'Ajuntament de que així no podíem continuar, de que això s'havia de restaurar perquè ja clamava al cel, feia lleig, estava fet una merda. Quan la deixaves, la gent s'acostava i allò ja feia pena, no? Total, que la van restaurar. Va costar un dineral perquè es va tindre que netejar tota i li van haver de traure la capa de brutícia que tenia per dins. I quan va acabar, el dia vint-i-tres —això ho recordo perfectament—, l'any que es va restaurar, la vam agafar i vam dir que nosaltres no la tornàriem a posar allà. No ens dona la gana! I vam fer sapiguer a l'Ajuntament que l'Àliga no la tornàvem a posar al soterrani de l'Ajuntament. I la vam deixar a l'entrada de l'Ajuntament.» (J.R. 11/06/2007)

L'Àliga és propietat de l'Ajuntament, no? És qui se'n fa càrrec de la restauració, de guardar-la... A llavors... (*S'encén una cigarreta*) l'Àliga estava amagada, en una espècie com de sòtano que hi ha a l'antic Ajuntament, un lloc on també van estar els gegants de Tarragona, els antics, els centenaris (que jo els he vist amb un dit de pols de la roca. I queia aigua! Directament!).

Tot i que (*l'Àliga*) estava tapada i protegida, van començar a sortir unes taques immenses d'òxid a les ales i sobretot a la cua. A llavors, va arribar un moment que, veient com estava —l'estat que estava—, vam començar a queixar-nos a l'Ajuntament de que volíem un altre lloc per poder-la guardar. Simplement! Perquè ens l'estimaven i en ells els donava igual. I t'ho

dic així, en vàrem parlar... Que aquella bèstia s'està fent malbé! Que costa molts de diners! Que és una obra d'art, això! I no feien absolutament res, res! Fins que, al final, queixant-nos i queixant-nos —i ja havent una taca d'òxid impressionant—, es va fer una actuació de restauració.

A llavors, es va restaurar i vam estar demanant, tot l'any, que ens donessin un lloc on poder-la guardar bé! Perquè ara està impecable. Doncs no! no hi havia cap resposta. Absolutament cap resposta! (...) I, veient que la van restaurar, veient que no hi havia cap resposta, el vint-i-tres vam decidir deixar-la al pati Jaume I, vale? — No, allí dins no ens dona la gana de portar-la! Porteu-la vosaltres! Oi que sou els amos? Porteu-la vosaltres! Jo la deixo a casa vostra! (per dir-ho d'alguna manera)» (D.G. 16/03/07)

«Al cap d'un parell o tres de dies, em truquen de l'alcaldia i em diuen... Escolta, l'alcalde diu —això textualment perquè em van trucar a mi a la llibreria, eh?-... L'alcalde diu que feu el favor de pujar i treure l'Àliga d'allà. I vaig dir... Home jo ja vinc a treure-la! Però dieu-me a on la poso! Clar! I llavors em va trucar l'alcalde en persona i em diu... Escolta, treu-me l'Àliga d'allí. I dic... On la poso? Digues on la poso i naltros la posem! I dic... Però allà dalt al carrer Major no hi va, eh? Diu.. Poseu-la al pati de Jaume I, que es quedi allí.» (J.R. 11/06/2007)

«(L'Àliga al pati Jaume I de l'Ajuntament) té moltes visites. És una cosa que els nens els hi ha agradat molt! A vegades ens hem trobat, com a cosa curiosa, un xumet a la boca de l'Àliga amb una noteta que hi diu «ja no el necessito més, te'l dono!». Els nens petitets sí que li tenen molta estima! Li mouen el coll, i aquest tipus de coses. I els hi agrada! Els hi agrada anar a veure-la!

I allí s'ha quedat! Allí s'ha quedat i, a principis de setembre, l'agafem, la pugem aquí dalt en un local —que ara ja ens cedeix sempre un amic nostre d'aquí dalt— i la netegem bé... I llavors assagem. La netegem encara millor i llavors fem la baixada.» (D.G. 16/03/07)

Aquest fet fou molt ben rebut per part de la ciutadania i originà nombroses visites per veure l'Àliga de prop i tocar-la. Tal com reconeixen els membres de l'Ajuntament.

En resum, el grup d'aliguers va dur a la pràctica una sèrie d'iniciatives de caràcter participatiu (en alguns casos amb finalitat purament festiva, en

d'altres amb una finalitat reivindicativa), que posteriorment han tingut una bona resposta ciutadana. Encara que, inicialment, l'òrgan consistorial es mostrés poc receptiu.

Caràcter reivindicatiu de la festa

L'Àliga porta un colom al bec, però és des de la primera Baixada que, durant la nit, el colom s'intercanvia per una ampolla de Chartreuse (que és un licor francès, elaborat pels monjos cartoixans, compost per un destilat d'alcohol de vi aromitzat amb 130 extractes d'herbes, i fou fabricat a Tarragona des de 1904 fins 1989) per tal de restar solemnitat a la bèstia i de donar-li un aire més arrauat.

El canvi del colom va sorgir de manera espontània i, lentament, va adquirir un significat de crítica, protesta i reivindicació. Fins al punt que els ciutadans esperen a veure «quin serà el tema que els de l'àliga denunciaran enguany».

«Els primers anys sortia amb un colom viu. Quan vam recuperar l'Àliga, també volíem recuperar el simbolisme de l'Àliga, no? (...) Quan acabava la Festa Major, segons la tradició, s'havia de deixar anar el colom i era símbol de la llibertat de la ciutat²⁸. Si no recordo malament, això ho vam fer els dos primers anys, i el que va haver va ser una mínima campanya ciutadana de la protectora d'animals.» (N.T. 21/07/09)

«Els dos primers anys, hi havia un colom viu. I una veïna d'aquí del barri, que era de la protectora d'animals, que era una dona molt senzilla i molt d'aquí del barri... Bueno! Li va agafar un atac de nervis quan va veure el colom! Estava espantadíssim! Doncs, per les trabucades, espantat amb la solana del vint-i-tres al Pla de la Seu. Clar, estava molt incòmode. I evidentment aquell colom, doncs, no s'ho passava bé, vale? I bueno, indignada,

28 El simbolisme de l'Àliga avui passa per la representativitat local, amb una presència a l'alçada dels altres senyals d'identitat. Tot i que, tradicionalment, el seu simbolisme es realciona a l'alliberament d'una ciutat del jou senyorial, no sempre ha estat així. Tot això ha estat analitzat, en el cas de Reus, a *Bestiari del seguici festiu reusenc. L'àliga* (2009).

L'Àliga era un símbol de poder per quant era la representació de l'Imperi romà, i, per extensió de la idea imperial al món medieval, de l'autoritat i el poder reial. La presència de l'Àliga a la processó de Corpus (la manifestació religiosopopular més important del seu temps) deriva de la simbologia dels quatre evangelistes i s'entén a partir de l'especial devoció que tenia el món medieval per l'eucaristia i l'exaltació del Crist-Rei.

La majoria de poblacions que tingueren Àliga, en ple procés d'afermament del poder reial, eren de jurisdicció reial. El cas de Reus és una excepció perquè sempre fou una població de senyoria eclesiàstica. Quan, a partir de 1714, s'abolí el reconeixement de ciutat d'«Imperial Atenta Ciutat», l'Àliga es convertí en un signe de resistència ideològica dels austriacistes i fou motiu de nombroses disputes entre botiflers i aligots.

que hi haurien denúncies... Un escàndol que va fotre allí al mig de l'Ofici! D'això me'n recordaré tota la vida! I al final, em sembla que encara portava el colom, però l'any següent ja es va fer un colom dissecat.» (D.G. 16/03/07)

«Llavors va passar a portar un colom dissecat —que és el que es porta ara— i així s'eliminava les crítiques ciutadanes. A partir que es produeix el problema del colom, sorgeix, espontàniament, la idea de posar-hi una altra cosa, i se va començar a portar diferents elements. Era la forma que l'Àliga expressés o digués alguna cosa! (...) Això també ho ha fet bastant Dames i Vells, no? Depenent de l'any, sempre ho ha fet una miqueta amb l'attrezzo o amb alguna peça de vestuari que tenia a veure amb l'actualitat del moment, no? (N.T. 21/07/09)

«Allò era una salvatjada! Perquè el pobre colom viu, tres dies amb el Serrallonga i els Diables al davant, clar! Aquell colom..., dèiem: — No, és que no el matem! Però és clar! Després dels tres dies, quan deixàvem anar aquell pobre colom perquè sortís volant..., el colom volava però es fotia un castanyot al primer lloc que trobava perquè estava tocat no?» (J.J.M. 17/01/08)

«Això és la mostra de l'origen d'aquest acte. Un acte que era basat amb això, amb la improvisació i en trencar una mica amb el protocol dels dies 22 i 23. La nit del 21 era una mica l'Àliga desmelenada diguéssim. I aleshores vam pensar amb la possibilitat d'agafar un element de certa crítica i reivindicació que durant l'any hagués portat cua —per dir-ho d'alguna manera-.» (J.V. 11/06/08)

«Forma part del tunning no? De l'esperit festiu. La gent s'hi fixa, la gent fa fotos..., a vegades ho decidim un dia abans eh? Has de trobar una peça adient, irònica, fàcil d'encaixar, que sigui elegant i no faci l'àliga lletja, que encaixi bé! A llavors no és tan fàcil!» (J.M.M. 04/05/07)

«El fet concret de poder-se expressar d'aquesta manera està bé. Jo trobo que les festes majors són per això, no? Perquè la població tingui o senti que té uns dies de llibertat i pugui expressar-se amb naturalitat. I amb això, tot el que és el Camp de Tarragona i el Penedès, la màxima són els balls parlats! Utilitza la sàtira per expressar-se amb llibertat, contra el poder establert, no? Això és una miqueta —jo crec— el mateix, no?» (N.T. 21/07/09)

- L'any 2002, sense donar-hi gaires voltes, els Aliguers decidiren penjar l'emblema de la Plataforma en Defensa de les Terres de l'Ebre²⁹ al coll de l'Àliga, un nus que simbolitza l'oposició al transvasament. Després d'aquesta primera reivindicació, n'hi va haver d'altres, totes relacionades amb l'actualitat local.
- L'any 2003, l'Àliga lluí al coll el logotip de la *Plataforma per la Pau* de Tarragona, en contra de l'OTAN i, més concretament, de la presència de vaixells de guerra al Port de Tarragona. A les reivindicacions de l'Àliga, s'hi afegiren les de la Mulassa, que aquell any exhibia un logotip que deia «no als vaixells de guerra al Port de Tarragona».

«Arran de la celebració del 60è aniversari de la creació de l'OTAN, ens adherim a la Campanya europea contra l'OTAN, impulsada per diferents moviments socials europeus i manifestem que:

Durant molts anys, ens van presentar l'OTAN com la «defensa» davant del bloc de l'Est. Però gairebé dues dècades després de la caiguda del mur de Berlín, l'OTAN no només encara existeix, sinó que es torna més perillosa. L'OTAN és un obstacle cada vegada més gran per la consecució de la pau mundial. Des del final de la guerra freda, l'OTAN ha reforçat el seu paper d'eina al servei de l'acció militar d'EUA i els seus aliats, que promouen l'anomenada «guerra contra el terror». En realitat es tracta d'un vehicle per a l'ús de la força encapçalat pels Estats Units que eludeix o instrumentalitza les Nacions Unides i el sistema de dret internacional segons la seva conveniència, accelera la militarització i augmenta la despesa armamentística (el volum de despeses militars dels països de l'OTAN és el 75% de la despesa militar mundial).» (Manifest «No a l'OTAN, no a la guerra» extret de <http://www.atueremlaguerra.org>)

29 A tot el territori català i especialment a les Terres de l'Ebre, es va viure un episodi sense precedents de mobilitzacions de la societat civil demanant el derogament del «Plan Hidrológico Nacional» (PHN). Molts pobles de la ribera de l'Ebre — amb antigues disputes— s'uniren en una mateixa causa (Boguera 2007).

Font: Aliguers

- L'any 2004 l'Àliga portà un birret d'arquebisbe, en clara al·lusió a la polèmica que suscità l'arribada de l'arquebisbe Jaume Pujol, i l'obligada recepció solemne de tots els elements del Seguici Popular.

«Considerem que la participació del Seguici en un acte catòlic i estrictament protocol·lari és la conseqüència d'una llarga tradició històrica que actualment no és coherent amb els valors de la societat ni amb el caràcter aconfessional de l'Estat en què avui es troba Catalunya (...) La participació del Seguici en l'entrada del nou arquebisbe (...) esdevé la validació social d'una cerimònia que nosaltres considerem estrictament de caire ideològic. Valorem l'arribada del nou arquebisbe com un fet aliè a la major part de la població de la ciutat i no té raó de ser dins els actes de la Festa Major de Tarragona. Fins i tot, la procedència de l'arquebisbe electe, ha provocat profund desconcert en les bases de l'església catalana i tarragonina.

A la baixa Edat Mitjana l'arquebisbe era un dels dos coprínceps de la ciutat i és clar que Tarragona era una ciutat d'Església, així com diverses poblacions del Camp. Les atribucions i els privilegis de l'arquebisbe eren molt nombroses: Podia fabricar moneda, disposava d'exèrcit propi, autoritzava la realització de fires i mercats a Tarragona, controlava una part de l'administració de la ciutat... És evident que la morfologia i significació dels diferents elements que integren el Seguici Popular de Tarragona tenen el seu origen en una societat marcadament cristiana, tan a nivell ideològic com polític i econòmic. No obstant això, també és irrefutable

que les manifestacions populars que acaben d'entrar en el segle XXI són, fonamentalment, de caire cívic i laic. El Seguici Popular representa (...) la ciutat de Tarragona i només ha de rendir homenatge als representants democràtics i símbols de la ciutat (...) De tots és prou coneguda la posició de l'Església referent a les polítiques de planificació familiar, els anticonceptius, els avortaments —siguin quin sigui els seus supòsits—, les unions de parelles homosexuals i les seves capacitats adoptives, a més d'impedir les dones l'exercici del sacerdoci.

La participació del Seguici Popular en aquest acte ha estat una iniciativa de l'actual equip de govern municipal mitjançant la Comissió Assessora sobre el Seguici Popular i a la Comissió Informativa de Cultura. (...) Lamentem, que tot i els vots contraris i les abstencions superaren als vots afirmatius, l'Ajuntament de Tarragona no hagi respectat la consciència i el vot particular de les entitats contràries a participar en aquest ceremonial. Entenem que el Seguici Popular de Tarragona és un element de modernitat (...) que s'ha d'adaptar a la societat actual, renunciant als elements que han quedat pretèrits i obsolets malgrat que aquests hagin estat significatius en la gestació històrica del nostre Patrimoni Cultural. Perquè la tradició segueixi viva ha de seguir els signes del temps.» (Resum de l'escrit «Reflexions entorn la participació del Seguici Popular de Tarragona en el ceremonial d'entrada del nou arquebisbe de la ciutat de diumenge 19 de setembre» signat pels Portadors de l'Àliga de Tarragona el 14 de setembre de 2004.)

Font: Aliguers

- L'any 2005, l'Àliga dugué una gralla al bec en solidaritat amb els músics de la ciutat, que aquell any tingueren molts problemes a l'hora de trobar locals d'assaig. Així mateix, no podien fer concerts als bars de la ciutat perquè el consistori els ho havia prohibit a través d'una ordre.

«Cada any buscàvem un element una miqueta reivindicatiu, sobretot de cara a l'Ajuntament de Tarragona i la seva gestió. Hi va haver una gralla perquè es va suprimir el concert de gralles que es feia aquí a la plaça dels Sedassos i jo crec que sí que s'ha tornat a fer, perquè a més, la crítica no va venir només de l'Àliga. Era un acte volgut per molta gent, i l'Ajuntament, de bones a primeres, el va anul·lar no? (...) M'agradaria pensar que aquest petit símbol, ha ajudat en tot això, no?» (J.V. 11/06/08)

- L'any 2006, l'Àliga portava un cartell de protesta per les obres del Pàrquing Jaume I penjat del coll. Al llarg de l'any, l'elevat cost i la ineficàcia de l'obra desfermaren moltes queixes i protestes en els plens municipals i mobilitzacions ciutadanes i veïnals.

La polèmica però, sorgí quan, acaba la Baixada i l'Àliga es desà a l'Ajuntament, el cartell de protesta va «desaparèixer». L'endemà, el grup d'aliguers redactà un escrit d'indignació davant aquest fet.

«Com és habitual la darrera Baixada del dia 21 els portadors hem afegit a l'Àliga objectes de caire crític i festiu. La Baixada constitueix un dels actes més representatius i sentits de la nostra Festa Major i es fonamenta, tal com s'expressa en el protocol del Seguici Popular de Tarragona, en la participació voluntària de les entitats que hi assisteixen. De sempre hem considerat aquest acte com un fet fora de protocol, en què els veritables protagonistes són les icones ciutadanes i la gent de Tarragona que, un cop a l'any, es presten a carregar-les sobre les seves espatlles. A diferència d'altres anys la decisió fou ràpida i unànime. Penjada del coll portava una ampliació de tiquet d'entrada a un pàrking municipal, en clara referència al *pàrking intel·ligent* que, esperem, un dia o altre s'acabarà de construir en el solar de l'antic col·legi de Jaume I. Al clatell hi duia la següent placa de matrícula: 0000-NDL.

Ens enorgulleix que molts conciutadans estiguin pendents de la *caracterització crítica* de l'Àliga en la seva Baixada. Així mateix, molts tarragonins que no poden assistir-hi s'apropen al matí següent a l'entrada de l'Ajuntament, indret on es custodia la peça, per tal de veure què havia dut l'Àliga.

Nosaltres, com és habitual no traiem els objectes fins al migdia del dia 22, moment en què són substituïts pel tradicional colom.

Enguany ens ha sorprès trobar l'Àliga despullada: sense tiquet ni matrícula. Algú ha robat els objectes referents al desgavell del pàrking de Jaume I així com el sobrecost econòmic del qual haurem de patir tots els contribuents de la ciutat. Incredul davant els rumors esperem alguna explicació sobre la desaparició d'aquests objectes exposats, sota vigilància, en un espai municipal. Voldríem pensar que ha estat un malentès i que no es tracta d'una absurda censura cap a una manifestació, lliure i respectuosa, de crítica popular. Esperem que aquests objectes ens siguin retornats per tal de guardar-los en el nostre museu privat o, si ens ho demanessin, en la Casa de la Festa que tants cops ens han promès.

Aprofitem per manifestar la nostra solidaritat amb la companya mulassera agredida durant la Baixada. No ho considerem un fet irrellevant i ens preocupa molt l'evolució d'aquest acte en els darrers anys. A l'estiu de l'any 2005 nosaltres sol·licitàrem a l'Ajuntament que convoqués una reunió conjunta amb tots els grups que, voluntàriament, participen en la Baixada. Encara l'esperem, però és l'espera dels que no ens aturarem...». (Petició pública d'explicacions a l'Ajuntament de Tarragona dels portadors de l'Àliga (Ball de Diables de Tarragona) signada per Daniel Gran Vela com a Cap dels portadors de l'Àliga)

La polèmica estava servida i la premsa se'n feia ressò

«Els portadors de l'Àliga (el Ball de Diables de Tarragona) han demanat explicacions públiques a l'Ajuntament perquè algú va robar els cartells reivindicatius de la bèstia festiva quan aquesta estava al Palau Municipal després de la Baixada de l'Àliga. Els cartells eren una crítica al *pàrking intel·ligent* de la Catedral i hi havia una placa de matrícula «0000-NDL». L'Àliga va portar aquests cartells durant l'acte nocturn del dia 21 i els portadors van deixar la bèstia, com és habitual, a l'ajuntament. Però el dia 22, moment en què alguns ciutadans van a veure quina és la «caracterització crítica» de l'element, ja no hi eren «Voldríem pensar que ha estat un malentès i no una censura», diu el cap dels portadors, Daniel Grant, a través d'un comunicat.» (Article *Desapareix un cartell de l'Àliga crític amb l'Ajuntament*. Diari El Punt 26/09/09).

La versió dels aliguers és ben senzilla:

«És com ho penso jo. Si tothom, a Tarragona, està parlant de que el pàrquing Jaume I és una vergonya, no sé què no sé quantos... Ostres! Tothom s'estava queixant! Hi havia escrits al diari, hi havia queixes... Nosaltres, senzillament, érem o som un grup de gent que, aprofitant això, doncs traïem com a crítica... Això! Queixant-nos del Jaume I. (...) Sé que se'ns varen queixar de l'Ajuntament! Pues bueno, xec, vull dir... No és que nosaltres ens queixéssim o que des d'un bestiari traguéssim la queixa, no? Vull dir... És que es queixava el que estava veient la Baixada de l'Àliga i es queixava, el dia abans, aquell que estava passejant per la Rambla! Vull dir... No fer ni més ni menys que... A veure..! Lo que es queixa la gent en aquell moment!» (RC.S 04/07/09)

Font: Aliguers

- L'any 2007 l'Àliga portà un logotip de l'Ajuntament de san Sebastián de los Reyes, en clara referència a la tempesta política que s'originà arran el possible plagi del logotip consistorial d'aquesta ciutat madrilenya,

i la sospita d'una pressumpte irregularitat en el concurs d'adjudicació. Finalment, la polèmica acabà amb la retirada d'aquella proposta.

- L'any 2008. Potser per allò del caràcter «indomable» de què fan bandera els aliguers, l'Àliga no feu cap mena de reivindicació durant la Baixada i es limità a dur l'ampolla de Chartreuse.

LES DUES CARES DE LA INSTITUCIONALITZACIÓ

Avui dia, la Baixada de l'Àliga és un acte que gaudeix del suport consistorial (contractació de bandes de música, incorporació al Programa Oficial de la Festa Major, suport logístic —prohibició d'estacionar cotxes al seu itinerari—...) i és regulat al Protocol de les Festes.

«Des de la seva recuperació l'Àliga és baixada des del pla de la Seu fins a la plaça de la Mitra Lluna. Actualment, l'Àliga fa presència en la revetlla de la plaça del Rei el dia 21, a un quart d'una de la matinada, aproximadament, (...) Més tard, cap a dos quarts de dues de la matinada, es fa arribar fins a l'Ajuntament (...) El 1999 s'hi incorporen els Gegants Vells. Es tracta d'un acte de participació voluntària per part de les associacions del Seguici. El seu caire és, doncs, espontani i diferenciat de les actuacions dels

dies 22, 23 i 24 de setembre. No és necessari dur la indumentària pròpia del ball o de l'element. Poden ballar o portar els elements les persones que ho vulguin, sempre sota la responsabilitat de l'entitat, que ha de garantir la seguretat i afavorir la màxima participació de les ciutadanes i ciutadans. S'ha d'establir un ordre, un horari i un itinerari, coordinats des de l'Ajuntament, en funció de la comunicació prèvia a l'Ajuntament abans del 31 de juliol de la incorporació d'elements a aquest acte. Cada element ha de portar músics propis. L'Ajuntament sufragava les despeses de material fungible i les derivades dels sonadors de fora vila.» (Punt número 12 del Protocol de les Festes)

Amb tot, els aliguers, en tant que creadors i precursors de la Baixada, sempre assenyalen que no s'ha respectat la seva voluntat i sensibilitat en l'articulat de l'acte. D'altra banda, el ruport consistorial ha incorporat, sovint, un desig d'apropiació.

«El fet de posar la Baixada de l'Àliga en el Programa, el que ha fet és acostar els dos pols oposats, que són la Baixada de l'Àliga i la sortida. La sortida, doncs, és superprotocol·lària, vas al Seguici o a la Cercavila... Vas a la Processó... Vas al teu lloc... Amb els vestits... L'Àliga porta al bec el colom... I està tot molt dins del protocol.

La Baixada de l'Àliga, sobretot als seus orígens, era precisament l'inversa. Era un recorregut d'improvisació, en un horari improvisat, amb una gent que a vegades eren els portadors i molt sovint no ho eren... Llavors era tot transgressor al cent per cent. El fet de posar-lo en el Programa ha perdut aquest element transgressor completament. I l'única espurna que queda de tot això és lo que es posa al bec de l'Àliga el dia de la Baixada de l'Àliga.

(La naturalesa de La Baixada de l'Àliga, en comparació amb la dels actes dels dies 22 i el 23) evidentment que no és igual! El fet que sigui de nit i que sigui de dia ja és completament diferent. Cosa que el dia vint-i-u a la nit és un acte més per gent adulta, per gent jove, té un altre caire! I, per exemple, posar sempre l'Amparito Roca és «tirar» a protocol·litzar l'acte, cosa que posar-hi músiques diferents, era mantenir una mica l'essència de l'acte d'improvisar, transgressor...» (J.V. 11/06/08)

Un botó de mostra d'aquest procés d'apropiació és la «imposició», per exemple, del pasdoble de l'Amparito Roca. La Baixada de l'Àliga està lligada

al pasdoble de l'Amparito Roca i tothom espera que soni sense parar. En aquest cas, s'ha creat en l'imaginari col·lectiu una característica desvinculada de la voluntat dels aliguers.

«(Els primers Aliguers) érem d'una colla que té l'Amparito, la Colla Jove. No sé si això té algo a veure... Deixant això de banda, és una cançó engrescadora, que fa gresca, no? Si escoltes l'Amparito i estàs *assentat* dius... Osti, l'Amparito! La vaig a ballar, no? (..) Però també dius: —Per fer aquest trajecte estàs mitja hora llarga, o tres quart d'hora... Osti, al final cansa tota l'estona l'Amparito, no? A la gent ja li va bé, però, a les cercaviles o a la processó, doncs home, l'Amparito la toquen després de vuit d'altres! I són més variades!» (RC.S 04/07/09)

Posar sempre l'Amparito Roca és «tirar» a protocol·litzar l'acte, cosa que posar-hi músiques diferents, era mantenir una mica l'essència de l'acte, d'improvisar, de ser transgressor... Però clar! L'Ajuntament sempre, sempre, sempre tira cap a lo contrari. Tira cap a homogeneïtzar i a que, cada vegada, sigui un acte semblant any rere any. En tot cas, si hi ha d'haver modificacions, les que diguin ells.» (J.V. 11/06/08)

«Fins i tot hem patit pressió perquè l'Àliga ballés l'Amparito baixant les escales. En això sempre ens hi hem negat perquè considerem que el ritme del Paquito és més adient per baixar les escales» (JM.M. 26/07/09)

El resultat de tot plegat és que els aliguers, engendradors de l'acte, es veuen obligats a adaptar-s'hi fent «allò que la gent espera». Així, doncs, existeix una manca de sensibilitat amb les conviccions dels qui van concebre la celebració que pot arribar a desvirtuar-la.

«A mi m'agrada l'Amparito! I m'agrada una estona, però tres hores d'Amparito..., acabes de l'Amparito fins allà! També és veritat que..., això és com quan vas a un concert a veure a l'Sting (*cantant anglès de música pop*). Sí que té un disc nou que és molt xulo, que està molt bé, però tu vols que arribi la cançó Roxanne! Pués la gent que està mirant la Baixada de l'Àliga, lo que li agrada, és que quan passi pel davant seu, toquin l'Amparito.» (J.J.M. 17/01/08)

«Lo que no pots pretendre és que la gent associï una sola peça a la festa no? Hi ha altres peces musicals! Naltrus estem fins als nassos de l'Amparito Roca! Amb això també amb l'Ajuntament ens hem discutit molt,

perquè l'Ajuntament vol imposar la música. L'Ajuntament és qui paga al músics i a llavors, és posar els músics en un compromís! (...) És molt pesat estar una hora amb la mateixa música! A part, que això és estupiditzar la gent no? És d'estúpids, estar una hora amb una mateixa peça musical, i, va en contra de la seva formació musical!

Els músics també descansen més en segons quines peces musicals. Amb la monotonia musical, els músics també la noten! I al final notes que toquen sense ganes!

El que no pots fer és tenir un ritme fix durant una hora, o una hora i mitja! Hi ha carrers que es presta a una música més tranquil·la perquè l'Àliga no es pot bellugar tant, i hi ha llocs més amples on l'Àliga pot bellugar més, i pot tenir una música més festiva, no?

A vegades, quan he vist que els ànims estan molt caldejats, demano als músics que toquin una altra peça, perquè hi ha peces festives però més tranquil·les. Pots tocar altres peces, i la gent se tranquil·litza! Que es tranquil·litzi, no vol dir que la gent no balli amb l'Àliga i s'ho passin la mar de bé! Però és diferent no? Si tu coneixes les peces, i vas fent un ordre i una lògica (més pausat..., més creixent...) tot és més variat, més ric i molt millor! Però això l'Ajuntament, doncs no ho entén!» (JM.M. 04/05/07)

«A llavors jo recordo un any..., quin any devia ser? [Ah sí! El 98! Va ser el 98, descarat, perquè va ser el mundial de França, i el Ricky Martin va treure aquella cançó del: — Gol, gol, gol (*la canta*)], i la banda que va venir al darrere, també tenia un rollito patxanguero. Doncs va arribar un moment, que estàvem tant fins als pebrots —perquè aquell any hi havia tanta gent, que no sabíem d'on havia sortit tanta gent!—, que costava molt d'avançar! Ells es quedaven al darrere..., no els sentíem..., i no sé com va anar la cosa, que van parar de tocar l'Amparito Roca, i van començar a tocar aquesta cançó, o un popurri de cançons així: La gent se tornava boja! Amb el canvi de registre penso jo. Si haguessin tocat el *Tirate de la moto*, la gent s'hagués tornat boja igualment. Perquè ja portàvem mitja hora amb lo mateix! No?

I bueno, al moment, el tècnic de l'Ajuntament ja estava allí. Que si havíem fet una heretgia..., que havíem trencat el protocol..., que això s'ha de fer amb 'queta cançó... — Qui ho diu que s'ha de fer amb aquesta cançó? Però si aquesta cançó l'heu posat valtros! I si ens dona la gana d'anar-nos amb una sola gralla? Perquè aquest acte és voluntari!» (D.G. 16/03/07)

8.— ESTAT ACTUAL I CONCLUSIONS

Sembla que la Baixada viu un moment molt dolç ja que, poc a poc, aquells aliguers que van haver d'aprendre la tècnica de forma autodidacta són rellevats per una nova fornada d'aliguers que, de ben segur, oferiran una qualitat d'espectacle molt més gran que la que estem acostumats.

«Jo crec que les noves generacions poden tenir unes aptituds bastant grans! Perquè així podem agafar qualitats de tots. (...) Dels portadors, així nous, tenim aquesta sort de poder agafar les característiques de cadascun d'ells. Inclús, entre els nous, també hi ha característiques bastant noves.

Personalment, del Josep Maria agafaria la seva força, té uns moviments que li donen molta força i vitalitat a l'Àliga. El Pitu, quan la portava, li donava molt d'estil. Amb harmonia, combinava molt bé els passos. Del Vallvé, la seva comoditat al portar-la, i té els seus trucs per portar molt bé el pes, perquè sap com deixar-la portar. La tècnica del José Javier —que és molt tècnic i molt depurat en la seva tècnica— la té molt assumida, te la sap explicar molt bé. Al principi, la gent s'apropa molt al José Javier, sobretot, pel tema de com explica la tècnica. Els altres se la saben, però a l'hora d'explicar-la, té una forma d'explicar que se't queda molt!

El Ricard, el punt que té és que sap girar molt bé. L'August té el cap on l'ha de tenir i sap lo què vol fer i sap quan i com ho ha de fer. Si vol fer un pas, encara que sigui el carrer estret, el fa. Ell té molt clar el que vol fer i el farà, i si per lo que sigui no pot, trobarà la solució perquè ja tenia possibles variables. (...) I a l'hora de ballar, per exemple, el Sergi —que és molt alt— li dona una sensació de grandesa. Jo, quan la vec que la porta el Sergi, és com a més imponent. Imposa més. Balla com els demés, però imposa molt més perquè, com és més alt, es veu l'Àliga més gran.

I per exemple del Dani, a mi m'agrada molt com anima la gent quan porta l'Àliga. És una persona que, com a portador, és bastant bo tècnicament perquè porta molts anys. Però el què li agrada molt és animar la gent. És un animador nat! Personalment crec que és un animador de masses. Segur que si el deixes allí tot sol, t'anima tota la plaça tranquil·lament! Acostuma a interactuar: baixa l'Àliga perquè els nens la toquin, s'apropa a la gent, no tan exhibicionisme de fer girs, sinó que interactua més amb la gent. I això, des de fora, es nota molt.

Lo que és l'Aleix, té un estil més tranquil, però intenta depurar molt més els girs. Clar, vulguis que no, entre naltros també ens preguntem coses. I això com ho has fet? Jo, per exemple, sempre ho pregunto molt. Això com ho feu? Clar, és molt difícil explicar-ho! Perquè, clar, és allò de dir... Doncs mira, he mogut això així... I t'ho van explicant.

De cada aliguer es pot treure un punt fort. Tots tenen una tècnica comuna entre tots, una tècnica assolida, però després cadascú aporta el seu granet d'arena. (...) Són apunts que vas obtenint, que dius... Ostres, pot ser bastant divertit! Combines les posicions de posició de grandesa una mica amb la força del Josep Maria, que complementes amb la tècnica del José Javier, una mica del Pitu i, clar, surten unes combinacions brutals! Realment, que et vagin ensenyant tot això et dona molta facilitat per poder portar l'Àliga.

Són coses que vas aprenent i, a llarga, t'ho emportaràs tot això. (...) Totes les meves generacions, tots aquests coneixements que tenen, partim d'un nivell bo. I la gent s'ho passarà molt millor!» (D.R. 31/07/09)

Avui dia, l'esperit festiu de l'acte recorda el dels seus orígens, i la seva naturalesa continua sent espontània i participativa. Ara bé, l'estructura formal experimenta un apropament a la dels dies 22 i 23. Els portadors de l'Àliga, no s'estan de fer una anàlisi crítica sobre l'èxit de l'acte.

«Els anys 80, es produeix un *boom* i, als 90, es produeix una explosió al carrer. I llavors es converteix en una barra de bar llarga, on tothom surt al carrer. És com una ecllosió d'actes on no importa, per res, com els donguis i com els facis. L'important és que hi hagi una saturació d'actes. On el consum cultural de Festa Major importa poc! El que importa és que hi hagi molta gent al carrer! (...) Per a mi les festes majors han de tenir una estructura molt forta, molt sòlida, i lo que hi ha de més a més, per mi, és farciment, no és res més! (...) Parlo del *boom* de la Festa Major, no? Amb aquest *max-mix* de Festa Major que tenim, no? Mig Vilafranca, mig País Basc... Barrejat en una coctelera i que surti Santa Tecla!

I això és en general, vull dir... És una crítica que faig a totes les festes majors! Alcover per exemple, que té 4.500 habitants i fa un *macroconcert*... És per mimetisme també! I per què s'ha de fer un *macroconcert* a la Festa Major d'Alcover que són 4.000 habitants? Si el 90% de la població li importa tres pitos que facin un concert de rock! Per mimetisme! Per fer soroll! Per què vingui a pixar-se tota la comarca al teu poble? Per petar-te

bona part del pressupost de cultura quan el que realment s'està fent és un acte de propaganda? Només cal mirar els nostres pobles i ciutats per veure el poc que s'ha avançat pel que fa a la cultura al Camp de Tarragona: equipaments, programacions estables, producció pròpia, societat civil, etc. El panorama és bastant desolador en general!

Pensa que aquesta recuperació no és social, és institucional, eh? Això és el més perillós que té la Festa Major de Tarragona. S'està fent una recuperació totalment institucional. A partir de quan es genera tot això —parlo de l'origen del Ball de Diables—, no hi havia ningú treballant a l'Ajuntament. I el nucli dur d'aquesta gent ha acabat treballant a l'Ajuntament, que és la que ha anat dinamitzant la implicació de diferents agents, està clar! Però dinamitzant amb pasta pública! Fins i tot, ara, crec que la Repsol està impulsant la recuperació o un ajut per al Seguici!» (N.T. 21/07/09)

«És el problema que té aquesta ciutat amb tot això! I hem de ser molt crítics, eh? Tarragona té una societat molt a remolc de l'Ajuntament. Tothom va molt a remolc de la subvenció, del conveni. I amb això, clar, qui mana és qui té els diners!

Quan jo et subvenciono a tu, jo et puc demanar... Escolta, tu! Vine avui a tocar-me a la festa del no sé què! No? Quan hi ha el problema que es munta lo de l'arquebisbe es va dir... Escolta, que naltros et paguem! I davant d'això, només tens dues maneres. O accedir-hi o dir... Mira, no em donguis més calers que ja m'ho pago tot jo. Jo no vinc, però a canvi no em demanis res més, clar! Si vas allà cada any a firmar la subvenció, doncs ja ho saps el pa que s'hi dona, no?» (J.R. 11/06/2007)

«L'Àliga és de titularitat municipal i no podem fer el que vulguem. No podem fer actes fora de protocol: perquè l'Àliga és de l'Ajuntament i ells decideixen quan surt. Fan servir-ho una mica com a tresor, i llavors quan menys la deixes sortir, més valor agafa quan la deixes sortir: ells juguen amb això.» (A.C. 11/07/09)

«Buena, és una mica també la posició còmoda que ha tingut aquesta ciutat, de dedicar-se al folklore. És ofensiu! Culturalment, molt resulton. Políticament, també. I aquesta ha estat la política cultural dels trenta anys de democràcia a Tarragona. Ha estat aquesta. Jo crec que no ha passat gaire cosa més (...) Tot això, no sé fins a quin punt es pot mantenir quan el moment no sigui tant de «prestigi» social, de la recuperació de símbols. Quan es perdi això, serà més complex de mantenir.» (N.T. 21/07/09)

Una reclamació històrica dels aliguers ha estat poder participar de manera activa en la planificació de l'acte. L'ajuntament podria fer valer l'expertesa dels Aguilers a través d'una plataforma que donés veu i vot als més experimentats en viure la Festa des de dintre. Però aquest recurs, ara per ara, no es té gens en compte.

«L'any aquest que va ploure, ara fa poc, van avisar vint-i-quatre hores abans que no se sortiria a l'endemà. I que després es va sortir! Naltros el que vam fer és venir, perquè, a més a més, no va ploure!

La filosofia del grup... No sé com dir-ho. El caràcter de l'equip, del grup que som, és això. Intentar ser una miqueta diferents i no sempre seguir la corrent. L'any aquest que es va haver de sortir una diada extraordinària per l'arquebisbe! Després demanes per 'na a una trobada d'Àligues i no et deixen sortir! Pués al menos dir-los...! Almenys, crear mala maror! Que després anem i sortim, no?

Els últims anys, el tema de les tanques (...) nosaltres tenim la sensació de que s'ha de controlar la cosa i que podia anar-se'n de les mans, no? Però d'aquí a que, de bones i primeres, al carrer Major posin tanques i no puguis accedir-hi, que pel lateral de la Seu tampoc puguis accedir-hi... (...) Potser s'han passat, no? I sense avisar-nos! A més, naltros vam arribar pel lateral i ens vam trobar que no ens deixaven passar ni a naltros ni als acompanyants! I veure el carrer Major buit és com estrany, no? (...) El que sí que és veritat és que, quan gires el carrer Merceria, està ple a vessar! I no passes, i hi ha merder, però és com ha de ser!

Quan es fan reunions de seguretat, que ens convoquen per sorpresa i ens convoquen una hora abans de la sortida... Ja tenen muntat el seu acte, no? (...) Quan vaig ser vocal, em van convocar en una reunió i l'Ajuntament ens va dir... El punt de l'ordre del dia és la seguretat en l'acte. — A veure, quin és el dispositiu? — A veure, el dispositiu és que hi hauran guàrdies urbanos de paisà. I dic: — Ah, molt bé! Si jo no sé qui són? Això és el dispositiu de seguretat que hi ha? Si van de paisà no sabré com anar-los a buscar!

La Baixada també, el que trobem a faltar és que, quan s'arriba aquí, queda tot molt desangelat. La gent està molt desanimada i, si no hi ha els de la boina vermella (*banda de música espontània*), aquí no s'anima ningú. I tot s'acaba. Això és potser el que trobem més a faltar.

Quan ens aturem a la plaça del Rei és que no tenim beguda! Posats a criticar a l'Ajuntament... Osti! No tenen una punyetera garrafa d'aigua! (...) Però no poden tenir una garrafa de 5 litres d'aigua fresca? Pués hem de sortir de la plaça, travessar la plaça pel mig i 'nem al bar irlandès aquell perquè és l'únic lloc on podem anar a prendre algo!» (A.C 11/07/09)

MASSIFICACIÓ COM A ÈXIT, LA CARA AMABLE

El volum de gent que assisteix a la Baixada de l'Àliga varia molt segons el dia de la setmana en què se celebra. Si la nit del 21 de Setembre cau en divendres o cap de setmana, hi ha el doble de públic perquè ve molta gent de fora de la ciutat i s'hi afegeix la canalla, que l'endemà no té classe. Els mitjans de comunicació tenen molt a veure en el poder de convocatòria de la Baixada, perquè en fan molt de ressò i provoquen un efecte reclam entre els que encara no la coneixen. D'altra banda, l'Ajuntament de Tarragona, malgrat els estira i arronsa de tots aquests anys, també es mostra orgullós d'aquest acte.

MASSIFICACIÓ COM A PERILL, LA CARA FOSCA

La Baixada de l'Àliga és cada cop més popular a la ciutat, i sol passar que «qui l'ha viscuda, vol repetir». Ara bé, al marge d'aquest èxit tan rotund, no podem obviar l'actitud destructiva d'un nombre creixent d'assistents. Aquest fet ha creat la necessitat d'obrir línies de reflexió sobre el futur de l'acte. Cal revisar el seu format doncs, de manera que se salvaguardi la seva essència participativa.

L'any 2006, per primera vegada, l'acte va quedar igualit per la massificació i la mala conducta d'alguns assistents. Una *mulassera* va patir una agressió i la Mulassa no va poder completar l'itinerari fins a l'Ajuntament. L'endemà, aquest fet es convertí en notícia i alguns mitjans de comunicació locals obrien un debat sobre quina havia de ser la línia evolutiva de la Baixada de l'Àliga.

«Què ha passat els últims anys? Que amb tantíssima gent, quan tu juntes en un acte cinc mil, sis mil, set mil persones, n'hi ha vint que fan el borrego. I lo que s'ha de fer, és intentar controlar els vint que fan el borrego (...), són quatre que estan: —Jo espitjaré més, o faré més mal que tu! (...) Naltros portem els Diables que ens ajuden a fer els cordons, que han de

servir, per exemple, als músics: si tu vas tocant la trompeta amb els morros damunt la trompeta, el que no pots és clavar-li una empenta!

I sembla ser que la Mulassa feia una mica lo mateix, i la noia aquesta estava dintre del cordó, va donar una empenta a algú dels que intentava entrar, aquest se va girar i li van fotre alguna patada. És veritat que fer cordó és una mica complicat; perquè per una banda has de fer estar dintre, i per una altra no t'has de posar «a males» amb la gent que hi ha a fora! Normalment, parlant ens hem entès bé amb la gent.» (J.J.M. 17/01/08)

«Ningú estava d'acord amb el que havia passat, però havíem de (*fa petar els dits*) seguir! La festa continua, perquè si no se'ns hagués girat tot en contra, no? I ja passes per l'aro, no? Se't queda mal cos d'això (...) Com si fos allí una barrera entre uns i altres! I penso: — Tio! Que ens hem fotut una festa que no vegis! Ves-te'n a, jo què sé, al Cau! (*Bar nocturn, situat molt a prop de la Plaça de la Font*) No vagis en contra de!» (D.G. 16/03/07)

«Els problemes però, es concentren durant la segona part de la Baixada, i no pas a la primera. La segona baixada és fa a les dues o les tres de la matinada, i la gent, moltes vegades, va molt tocada, i, tampoc està gaire per raons. Tu estàs allí patint una mica... Fa tres o quatre anys, es va posar de moda, sobre tot a la segona part de la Baixada, el: — No passaran! No passaran! Jo m'enrecordo que, al principi, agafàvem l'Àliga i: — A veure si ens paren! Però no val la pena, perquè prendrem mal, prendrà mal la gent, i és millor que parem. — Si voleu que passem, passem, si no voleu que passem, jo planto l'Àliga aquí, i ja vindreu a buscar-la! — És que estem de festa (deien)! — Però si la festa no és això! És arribar a l'Ajuntament, no quedar-nos aquí parats!» (J.J.M. 17/01/08)

«Si n'hi ha tres que van a buscar murga, aquests tres te'ls-e trobaràs! (...) Si se celebren victòries del Barça, els que realment volen celebrar la victòria del Barça no volen trencar les cabines de la Rambla (...) Però això, es ja una mica de consciència de cadascú!» (R.C.S. 04/07/09)

ENTRE EL SENY I LA RAUXA

La base de la determinació és el respecte i el coneixement: a tots ens resulta més fàcil prendre decisions i obrar sobre allò que coneixem i estimem. I arribat a aquest punt del llibre, el lector ja disposa de prou informació per conèixer i donar a conèixer la Baixada de l'Àliga.

Certament, és una iniciativa plena de bones intencions, la principal és apropar un element simbòlic de la ciutat als ciutadans. És un acte voluntari, participatiu, i, en essència, reivindicatiu. I perquè tot això pugui perdurar, no és pertinent passar la pilota a la teulada de l'Ajuntament. Hem de remetre'ns a la responsabilitat ciutadana. A la capacitat i el respecte de cadascú de nosaltres.

L'èxit de convocatòria no hauria jugar en contra de l'acte. Ans al contrari, La Baixada de l'Àliga és una prova de força on la ciutadania manifesta que és capaç de decidir i organitzar-se per ella mateixa, una oportunitat i un repte per demostrar que les imposicions hi estan de més.

«Home a mi m'agrada. M'agrada que la gent estigui, se la miri, espitgi per poder-la tocar. Entre cometes, no? Vull dir... Dóna la impressió de que la gent li agrada lo que tu estàs fent i lo que portes, no? I a part, t'ho estàs passant bé! (...) Però la gent ha augmentat molt, molt aviat! I clar, si ho enganxes un dia que és dissabte, encara massifiques més! (...) Jo, realment — ara en l'aspecte personal —, vull dir, m'acollono quan arribem allí al Pla de la Seu, perquè dius: — Osti, d'on ha sortit tanta gent? (...) La gent que hi ha ara aquí, amb la necessitat aquesta de donar empentes (...) Amb 17 anys tindriem més problemes que no pas els que tenim ara. Per què? Pense que tenim algo més de cap, o més assenyats! I si li dones una espenta en algú, li dius: — T'he donat la espenta, sí, vale! Perdona'm, però xec, no veus que, si no, no passem? (...) La idea és no tenir problemes, evidentment. Però alguns vénen derivats pel tipus de gent no? Que tu has tingut la mala sort, que s'ha empentat amb aquell... I evitar això, amb tota la massificació, costa! (...) La gent ha de comprendre, que hi ha una filera de gent que vol entrar dins de l'Àliga, i que nosaltres estem intentant que la gent pugui entrar, pugui estar a prop... Però que hi hagi un metre de distància! Perquè, si naltros girem la cua no li fotem al damunt i li fariem mal sense voler! I a veure, és intentar evitar que passi això. Per això sempre hi haurà algú: — Escolta'm, xec, tira't una mica enrere. Escolta'm, aparta't! A l'altre l'espitjaràs una mica (...) Si jo t'he donat una espenta, no te l'he donat perquè me sortís del nassos, sinó perquè, en aquell moment, s'estava girant la cua i t'he hagut de donar una espenta! Perquè si te fot la cua a l'estómac, te queixaràs segur!» (R.C.S. 04/07/09)

«El dia vint-i-u tothom va molt borratxo i nosaltres som els que menys. El dia vint-i-u fem un sopar lleugeret i, com a molt, et prendràs una copa

de Chartreuse i una cervesa. El dia vint-i-u és el que tothom, fora, va més begut i nosaltres menys beguts. Has de controlar una mica la situació.»

(A.C 11/07/09)

«La gent que està al costat veient-ho... Ostres, no busquem problemes! Ni vosaltres a nosaltres, ni nosaltres a vosaltres! (...) Però si n'hi ha tres que van a buscar murga, aquests tres te'ls trobaràs, no et trobaràs els altres 995! (...) Si se celebren victòries del Barça, els que realment volen celebrar la victòria del Barça no volen trencar les cabines de la Rambla, suposo (...) Però això és ja... Una mica de consciència de cadascú!» (RC.S. 04/07/09)

APUNTS FINALS I AGRAÏMENTS

Després d'explicar la dinàmica d'aquest acte festiu —des del seu origen espontani, passant per la institucionalització, fins arribar als problemes derivats de la massificació—, creiem que, per seguir fent la Baixada de l'Àliga sense posar en perill la seva essència participativa i informal, cal intervenir en els següents punts.

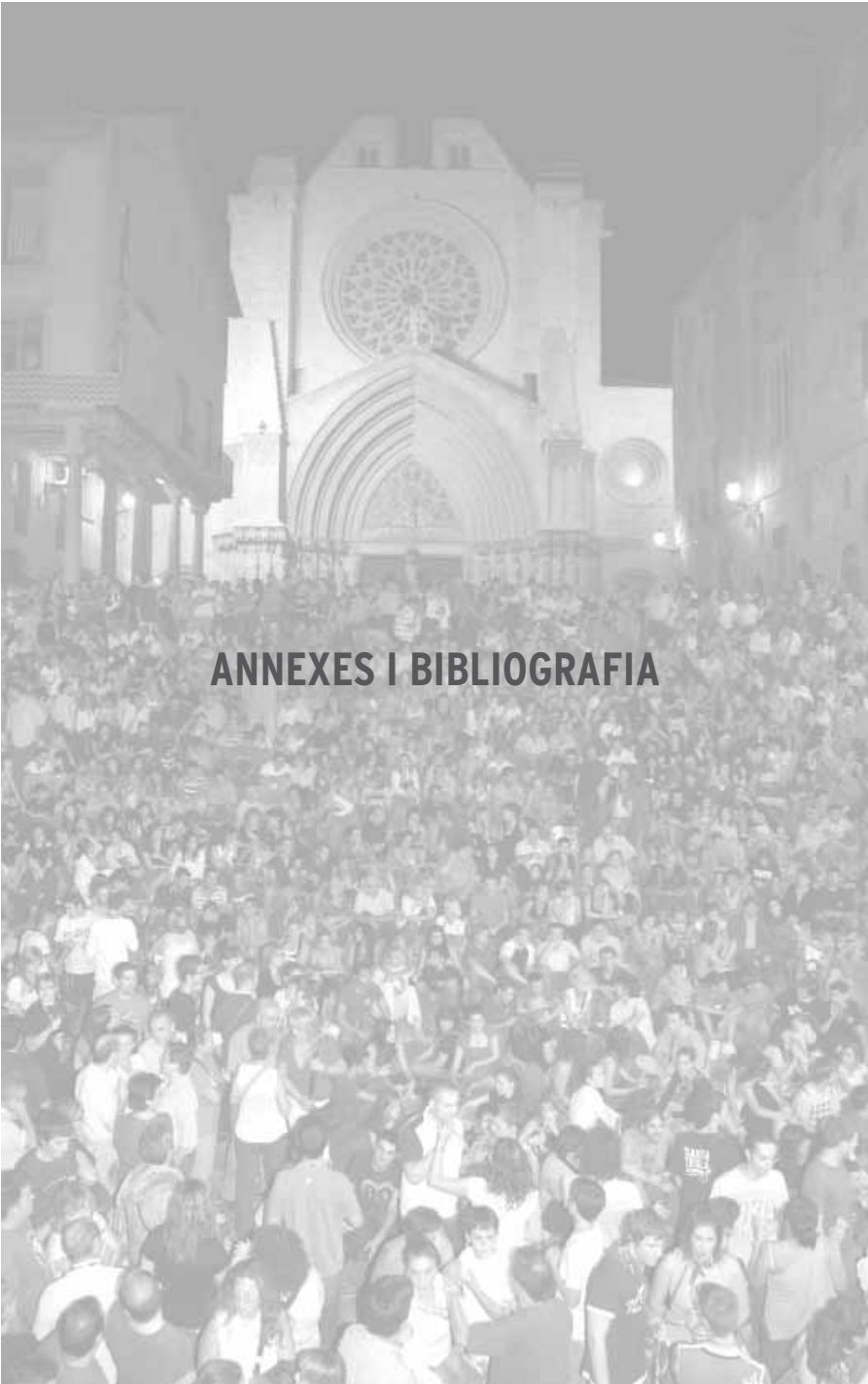
- Promoure una actuació conjunta entre l'Ajuntament i els diferents grups i col·lectius festius de la ciutat. Aquesta iniciativa es podria materialitzar amb la creació d'una Assemblea d'Entitats del Seguici Popular per debatre, revisar i suggerir nous formats de la Festa Major. La col·laboració hauria de permetre introduir esmenes al Protocol de Festes que, més tard, serien aprovades o no pel Consell Assessor.
- Elaborar un pla de difusió de la Baixada amb les línies prescriptives per participar-hi, sense caure en el fatalisme dels quadres dels Programes de Festa on es prohibeix, fins i tot, la celebració en grup o l'assistència de públic infantil.
- Comptar amb la Universitat Rovira i Virgili a l'hora d'explicar la Festa Major als ciutadans de manera rigorosa.
- Tenir més cura en el redactat dels Programes Oficials de la Festa atès que són plens d'imprecisions, essencialismes (es fa passar per històrics i tradicionals, fets que en realitat no ho són) i errors ortogràfics.

* * *

Aquest treball resta obert a totes les crítiques que desitgi fer el lector. Arribo al final amb l'esperança d'haver fet un apropament didàctic a l'antropologia, una disciplina força desconeguda pel públic en general. Hem abordat un acte popular que oferia unes condicions d'investigació molt òptimes i només espero que el nostre estudi es converteixi una eina de treball per planificar l'estructura formal de la Festa, tot vetllant perquè la seva filosofia i la seva essència perdurin en el temps.

Finalment, vull tornar a transmetre el meu profund agraïment a en Joan Prat per ajudar-me a recuperar el pols i l'empenta perdudes en el meu darrer tram acadèmic. A l'Albert Prats per totes les hores dedicades al redactat i a i en Pere Navarro per l'assessorament lingüístic. A en Josep Maria Macias per proporcionar-me tota la documentació que he requerit. I a en Daniel Grant, que m'ha facilitat el contacte amb la resta d'aliguers.

L'espectacle ha de continuar!

ANNEXES I BIBLIOGRAFIA

FITXES D'INFORMANTS I ENTREVISTES

El perfil personal, formatiu i professional dels aliguers entrevistats és molt divers: la mitjana d'edat dels entrevistats és de 44 anys i les seves edats estan compreses entre els 22 i els 55 anys. La majoria són casats, però també n'hi ha de divorciats, solters i emparellats, 5 són pare de família. La formació també és molt variable i n'hi ha que tenen la bàsica, d'altres la secundària i d'altres universitària. La majoria viu en parella, però també n'hi ha que viuen sols.

• Josep Maria Macias i Solé

FITXA DE L'ENTREVISTAT.	
Nom	Josep Maria Macias i Solé.
Lloc de residència	Tarragona. (Part Alta).
Professió	Arqueòleg investigador de l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica.
Activitats d'oci	Cofundador del Ball de Diables i de l'Àliga —i expresident— del Ball de Diables.
FITXA DE L'ENTREVISTA.	
Data	Matins del 04/05/07 i 26/07/09.
Durada	42 i 62 minuts respectivament.
Lloc de realització	Terrassa del bar «La Queveda» i biblioteca de l'Institut Català d'Arqueologia Clàssica, respectivament.
Resum	És l'aliguer més veterà i l'únic que ha estat present a totes les Baixades. Va participar activament en la recuperació i la confecció de l'Àliga. Fou homenatjat, l'any 2008, com a tecler d'honor per part de l'Ajuntament, però va declinar el reconeixement. El seu testimoni és cabdal per entendre l'acte. Els seus relats són plens de detalls i també posa èmfasi en la manera com es viu la festa des de dintre i des de fora. És crític amb la posició consistorial, per tot allò que fan o deixen de fer, i ens va ajudar molt en la recerca de documents.

• Nei Torrell i Camps

FITXA DE L'ENTREVISTAT.	
Nom	Nei Torrell i Camps.
Lloc de residència	Alcover.
Professió	Editor.

Activitats d'oci	Cinema, música i darrerament agricultura.
FITXA DE L'ENTREVISTA.	
Data	Tarda del 21/07/09.
Durada	X minuts.
Lloc de realització	Terrassa del bar «La Queveda» de la plaça del Fòrum.
Resum	En Nei fou un dels fundadors i ja fa temps que es retirà de l'experiència aliguera. Els seus relats són poc vivencials i molt reflexius. Destaca també el seu contrapunt de crítica i el nombrosos recursos comparatius que fa, ja siguin històrics o geogràfics.

• **Ramon Carles Solé Boronat**

FITXA DE L'ENTREVISTAT.	
Nom	Ramon Carles Solé i Boronat.
Lloc de residència	Tarragona. (Part Alta).
Professió	Pèrit de vehicles.
Activitats d'oci	Excasteller de la Colla Jove.
FITXA DE L'ENTREVISTA.	
Data	Vespre del 04/07/09.
Durada	X minuts.
Lloc de realització	Terrassa del bar «Nu-a» de la plaça del Fòrum.
Resum	És una persona tímida que formà part del primer grup d'aliguers. Relata amb gran senzillesa i claredat els fets. Contínuament, ressalta la contradicció viscuda pels aliguers, que eren crítics amb la massificació l'acte, però que al mateix temps sabien que això es devia al seu èxit. Amb gran mestratge i sentit comú, fa contínues referències a altres col·lectius de la ciutat. La variable que introduí en les descripcions fou l'anàlisi del conjunt de la societat: a mesura que la societat canvia, l'acte canvia.

• **Ricard Boronat i Casajuana**

FITXA DE L'ENTREVISTAT.	
Nom	Ricard Boronat i Casajuana.
Lloc de residència	Tarragona.
Professió	Transportista.

Activitats d'oci	Castells, seguidor del Nàstic, jugar a bàsquet i anar de càmping.
FITXA DE L'ENTREVISTA.	
Data	Vespre del 31/07/09.
Durada	X minuts.
Lloc de realització	Bar Munic, antiga seu social dels Castelleres de Sant Pere i Sant Pau.
Resum	En Ricard, tot i ser un veterà, manté viu i fresc l'esperit aliguer dels primers dies. El seu relat és molt ordenat, i desprèn un esperit amable, treballador i atent. Sent molt d'orgull per la feina i el paper desenvolupant durant les festes tots aquest anys. El desig d'en Ricard és que el seu fill Ricard i la seva filla Judit el rellevin com a portador de l'Àliga.

• **José Javier Muniáin Díaz de Cerio.**

FITXA DE L'ENTREVISTAT.	
Nom	José Javier Muniáin Díaz de Cerio.
Lloc de residència	Tarragona.
Professió	Responsable dels Serveis d'Informació de Telefònica (11818 i 11822).
Activitats d'oci	Enamorat de l'esport. Jugo al frontó i la pilota basca des de petit, aquesta temporada he celebrat el meu 25è aniversari amb el primer equip del Nàstic a competició estatal. També practico el pàdel, el tennis i el bàsquet (amb l'equip de «papes» del col·legi). M'agrada molt la música i toco la guitarra. De jove formava part del grup «Els Quicous» (l'aliguer Jordi Vallvé era el bateria). M'agrada molt la lectura, i com que treballo a Barcelona i Madrid aprofito els desplaçaments per llegir. Sóc excasteller de la Colla Jove, on vaig conèixer en Josep Maria Macias. M'agrada molt estar amb la família i els amics i, durant l'any, fem sortides multitudinàries (amb la meua parella Ana, els amics, les núvies, les esposes, els fills —la Maria i en Martí—, i, aviat amb les núvies del fills!).
FITXA DE L'ENTREVISTA.	
Data	Matí del 17/01/08.
Durada	X minuts.
Lloc de realització	Bar «Chaplin» de l'avinguda Catalunya.

Resum	És un dels aliguers més veterans. Explica els esdeveniments amb un to familiar i proper, amb molt de ritme, utilitzant nombroses anècdotes i amb contínues referències a d'altres aliguers i elements del Seguici Popular. Descriu amb gran vivencialitat i amb tota mena de detalls tècnics què és portar l'Àliga i què significa. En tot moment, deixa ben palesa la responsabilitat i l'orgull que suposa portar aquest element.
--------------	---

• Josep Rovira i Olivé

FITXA DE L'ENTREVISTAT.	
Nom	Josep Rovira i Olivé.
Lloc de residència	Tarragona.
Professió	Llibreter.
Activitats d'oci	Casteller, geganter i anar d'excursió.
FITXA DE L'ENTREVISTA.	
Data	Vespre de l'11/06/2007.
Durada	91 minuts.
Lloc de realització	Bar «La Raconet» a la plaça de la Font.
Resum	Descriu amb gran precisió i sentit de l'humor l'origen i l'evolució de l'acte. És una personatge amb notorietat local que féu de pont entre la postura —en ocasions molt crítica— del grup d'aliguers i el consistori. En Josep té la capacitat d'explicar amb una gran nitidesa els claroscurs de les diferents etapes de l'acte. A través de la seva presència i les seves paraules, hom dedueix que les seves argumentacions i punts de vista són ben considerats dins el grup aliguer.

• Jordi Vallvé i López

FITXA DE L'ENTREVISTAT.	
Nom	Jordi Vallvé i López
Lloc de residència	Els Pallaresos (Tarragona).
Professió	Responsable Qualitat i Gestió Ambiental Empresa Municipal Mixta d'Aigües de Tarragona.
Activitats d'oci	Viatges, música, esport i gastronomia.
FITXA DE L'ENTREVISTA.	
Data	Tarda de l'11/06/08.

Durada	28 minuts.
Lloc de realització	Bar «Cafè de la Font» de la plaça de la Font.
Resum	Tot i que fa més de deu anys que carrega la bèstia, és un membre relativament nou. Les seves argumentacions ens oferiren algunes claus per analitzar determinats episodis de l'acte, especialment, el capítol d'institucionalització. (Segurament, perquè el seu testimoni va ser exposat des de dos punts de vista, el d'aliguer i el d'antropòleg).

• Daniel Grant i Vela

FITXA DE L'ENTREVISTAT.	
Nom	Daniel Grant i Vela
Lloc de residència	Tarragona. (Part Alta).
Professió	Educador social
Activitats d'oci	M'agrada molt la música i he participat en diferents grups musicals. Molt actiu en l'àmbit folklòric. Durant anys he estat geganter en diferents col·lectius, casteller dels Xiquets i ara aliguer. Apassionat per les activitats de caire festiu i popular.
FITXA DE L'ENTREVISTA.	
Data	Tarda del 16/03/07.
Durada	65 minuts.
Lloc de realització	Bar «La Queveda» de la plaça del Fòrum.
Resum	Éls seus relats són molt matisats i, a l'hora de descriure la festa, ho fa des de dintre com a participant, tot diferenciant-la de la festa viscuda des de fora com a espectador. S'incorporà al grup d'aliguers pocs anys abans de la seva institucionalització. Durant el nostre treball de recerca, s'ha mostrat molt receptiu, sempre disposat a col·laborar. Moltes gràcies!

• Aleix Cama i Torrell

FITXA DE L'ENTREVISTAT.	
Nom	Aleix Cama i Torrell.
Lloc de residència	Tarragona. (Part Alta).
Professió	Arquitecte.
Activitats d'oci	Viatjar i fer excursions.

FITXA DE L'ENTREVISTA.	
Data	Tarda de l'11/07/09.
Durada	X minuts.
Lloc de realització	Terrassa de l'hotel «Plaça de la Font» a la plaça de la Font de Tarragona.
Resum	El seu relat ens parla de la darrera fornada d'aliguers joves i de la seva manera de concebre i viure l'acte. L'Àlex, de ben petit, començà a acompanyar l'Àliga fins a formar part del grup d'aliguers. Si bé no assistí a les primeres baixades, el seu testimoni ens ajudà a completar el punt de vista dels aliguers.

• **Domingo Rodríguez i Busca**

FITXA DE L'ENTREVISTAT.	
Nom	Domingo Rodríguez i Busca
Lloc de residència	Tarragona.
Professió	Operador de planta química i massatgista.
Activitats d'oci	El BTT (Bicicleta Tot Terreny), el futbol, i qualsevol esport que em posin per davant. També la lectura dels còmics <i>Manga</i> i, sobretot, de novel·la fantàstica.
FITXA DE L'ENTREVISTA.	
Data	Tarda del 31/07/09.
Durada	X minuts.
Lloc de realització	Terrassa del bar «La Queveda» de la plaça del Fòrum.
Resum	En Domingo és un dels membres més joves del col·lectiu aliguer i representa les noves generacions. El seu testimoni està replet de detalls tècnics, propis d'un neòfit amb moltes ganes d'aprendre. A manca d'experiència, els seus relats es basen en sentiments i sensacions durant les celebracions, i, contínuament, recorre a referències d'altres aliguers.

BIBLIOGRAFIA

- Ball de Diables de Tarragona (1989) *Santa Tecla. Balls i entremesos de Tarragona*. Ajuntament de Tarragona
- Ball de Diables de Tarragona (1993) *El Ball de Diables de Tarragona. Teatre i Festa a Catalunya*. El Mèdol. Edicions El Mèdol. Tarragona.
- Bertran, J. (coord.) *Tarragona. Guia de les Festes de Santa Tecla. Història, seguici popular i castells*. Diversos autors. El Mèdol. Tarragona.
- Boquera, E. (2007). *Lo riu és vida*. Tesi doctoral Departament d'Antropologia. URV. Tarragona.
- Delgado, M. (1992). *La festa a Catalunya avui*. Barcanova. Barcelona.
- Delgado, M. (1997). *La festa a Catalunya com a vehicle de sociabilitat i d'expressió política*. Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana. Abadia de Montserrat.
- Dalmau, R. —editor—. Diversos autors (1981). *Món casteller*. Coord.: Català i Roca P. Dalmau Edicions.
- Ferrer, M. A. (1997). *Tàrraco: mitologia i cultura religiosa*. Publicacions del Cercle d'Estudis Històrics i Socials «Guillem Oliver» del Camp de Tarragona. Tarragona.
- González, M. (2007) *Colla castellera Xiquets del Serrallo. Estudi Sociològic de l'estructura informal d'una colla castellera*. Treball inèdit. Tarragona.
- Gort, E. i Palomar, S. (2009). Bestiari del seguici festiu reusenc. L'Àliga. Carrutxa. Reus.
- Hammersley, M., Atkinson, P. (1994). *Etnografia. Métodos de investigación*. Paidós. Barcelona.
- Harris, M. (1982). *Introducción a la Antropología General. (2ª Edició)*. Alianza. Madrid.
- Llopart D. (1994) *Patrimoni etnològic versus museus etnològics*. Revista Anual del Museu Etnològic del Montseny núm.6. La Gabella.
- Prat, J. (1993). *Antigalles, relíquies i essències: reflexions sobre el concepte de patrimoni cultural*. Revista d'Etnologia de Catalunya núm. 3. Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat de Catalunya. Barcelona.
- Prat, J., Martínez, Á., —editors— (1996). *Ensayos de Antropología Cultural. Homenaje a Claudio Esteve-Fabregat*. Ariel. Barcelona

- Prats, Ll. (1982). *Els precedents dels estudis etnològics a Catalunya. Folklore i Etnografia (1853-1959)*. Ciència Butlletí. Volum 2. Ciència 15. Barcelona.
- Prats, Ll. (1997) *Antropologia i patrimoni*. Barcelona. Ariel.
- Quaderns de la Festa Major número 1. (1986) *L'àliga: una figura del bestiar fantàstic*. Subàrea de Cultura de l'Ajuntament de Tarragona.
- Quaderns de la Festa Major. (1989) *Santa Tecla: una anàlisi descontextualitzadora*. Subàrea de Cultura de l'Ajuntament de Tarragona.
- Quaderns de la Festa Major número 6 (1991 i 2000) *Protocol del Seguici Popular de la ciutat de Tarragona*. Àrea de Cultura. Ajuntament de Tarragona.
- Roma, J. (1996). A *Ensayos de Antropología Cultural*. Ariel. Barcelona.
- Touraine A., (1998). *Topografías del mundo contemporáneo*. Madrid. Encuentro.
- Turner, V. (1988). *El proceso ritual. Estructura y antiestructura*. Taurus. Madrid.